

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**UTJECAJ IDEOLOGIJA NA USTROJ I MODUS OPERANDI
TERORISTIČKIH GRUPA**

- magistarski rad-

Kandidat:

Arijan Dujmović

907/II-SPS

Mentor:

Prof.dr. Vlado Azinović

Sarajevo, prosinac 2022.

Sadržaj

Uvod	1
I Teorijske osnove rada	1
II Metodološki okvir rada	4
1. Problem istraživanja	4
2. Predmet istraživanja	4
3. Ciljevi istraživanja	5
3.1. Znanstveni cilj	5
3.2. Društveni cilj	6
4. Sistem hipoteza	6
4.1. Generalna hipoteza	6
4.2. Posebne-po jedinačne hipoteze	6
4.3. Sistem varijabli	7
4.4. Sistem indikatora	7
5. Način istraživanja	8
6. Znanstvena i društvena opravdanost istraživanja	10
7. Vremensko i prostorno određenje istraživanja	11
III Desničarske terorističke grupe	12
3.1. Ku Klux Klan	12
3.1.1. Nastanak Ku Klux Klana	12
3.1.2. Razvoj Ku Klux Klana i ideologije (Prvi Klan)	13
3.1.3. Ku Klux Klan između dva svjetska rata (Drugi Klan)	14
3.1.4. Ku Klux Klan u razdoblju Hladnog rata (Treći Klan)	16
3.1.5. Nestanak Ku Klux Klana	18
3.2. Atomwaffen Division	19
3.2.1. Nastanak i razvoj AWD-a	19
3.2.2. Naziv grupe i cilj djelovanja	20
3.2.3. Međunarodni utjecaj i širenje AWD-a	21

3.2.4. Negativni međunarodni uvjeti i proliferacija suradnika	24
3.2.5. Djelovanje AWD-a u SAD-u	25
3.2.6. AWD u današnjem vremenu	26
IV Etnoseparatističke terorističke grupe	27
4.1. Irish Republican Army (IRA)	27
4.1.1. Događaji koji su prethodili osnivanju IRA-e	27
4.1.2. Osnivanje Irske Republikanske Armije (IRA)	28
4.1.3. Irski građanski rat i politička organizacija republikanaca	30
4.1.4. Povratak “irskog pitanja” nakon Drugog svjetskog rata	31
4.1.5. Povratak i raskol unutar IRA-e	32
4.1.6. Međunarodno djelovanje PIRA-e	33
4.1.7. Posljednje aktivnosti i nestanka PIRA-e	34
4.2. ETA (Euskadi Ta Askatasuna)	36
4.2.1. Povijesna pozadina nastanka ETA-e	36
4.2.2. Osnivanje ETA-e	37
4.2.3. Otmica premijera Luisa Carrera Blanca i prekretnica u djelovanju	39
4.2.4. Politička aktivacija ETA-e	40
4.2.5. Suradnja sa IRA-om i posljedice te suradnje	41
4.2.6. Vladini “prljavi ratovi” protiv ETA-e	42
4.2.7. Politički položaj Baskije i nestanak ETA-e	43
V Ljevičarske terorističke organizacije	45
5.1. RAF (Frakcija Crvene Armije)	45
5.1.1. Političke prilike i studentski pokret u Saveznoj Republici Njemačkoj šezdesetih godina	45
5.1.2. Osnivanje RAF-a	46
5.1.3. Specifičnosti i struktura RAF-a	47
5.1.4. Međunarodna suradnja sa drugim terorističkim organizacijama i proliferacija terorističkih napada	48

5.1.5. Djelovanje RAF-a iz zatvorskih celija	50
5.1.6. Djelovanje RAF-a protiv institucija i predstavnika SR Njemačke	50
5.1.7. Otmice zrakoplova i gašenje RAF-a	51
5.2. Crvene Brigade (Brigate Rosse)	53
5.2.1. Političke prilike u Italiji nakon Drugog svjetskog rata	53
5.2.2. Nastanak Crvenih Brigada i prve aktivnosti	54
5.2.4. Izvori financiranja i potpora zemalja Varšavskog pakta	55
5.2.5. Organizacija i posljedice otmice Alda Mora	57
5.2.6. Izravni napad na Sjevernoatlantski savez	59
5.2.7. Raskol unutar Crvenih Brigada i prestanak djelovanja	59
VI Religijski motivirane terorističke grupe	61
6.1. Aum Shinrikyo	61
6.1.1. Kontroverze i životni put Shoko Ashare	61
6.1.2. Osnivanje AUM pokreta	62
6.1.3. Međunarodno djelovanje i indoktrinacija sljedbenika	63
6.1.4. Politička aktivacija i razvoj kemijskog oružja	64
6.1.5. Teroristički napadi kemijskim oružjem i odgovor japanske države	65
6.2. Islamska Država (ID)	67
6.2.1. Začetci osnivanja Islamske Države (ID) i sukob sa Al Kaidom	68
6.2.2. Velike vojne operacije i teritorijalne pretenzije	69
6.2.3. Institucionalno uređenje Kalifata i dolazak stranih dragovoljaca	69
6.2.4. Međunarodne aktivnosti i izvori financiranja	71
6.2.5. Gubitak teritorija i prelazak u defanzivno djelovanje	71
6.2.6. Gubitak teritorije i konačni pad Islamske Države	73
6.2.7. Opasnosti povratka ratnika Islamske Države	75
ZAKLJUČAK	76
Bibliografija	79

Uvod

I Teorijske osnove rada

U suvremenom svijetu u kojem dominiraju informacijske tehnologije, ideologija i dalje predstavlja značajan čimbenik u stvaranju društvenih odnosa na međunarodnoj političkoj sceni. Bezidejnost koju je proizvela moderna tehnologija, dovela je do toga da su mnogi u potrazi za vlastitim stavom i nemogućnošću pronalaska odgovora na razna pitanja, odlučili pronaći odgovor u raznim ideologijama. Ideologija je odigrala veliku ulogu u stvaranju različitih sustava te organizacija koje su bili predvodnici borbe za ostvarivanje različitih političkih, vjerskih, gospodarskih i vojnih interesa. Nakon Westfalskog mirovnog sporazuma 1648. godine dolazi do ozbiljnih promjena na tadašnjoj političkoj sceni kojim je ozbiljno narušen interes velikih sila te su se stvorili uvjeti koji su u budućnosti pogodovali osnivanju nacionalnih država, koje će postati glavna područja političkih sukoba, a ujedno će postati i glavni cilj narodima i zajednicama koje će željeti istupiti kao neovisni subjekti na političkoj sceni. Zasigurno najveći utjecaj ideologije su imale u 20. stoljeću koje je u cjelini determinirano sukobima, kreiranjem novonastalih država oslobođenih od kolonijalnog jarma te promjenama političkih sustava koji su do temelja uzdrmali konvencionalne oblike vladavine. U ovisnosti od interesa koje je određena grupacija ili zajednica imala stvarana su različita uvjerenja ili pogledi kojim se nastojao pronaći odgovor na postojeće društvene probleme. Ideologija je također uvjetovana i percepcijom povijesti, u kojoj su neki vidjeli povratak na stariji način života kao spas dok su drugi smatrali da jedino radikalne promjene mogu omogućiti prosperitet i razvoj društva kao cjeline. Stvaranje nacionalnih država pojačavalo je želju potlačenih naroda da se izbore za slobodu i prava koja im pripadaju te su se na osnovu tih težnji stvorene ideologije koje su težile stvaranju neovisnih država, odnosno etnoseparatizmu dok su se s druge strane snage koje su željele zadržati status quo pribjegle desničarskim ideologijama. Krajem 19. stoljeća složeni socijalni i gospodarski uvjeti nastali nakon industrijske revolucije i pojačani jaz između raznih društvenih slojeva doveo je do stvaranja raznih ljevičarskih ideologija koje su težile stvaranju pravednijeg društva, a među njima su bile one koje su zagovarale mirnu političku borbu, dok su drugi bili za oružani oblik borbe. Sve promjene koje je sa sobom donijelo moderno društvo mnogi nisu prihvatili, a odgovor i potencijalno rješenje vidjeli su u prakticiranju vjere i povratku na tradicionalniji način života ili najavljivanje apokalipse opravdane religijskim učenjima. Ideologija je postala

svojevrsni spiritus movens koji je pokretao osnivanje mnogih grupa s različitim težnjama i ciljevima, a s vremenom kako su se usložnjavali uvjeti djelovanja spiritus movens se pretvorio u modus operandi po kojem je svaka grupa postala prepoznatljiva i prema djelovanju moglo se zaključiti koju ideologiju slijedi. Tumačenjem ideologije dolazilo se do stvaranja inicijalne liste legitimnih ciljeva jer su sljedbenici kroz ideologiju gledali akcije drugih ljudi. Određivanje cilja je određeno u onoj mjeri u kojoj ideologija pruža opravdanje za izvođenje napada, kako pripadnicima terorističke grupe tako i vanjskom svijetu. Izbor meta i ciljeva bio je ideološki uvjetovan, a u nekim slučajevima i način izvršavanja u velikoj mjeri bio je određen. Rast i razvoj terorističkih organizacija postavio se kao veliki izazov za sigurnosne agencije koje su kroz praćenje aktivnosti raznih organizacija pokušavali napraviti efikasno oružje u borbi protiv postojećih i organizacija koje će nastati u budućnosti. Razvoj informacijskih tehnologija i digitalnih platformi postavio se kao veliki problem jer je raznim terorističkim organizacijama omogućio jednostavnije širenje propagandnog materijala te omogućio jednostavniju komunikaciju i interakciju između pripadnika terorističkih organizacija. Kroz ovaj rad pokušat ću objasniti da su ideologije odigrale ključnu ulogu u razvoju modernog svijeta, a djelovanje koje su grupe pod utjecajem raznih ideologija vršile ostavilo je veliki pečat na pokretanje mnogih procesa na svjetskom nivou. Upoznavanje sa djelovanjem određene grupe omogućava nam da jasno uvidimo ideološku pozadinu koju ta grupa ima te na taj način predvidimo koji bi idući potez ili cilj mogao biti.

Kako bih na najbolji način dokazao i potvrdio tvrdnje koje se odnose na ogroman utjecaj ideologije na ustroj i modus operandi terorističkih grupa, nastojat ću predstaviti svaku od četiri dominantne ideologije, a to su: desničarske, etnoseparatističke, ljevičarske te religijski motivirane. Nadalje, za što bolju ilustraciju i poentiranje rezultata ovog rada kao primjer istražio sam osam terorističkih grupa i to na taj način da sam opisao po dvije grupe čije je djelovanje bilo svojstveno za svaku od četiri spomenute ideologije. Za svaku grupu nastojao sam objasniti pozadinu koja stoji iza nastanka, povijest razvoja, ustroj, djelovanje i izbor meta.

Za opis desničarskih organizacija izabrao sam dvije grupe koje najbolje ilustriraju koliko su desničarske ideologije otporne na vrijeme i prostor u kojem djeluju jer su razlozi za njihov nastanak aktualni danas kao i ranije, a tu se radi od Ku Klux Klanu i Atomwaffen Division. Iako nastale u ogromnom vremenskom razmaku, obe organizacije baštine sličan sustav vrijednosti, a mete napada su im skoro identične.

Etnosepratističke terorističke organizacije, nastale kao želja određenih naroda da osiguraju nacionalnu samostalnost ili da se priključe matici, a posebice one u Europi među kojima su ETA i IRA predstavljale su neke od najorganiziranijih terorističkih organizacija čije je djelovanje bilo izuzetno prepoznatljivo na europskom kontinentu.

Ljevičarske organizacije, predstavljene kroz djelovanje Crvenih Brigada i RAF-a, koje su u određenoj mjeri postale stvar prošlosti nakon pada komunizma i danas plijene pažnju jer su svojim djelovanjem odredili postavljanje novih uvjeta na političkoj sceni te su do krajnjih granica uzdrmali gospodarski sustav i nedodirljivost političkih elita u Zapadnoj Europi.

Religijski motivirane grupe predstavljaju najveću opasnost u današnjem svijetu jer se bezvremenska religijska pozadina odlično uklopila u ideološki narativ kojeg uspješno zagovaraju, a posebice nakon nestanka bipolarnog svijeta, tu se naročito misli na islamske teroriste čije je djelovanje u posljednje vrijeme najviše izraženo kroz djelovanje Islamske Države koja je zahvaljujući ideologiji koju zastupa od ustroja organizacije uspjela napraviti državni ustroj. Zatim Aum Shinrikyo, predstavlja kult koji je mistificiran do kraja zbog samog nastanka, a korištenje kemijskog oružja predstavlja presedan u terorističkom djelovanju.

II Metodološki okvir rada

1. Problem istraživanja

Budući da je problem istraživanja širi od predmeta istraživanja, potrebno je problematizirati utjecaj koji ideologije imaju na ustroj i modus operandi terorističkih grupa te koje su konačne posljedice tog djelovanja. Razvoju svake ideologije prethodili su događaji koji su davali određene motive za stvaranje ideja koje će se ponuditi kao potencijalno ili jedino rješenje postojećih problema. Bez obzira na razlog, razvoj svake ideologije bio je uvjetovan društvenim promjenama u kojima razne društvene ili nacionalne grupe nisu pronašle vlastito mjesto. Pored pokretačkog djelovanja, ideologije su ovisno o tumačenju često davale listu legitimnih ciljeva, a ponekad i način izvršavanja je bio ideološki potaknut. Zbog kompleksnosti svake ideologije ponekad je teško predvidjeti na koji će način odrediti djelovanje neke terorističke grupe jer tumačenje ideologije prelazi sve moguće krajnosti u pojedinim slučajevima.

2.Predmet istraživanja

Predmet istraživanja kao uži pojam od problema istraživanja zahtjeva pregled glavnih čimbenika, odnosno onih kroz čije se rad i djelovanje najbolje dokazuje negativan ideološki utjecaj. Predmetom istraživanja su postale razne grupe koje slijede različite ideologije i koje iz istih ideologija crpe metode i ideje za daljnje djelovanje. Kao predmet istraživanja uzete su četiri različite skupine koje se razlikuju na ideološkoj osnovi, odnosno razlikuju se u izboru ideologija kojim opravdavaju svoje djelovanje i postojanje. Među njima su desničarske, ljevičarske, etnoseparatističke i religijski motivirane, a raznolikost tih grupa pruža odličan uvid u različitost njihovog djelovanja i ustroja, a ipak svima im ostaje jedno zajedničko, a to je zastrašivanje protivnika. Nije potrebno samo naglasiti različitost između raznih terorističkih grupa uvjetovanih ideologijom koju slijede, nego je potrebno uočiti i sličnost ukoliko grupe slijede istu ideologiju bez obzira na prostornu i vremensku distancu.

2.1. Kategorijalno pojmovni sustav

- Ideologija (francuski *idéologie*, od ideo- + -logija) - izvorno, nauk o idejama; u marksizmu, iskrivljena i lažna svijest koja izražava interes vladajuće klase ili političke skupine; u suvremenome funkcionalizmu, sustav ideja i vjerovanja koje pružaju orijentaciju za razumijevanje stvarnosti i društveno djelovanje. Ideologija ima više funkcija: pridonosi razvijanju osobnog osjećaja identiteta, osigurava perspektivu i orijentaciju, motivira na djelovanje, olakšava odvijanje procesa odlučivanja te omogućuje jedinstvo neke skupine ili cijele zajednice. (Hrvatska enciklopedija, n.d.)
- Ustroj - raspored ili odnos između dijelova ili elemenata nečeg složenog
- Modus operandi- označava način i navike djelovanja određene osobe, a dolazi iz latinskog jezika. Termin se danas najčešće koristi u kontekstu kaznenopravnih nauka kako bi označio kriminalno ponašanje i djelovanje počinitelja kaznenih djela, ali može se koristiti i u drugim disciplinama, kao i u svakodnevnom govoru da se opiše način nečijeg ophođenja. (Wikipedia, n.d.)
- Teroristička grupa - Teroristička grupa definira se kao struktorna grupa koju čine više od dvije osobe, a uspostavljena je na određeno razdoblje i koja djeluje sporazumno u svrhu počinjenja terorističkog kaznenog djela, te koja ne mora imati formalno definirane uloge za svoje članove, kontinuitet članstva ili razvijenu strukturu.

3. Ciljevi istraživanja

3.1. Znanstveni cilj

Kao i u što je u podnaslovu naglašeno, svako istraživanje ima za cilj sticanje naučnih saznanja. Naučni cilj ovog istraživanja je da se analizira utjecaj ideologije na terorističke grupe, odnosne utjecaj kojim te grupe dobivaju svoje odlike. Naravno da postoji interes naučne zajednice za podrobnjijim istraživanjem ovog utjecaja, odnosno važnosti tog utjecaja kako bismo mogli dalje razvijati metode i tehnike koje bi bile svrsishodne u daljem naučnom istraživanju. Pomoći spoznaje odnosno pomoći rezultata istraživanja mogli bismo postaviti određena pravila koja bi bila korisna prilikom daljih istraživanja i stvaranja šireg sigurnosnog

pojasa, jer ovo naravno spada u sigurnosna pitanja. Zahvaljujući ovakvom pristupu, olakšana je borba protiv terorizma jer mnoge terorističke grupe, ovisno o ideologiji koju promoviraju imaju određene sklonosti, odnosno ciljeve napada i sredstva kojim te napade vrše.

3.2. Društveni cilj

Svako istraživanje smatra se izuzetno korisnim ukoliko poluči rezultate kojim je osigurana konkretna pomoć za društvo, odnosno u ovom slučaju ukoliko se rezultat manifestira na poboljšanje sigurnosnih uvjeta života. Za početak dovoljno je uočiti sve propuste u dotadašnjim istraživanjima koji su se dokazali kao nedovoljno istraženi kako bi donijeli neku iskonsku promjenu ili korist. Budući da je ovo istraživanje u domenu sigurnosnih nauka, svi eventualni propusti odražavaju se na sigurnost države i njenih građana. Zbog same delikatnosti i važnosti ovog istraživanje, potrebno je izvući maksimalne rezultate kako bi se osigurao zadovoljavajući nivo sigurnosti. Kako bismo zadovoljili standarde, potrebno je pronaći granicu do koje se ideologija manifestira kao jedna od ideja za promjenu društva, a kada postaje pokretač za nasilne grupe željne određenih promjena. Uz ovo istraživanje od izuzetne važnosti je podizanje svijesti običnih ljudi o opasnosti koje terorističke grupe mogu izazvati ukoliko ih iz bilo kojeg razloga uzmu kao potencijalni cilj.

4. Sistem hipoteza

4.1. Generalna hipoteza

Ideologije imaju ključnu ulogu u kreiranju, ustroju i izboru ciljeva terorističkih grupa.

4.2. Posebne-pojedinačne hipoteze

- Militantne islamske ideologije u službi su radikalizacije muslimana i Zapadnog svijeta prema muslimanima. (Hunter & Heinke, 2021.)
- Osnivanje i aktivnosti terorističkih grupa ljevičarske orijentacije predstavljali su najveću opasnost za ustavno-pravni poredak zapadnoeuropskih zemalja tijekom Hladnog rata.(SÖNMEZ, 2019., str. 21-23)

- Uspostava nacionalnih država kroz povijest je poticala nastanak brojnih etnoseparatističkih, militantnih grupa. (Kobayashi, 2020.)
- Globalizacija i vrijednosti multikulturalizma predstavljaju procese i vrijednosti koje potiču razvoj terorističkih grupa potaknutih desničarskim ideologijama dajući im prostor, motive i razloge postojanja. (Rori, Roumanias, & Georgiadou, 2019.)

4.3. Sistem varijabli

U ovom istraživanju nezavisnu varijablu čini ideologija, odnosno uloga koju ima na ustroj i modus operandi terorističkih grupa. Ideologija ostaje ista, odnosno nepromjenjiva, a ono što je bitno i promjenjivo je tumačenje ideologije, koje opet ovisi o onima koji pokušavaju na najbolji način objasniti i iskoristiti ideologiju zarad interesa grupe kojoj pripadaju.

Zavisna varijabla u ovom slučaju je ustroj i modus operandi terorističkih grupa. Ovo je zavisna varijabla jer je promjenjiva, odnosno ovisi o nečem, tj. ovisi o mnogim faktorima i situaciji. Kroz bogatu literaturu koja je vezana za ovu temu možemo utvrditi da su se mnoge terorističke grupe na razne načine ustrojavale, a svoj način rada su određivale prema ideološkim smjernicama i situaciji na terenu koja je često promjenjiva.

4.4. Sistem indikatora

Indikator I

Hunter, R., & Heinke, D. (01.. Rujan 2021.). Radicalization of Islamist Terrorists in the Western World; Articles.: <https://leb.fbi.gov/articles/perspective/perspective-radicalization-of-islamist-terrorists-in-the-western-world>

Indikator II

SÖNMEZ, G. (31.. Rujan 2019.). Factors behind the Rise and Fall of Left-Wing Terrorism in Western Europe:The Cases of Rote Armee Fraktion and Brigade Rosse; gsd.msu.edu.tr.:https://gsd.msu.edu.tr/Content/sayilar/dokuman/GSD_31/GSD_31_Art_2_09_2019.pdf

Indikator III

InKobayashi, A. (2020.).The Politics of Radical Separatism;
ScienceDirect:<https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/separatism>

Indikator IV

Rori, L., Roumanias, C., & Georgiadou, V. (16.. Listopad 2019.). Is the resurgence of Europe's far-right a cultural or an economic phenomenon?; LSE:
<https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2019/10/16/is-the-resurgence-of-europes-far-right-a-cultural-or-an-economic-phenomenon/>

5. Način istraživanja

Tip istraživanja ne temu “Utjecaj ideologija na ustroj i modus operandi terorističkih grupa” je teorijsko-empirijski, a ono po čemu ga možemo svrstati u empirijski tip su:

- Postojeća istraživanja i literatura koja regulira utjecaj ideologija na terorističke grupe
- Postojeći propisi koji jasno definiraju opasnost od stvaranje i dodatne radikalizacije terorističkih grupa
- Pristup istraživanju je integralno-komparativni, a prilikom rada na istraživanju uz korištenje ovog pristupa nije došlo do favoriziranja bilo kojeg teorijsko-metodičkog pravca, nego su svi imali jednaku polazišnu vrijednost pristupa u istraživanju.

Osnovne metode koje se koriste u ovom istraživanju su skoro sve metode koje se koriste u sličnim istraživanjima, a to su: analiza, apstrakcija, dedukcija, sinteza, konkretizacija, generalizacija i indukcija.

Opće naučne metode koje se primjenju u ovom sadržaju su :

Komparativni metod se primjenjuje u našem istraživanju jer se traže određene usporedbe između različitih terorističkih grupa i usporedbe različitih ideologija kao pokretača tih istih grupa.

Bitno je da smo odredili: Svaka teroristička grupa ima ideološki sadržaj i organizacijsku formu, odnosno svoju kvalitetu i kvantitetu, tako da na osnovu toga možemo procijeniti njihovu vrijednost i moć djelovanja.

Svaka izražena kvantiteta sadrži i određenu kvalitetu koji se ogleda kroz broj terorističkih grupa i intenzitet njihovog djelovanja te kroz to razvoj različitih ideologija kao pokretača.

Kroz spoznaje o utjecaju, odnosno kroz razvoj ideologija i različitih terorističkih grupa, sposobni smo usporediti različite ideologije i terorističke grupe, te na kraju izvući zaključak kroz konačnu usporedbu svih grupa koje počivaju na ideološkom narativu.

Hipotetičko-deduktivni metoda se primjenjuje u ovom istraživanju jer će zaključci ovog istraživanja biti spoznajne i dinamične prirode koji zavise od mnogih događaja, odnosno od postavljenih uvjeta i situacija. Bitno je da ovu metodu u našem istraživanju izražavamo kroz spoznajne stavove kao što su: "u većini slučajeva je" ili "uglavnom je".

Kako bismo došli do sto boljih rezultata bitno je da formiramo postulacione stavove, a jedan od njih glasi: "veći broj ideologija dovodi do veće raznolikosti u ustroju i načinu djelovanja terorističkih grupa."

Nakon razvoja ovih stavova počinjemo promatrati vrijednost ideologija te njenu sposobnost da se istakne kao pokretač ili osnovna ideja raznih terorističkih grupa.

Slijedi usporedba raznih saznanja o tom predmetu, a u našem slučaju između ideologije i njenog utjecaja na terorističke grupe.

Znanja koja smo kroz istraživanje stekli ugrađujemo u naučni sustav te formiramo uvjerenja i stereotipe da će se kroz veći utjecaj ideologija početi razvijati ustroj i sofisticiraniji način rada terorističkih grupa.

Nakon već utvrđenih i istraženih radnji, možemo uspostaviti aksiomatski stav koji glasi: što je neka ideologija radikalnija u zastupanju svojih stavova, to će i terorističke grupe koje teže ostvariti te stavove biti radikalnije u ustroju i načinu djelovanja.

Metoda prikupljanja podataka:

Dokumenti i zapisi

Ova tehnika se sastoji od ispitivanja dokumenata koji su tu u postojećoj literaturi, kao što su knjige, istraživački radovi, novinarski članci...

6. Znanstvena i društvena opravdanost istraživanja

Naučna opravdanost istraživanja ima za cilj da doprinese proširenju naučnog saznanja i samim tim postavi naučni fond pristupačniji i bogatiji. Postoji više načina na koji možemo ocijeniti kvalitetu i opravdanost naučnog istraživanja, ali je ono uistinu opravdano samo ako je saznanje o metodi ili predmetu pouzdano primjenjeno. Kroz ovo istraživanje dolazimo do mogućnosti da spoznamo esenciju ideologije i način na koji djeluje, odnosno oblikuje razvoj terorističke grupe i mišljenje pripadnika. Ovdje je bitno napomenuti napore koje su znanstvenici na ovom polju, ali i oni ljudi koji su zaduženi za sigurnost građana, poduzeli kako bismo imali bolji uvid u shvaćanje ideologije i njenu primjenu kroz borbu za određena prava koja su određenim društvenim grupacijama otuđena ili nepristupačna. Možda nam je donekle i olakšano jer smo nakon rata imali više slučajeva terorističkih napada koji su imali vjerske motive, odnosno koji su iza sebe imali utjecaj radikalnog tumačenja islama. To se prvenstveno odnosi na terorističke napade u Mostaru, Bugojnu i Sarajevu. Naučno Istraživanje je opravdano ukoliko poboljšamo, osim saznanja, metode i instrumente koji su nam alati prilikom istraživanja.

Da bismo s društvenog aspekta pokušali opravdati ovo istraživanje, prvo moramo zadovoljiti naučno saznanje, odnosno doći do kvalitetnog naučnog saznanja koje će biti dovoljno jasno kako bismo ga mogli iskoristiti u situacijama i procesima od društveno-sigurnosnog značaja. Društvena opravdanost ovog istraživanja može se cijeniti kroz doprinos koji daje boljem shvaćanju ideološkog tumačenja, odnosno razumijevanja onog što u tom tumačenju vodi do ekstremizma, a samim tim do razvoja rada i ustroja terorističkih grupa. Jako je složeno govoriti o ideologijama, a ne spomenuti neku negativnu poveznicu koja se veže uz njih. Iako postoje brojne ideologije koje zagovaraju promjene bez sukoba i nasilja, mnogi se na samu spomen te riječi fokusiraju na negative aspekte koji su odredili sukobe u novijoj povijesti. Zbog razvoja i oblikovanja terorističkih grupa te ratova koju su vođeni, neki će u samom začetku stvaranja neke ideologije a priori vidjeti pokretačku snagu za novi val nasilja. Kroz ovo istraživanje moguće je uvidjeti koliko maliciozno tumačenje neke ideologije može u potpunosti promijeniti bit i namjeru onih koji su začetnici te ideologije. Naravno, osim ovog, kroz ovo istraživanje možemo stvoriti shvaćanje za sigurnosni okvir i predviđanje načina djelovanja, operativnosti i izbora meta neke terorističke grupe.

7. Vremensko i prostorno određenje istraživanja

Istraživanje se odnosi, odnosno istraživačka energija je usmjerena na period stvaranja velikih ideologija kao začetka određenih ideja koje su iz temelja promijenile svijet, ali srž istraživanja se odnosi na 20. stoljeće koje je rezultiralo s dva svjetska rata te donijelo veliki broj nezadovoljnih grupa koje su kroz ideološku matricu nastojale ostvariti svoju borbu, tu prije svega mislim na fašiste, rasiste, marksiste, etnoseparatiste, islamske fundamentaliste... Iako živimo u 21. stoljeću, mnoge stvari su ostale iste, a tu se prije svega misli na djelovanje terorističkih grupa kroz teror i zastrašivanje.

Prostorno određenje predmeta istraživanja obuhvata cijeli svijet, ali s posebnim naglaskom na SAD-e i Europu.

III Desničarske terorističke grupe

3.1. Ku Klux Klan

Ku Klux Klan je teroristička i rasistička organizacija koja je svojim postojanjem i nastankom uspjela razbiti ustaljene stereotipe o organizaciji i provođenju terorističke kampanje koja ima početak i kraj, budući da je Klan često nestajao i na razne načine pronalazio svoje mjesto na naizgled izgubljenoj pozornici nasilja i terorizma.(Ku Klux Klan, 2015) Nemoguće je govoriti o Klanu kao jedinstvenoj organizaciji čije bi se aktivnosti mogle opisati kroz par tekstova. Klan je suviše složena organizacija zbog svog djelovanja i organizacijskih formi koje je preuzimao, a to se najviše ogleda kroz osnivanje te ponovnu aktivaciju koja često nije imala previše sličnosti s prethodnom organizacijom, odnosno “starim” Klanom.(Ku Klux Klan, 2015)

3.1.1. Nastanak Ku Klux Klana

U prilog misterioznosti ove organizacije, vežu se i teorije koje se tiču samog nastanka. Prema nekim od njih Klan je nastao kao organizacija koju su osnovali nezadovoljni konfederacijski vojnici, dok je prema nekim Klan nastao kako bi američki predsjednik Andrew Johnson imao dovoljno dobre razloge da intervenira na Jugu kako bi zadržao status quo u južnjačkim državama nasuprot rekonstrukcijskih težnji američkog Kongresa.(Melissa Carosella, 2011) Kako god, Klan je u oba slučaja opravdao svoje postojanje. S jedne strane izazivao je strah kod onih koje je Klan smatrao neprikladnim odnosno nedostojnim, te je često kroz postojanje služio kao političko oružje kojim su neki osiguravali postojanje na političkoj sceni, dok su drugi svoje resurse i političku kampanju bazirali na priči o uništenju Klana kao terorističke organizacije.

Unatoč brojnim teorijama koje se tiču nastanka, potrebno se je bazirati na verziji koja je prihvatljiva većini povjesničara i stručnjaka koji se bave istraživanjem Klanom i sličnim organizacijama. Prema verziji koja je prihvatljiva većini, Klan su osnovali konfederacijski časnici i vojnici John Lester, John Kennedy i James Crowe, Frank McCord, Richard Reed i Calvin Jones. Otac Calvina Jonesa je bio odvjetnik koji imao odvjetnički ured u gradu Pulaski, u saveznoj državi Tennessee, a taj ured će poslužiti kao mjesto okupljanja i osnivanja

Klana 24. prosinca 1865. Ono što se može navesti svim osnivačima Klana kao zajednička karakteristika je da su bili duboko uvjereni u superiornost bijele rase, da su bili škotsko-irskog podrijetla i da su bili prezbiterijanci po vjeroispovijesti. Nakon što su se odlučili da osnuju jednu organizaciju koja će zastupati stavove nezadovoljnih veterana Konfederacije i većine osiromašenog stanovništva na Jugu, ostalo je još samo da utvrde naziv organizacije. Ku Klux potiče od grčke riječi kuklos (krug), a kako bi privukli članove, odnosno uvjerili ih da će prije svega držati do dobrih i bliskih odnosa članova, dodali su i riječ Klan. Budući da su organizaciju osnovali iz nezadovoljstva bez ikakve financijske i političke potpore, bili su osuđeni na domišljatost, a to se najviše ogledalo kroz poseban kodeks odijevanja. Članovi Klana nosili su bijele plahte i maske (sa kukuljicama) koje su dotad bile nošene samo tijekom Noći vještica. Cilj ovakvog odijevanja je bio da se sačuva anonimnost članova, a s druge strane služio je za zastrašivanje protivnika, prije svega crnaca i pobornika Unije. Na samom početku ovakav način odijevanja izazvao je podsmijeh kod novinara, ali to nije dugo trajalo jer je Klan počeo provoditi kampanju terora te je njihov način odijevanja uskoro postao moćno oružje kojim su zastrašivali protivnike. (Martinez, 2007)

3.1.2. Razvoj Ku Klux Klana i ideologije (Prvi Klan)

Iako početak nije bio obećavajući, Klan se uspio u potpunosti afirmirati u ruralnim područjima te je dobio velik broj novih članova. S masovnošću organizacije pojavili su se problemi hijerarhijske prirode jer se Klan proširio daleko izvan Pulaskija te je postojao velik broj podružnica koje nije bilo moguće kontrolirati. Uz sve probleme koji su se odnosili na djelovanje Klana, najveći problem predstavljala je Union League organizacija koja je djelovala kao izravan suparnik jer je težila da proširi crnačka prava i osvijesti ih o svim benefitima koje nosi sudjelovanje u građanskem životu. Crnačka populacija je bila previše pasivna kada je u pitanju politički život, a postojanje Klana je samo dodatno afirmiralo izbor pasivnosti kao ispravan izbor. (Gitlin, 2009) Ohrabren početnim uspjesima i pojačanim interesom, Klan odlučuje riješiti sve probleme koji se tiču hijerarhije i strukture organizacije te konačno izaći iz sjene i pokazati se javnosti. U travnju 1867. godina sazvan je sastanak u Nashvilleu na koji su bili pozvani svi članovi Klana te je na tom sastanku usvojena prvotna ideologija i hijerarhija, a na čelo organizacije staje Grand Wizard of the Empire Nathan Bedford Forrest. Kako je Klan postao svjestan svoje snage i mogućnosti da se postavi kao značajan čimbenik, tako su postali svjesni i na federalnoj razini te su Klan okarakterizirali kao

terorističku organizaciju. Guverner Tennesseeja William Brownlow saziva sjednicu zakonodavnog tijela koje donosi jedan od najstrožih zakona u povijesti SAD-a: Anti Ku Klux Statue. Ovaj zakon izazvao je prvi ozbiljniji udarac Klanu jer je onemogućio da članovi vrše noćna strašenja i time su postavljeni temelji borbe koja će na kraju rezultirati gašenjem prvog Klana. Prije odlaska s mesta guvernera, Brownell je uveo opsadno stanje u okruzima gdje Klan imao najjača uporišta. Proglašavanje opsadnog stanja značilo je slanje vojske, a Klan nije imao kapacitet, a naročite resurse da istraje u jednoj takvoj neravnomjernoj borbi. Klan je zbog svoje popularnosti postao moćno oružje i za obične ljudi koji su se zarad partikularnih interesa ili sukoba predstavljali kao članovi, a to je naravno stvaralo probleme za jednu organizaciju koja je težila jedinstvenom nastupu. Klan je već bio na zalasku zbog političkih promjena do kojih je došlo, a posljednji udarac zadalo je izglasavanje Ku Klux Klan Acta 1871. kojim su date ovlasti predsjedniku da može poslati vojsku.(Bergeron, 1999.)

3.1.3. Ku Klux Klan između dva svjetska rata (Drugi Klan)

Nakon nestanka Klana, koji je pomalo blijedio u sjećanjima mnogih te se djelovanje Klana percipiralo kao negativno, na scenu dolazi knjiga The Clansman autora Thomasa Dixona koji na romantičarski način opisao Klan i članove, a to je izazvalo pažnju mnogih koji su te 1905. godine bili u potrazi za inspiracijom i novim vrijednostima kojim bi trebalo težiti američko društvo na početku 20. stoljeća. Jedan od onih koji su pronašli inspiraciju u knjizi bio je D.W. Griffith koji je 1915. napravio film pod nazivom The Birth of a Nation u kojem je na svojevrstan način prikazana problematika američkog društva sažeta kroz jednu tragičnu priču, odnosno film. Među oduševljenim gledateljima pronašao se i Joseph Simmons iz Atlante koji je težio osnivanju nove organizacije koja bi zastupala interesu bjelačke protestantske zajednice koja je u međuvremenu pronašla, pored starih, nove neprijatelje kao što su Židovi i imigranti katoličke vjeroispovijesti (Poljaci,Irci..). Uzor je pronašao u Klanu te je na osnovu dostupnih dokumenata o Klanu uspio stvoriti novu organizaciju koja hijerarhijski i načinom odijevanja podsjeća na Klan. Pored već ustaljenih praksi i pravila koje je imao prvi Klan, drugi Klan uvodi novinu koja se ogleda u paljenju križa. Tijekom osnivanja drugog Klana 25. studenog 1915. godine, zapaljen je križ na Stone Mountainu, a Simmons je postao novi New Imperial Wizard koji se nije dugo zadržao na toj poziciji jer ga je zamijenio Hiram Welsey Evans.(Quarles, 1999) Dolaskom Evansa dolazi “zlatno doba” Klana koji postaje uistinu masovni pokret čije se djelovanje potaknuto novom ideologijom ne može okarakterizirati

samo kao rasističko ili nasilničko. Klan je u dvadesetim godinama vodio računa o javnoj percepciji te je u tom periodu organizirao brojna sportska natjecanja, parade, kulturne događaje te je čak imao vlastitu izdavačku kuću. Klan se u potpunosti integrirao u američko društvo te je vrhuncu popularnosti imao između 5-6 milijuna članova. Ova masovnost proizvod je nove organizacije te kvalitetnijeg vođenja Klana koji je uistinu postao američki, a ne samo južnjački jer je imao podružnice u 48 saveznih država. Sudbina prvog i drugog Klana je u potpunosti različita, dok se jedan raspao zbog političke situacije i ogromnog pritiska vlasti sa savezne i federalne razine, pad drugog Klana je prouzrokovao skandalom kada je visokorangirani član Klana iz Indiane David C. Stephenson silovao bjelkinju u koju je bio zaljubljen. Čim su informacije o ovom gnusnom zločinu izašli u javnost, krenuo je strmoglavi pad drugog klana koji je potaknut i Stephensonovom doživotnom zatvorskom kaznom te njegovim medijskim istupom iz zatvora prilikom kojeg je iznio sve tajne klane, uključujući i imenovanje korumpiranih članova klana. Klan je preko noći izgubio veći dio članstva te se u kratkom periodu višemilijunsko članstvo svelo na par stotina tisuća članova.(Chalmers, 1981)

Nakon svega što se odigralo, činilo se da je Klan izgubio svrhu za postojanje jer je na kraju i šačica preostalih članova postala nezadovoljna jer je težila novom cilju koji bi ojačao Klan i dao mu novi život. Neki od članova klana tu novu šansu su vidjeli na međunarodnoj političkoj sceni koja je mnogo obećavala jer su došle do izražaja neke ideje koje su zastupali i sami članovi Klana, a tu se prije svega misli na antisemitizam i rasizam koji je zastupala Nacionalnacionalistička partija u Njemačkoj. I prije samog Drugog svjetskog rata činilo se da Klanu nema spasa jer poticaji koji su dolazili izvana nisu bili dovoljno jaki da održe Klan te je Evans 1939. godine i službeno dao ostavku. Evansovim odlaskom Klan je izgubio i posljednju nadu da će oživjeti staru slavu iz dvadesetih godina, a na čelo nestajućeg Klana dolazi Samuel Green koji održava na životu par podružnica, ali ne uspijeva zaustaviti pad jer je Drugi svjetski rat pokazao koliko je naizgled šaroliko i nespojivo američko društvo zapravo postalo jedinstveno. Nakon Greenove smrti i zadnje nade o stvaranju jedinstvenog Klana su nestale jer se klan raspao i nastalo je mnogo manjih klanova koji nisu uživali potporu i nisu imali snagu. Nemogućnost djelovanja Klana uvjetovana je povijesnom zbiljom i novim odnosima na međunarodnoj sceni nakon Drugog svjetskog rata, a to se prije svega odnosi na Holokaust kojim je svaka pojava antisemitizma postala isključivo negativna pojava u skoro cijelom svijetu, početak Hladnog rata koji je SAD odredio kao glavnog borca u borbi protiv komunizma te izuzetan angažman crnačke populacije tijekom rata koji je još jednom potvrdio potrebu za uvođenjem većih prava i ukidanje svakog oblika segregacije. (Bullard, 1996.)

3.1.4. Ku Klux Klan u razdoblju Hladnog rata (Treći Klan)

Nakon što je segregacija u školama proglašena neustavnom na Vrhovnom sudu 1954. godine, dobar dio bjelačke populacije shvatio je to kao otvoreni napad na američki način života te otvorio prostor sada članovima brojnih manjih klanova da pokušaju povratiti slavu posrnulog Klana. Borbu protiv integracije crnačke populacije vodile su dvije organizacije : Citizens Councils i State Sovereignty Commision. Obje organizacije nastale su u Mississippiju i Jug se još jednom pokazao kao rasističko uporište koje bez ili sa Klanom ne odustaje od uvriježenih rasističkih stavova. Iako je Citizens Councils brojao oko sto tisuća ljudi, uglavnom uglednih ljudi, nije postojala mogućnost da pokrenu neku ozbiljniju akciju na federalnoj razini i zaustave integraciju crnačke populacije. Zbog nemogućnosti provođenja terora i nasilja nad crnačkom populacijom, Citizens Councils je sve više gubio na značaju, a sve više su se evocirale uspomene iz slavne prošlosti Klana te se opet kao u knjizi The Clansman počelo romantičarski gledati na Klan.(Vinson Williams, 2011.) Početkom šezdesetih pojavljuju se dva klana: United Klans of America, Knights of the Ku Klux Klan, Inc. predvođeni Robertom Sheltonom i National Knights of the Ku Klux Klan predvođeni Jamesom Venabelom. Iako se pojавio novi cilj i respektabilan crnački pokret za građanska prava u kojem su oba klana vidjeli glavnog protivnika, zbog osobnih sujeta i borbe za prevlast nad klanovima, izuzetno utjecajan dvojac nikad nije mogao postići dogovor te je međusobnim rivalstvom dodatno oslabio i razjedinio klanove koji su postojali.(Report on James Venable and Wally Butterworth, 1963.)

Treći klanovi, iako u potpunosti razjedinjeni uspjeli su postati najopasniji i najdestruktivniji u svom djelovanju, a to se najviše ogleda u 138 bombaških napada koji su izvedeni između 1956. i 1963. Godine. Pored bombaških napada, dogodila su se i brojna ubojstva koja su imala rasistički motiv pa je tako između 1963. i 1965. godine ubijeno 11 ljudi. Svjesni situacije u kojoj se nalaze i nemogućnosti zaustavljanja terorističkih aktivnosti bez prisutnosti na terenu, FBI počinje otvarati sve više ureda na Jugu i baviti se rasnim pitanjima. Razlog zbog kojeg su se sve više uključivale agencije sa federalne razine, nalazimo u podršci koju su Klanovi imali u saveznim državama, a to se prije svega ogleda u policiji i sudstvu. Nakon ubojstva tri člana organizacije, od koja su dva bili bijelci, koja su se borila za prava crnaca u SAD-u događanja na Jugu došla su žižu medijske i sigurnosne pažnje. Klan je pokušavao na sve moguće načine zaustaviti integraciju crnačke populacije, svjesni da se ne mogu boriti protiv zakona, odlučili su zastrašivati crnačku populaciju i na taj način onemogućavat ih u konzumiranju njihovih građanskih prava. Martin Luther King bio je vidno nezadovoljan

procesom integracije jer nije bio u mogućnosti tražiti donošenje novih zakona jer i stari se nisu mogli do kraja ispoštovati. Prema procjenama Ministarstva pravosuđa 1965. godine, u Alabami je samo 14% crnačke populacije je imalo pravo glasa, dok u Mississippiju samo 6%, iako su crnci činili većinsko stanovništvo u 27 okruga na Jugu.(Theoharis, 1999.) Kako bi se svijet, a i američka javnost upoznali sa svim nedaćama u kojim se nalazi crnačka populacija, crnačke vođe su odabrali grad Selmu u kojem nije bilo Klanova, a sam grad bi bio polazna točka prije marša na Montgomery, glavni grad Alabame. Iako je višednevno okupljanje u Selmi proteklo relativno mirno, prave nedaće dolaze prilikom marša kojeg su članovi Klana željeli zaustaviti pod svaku cijenu. Iako su svi ugledniji i ozbiljniji ljudi pokušavali izbjjeći da ih netko dovede u vezu s Klanom, pak s druge strane Klan je imao mnoge simpatizere. Jedan od njih bio je šerif Jim Clark koji je od policijskog načelnika Eugena "Bulla" Connora dobio dopuštenje da pod svaku cijenu zaustavi marš. Marš je zaustavljen na najokrutniji mogući način, uz korištenje bičeva, suzavaca, policijskih palica, a stotine ljudi su završile u bolnici. Ovaj čin se pokazao kao "Pirova pobjeda" za Klan jer su zaustavili marš, a s druge strane su izgubili jer je cjelokupna američka javnost bila upoznata koliko je Klan zapravo okrutan i koliko se infiltrirao u sve sfere života, a naročito u sigurnosne strukture. Kako bi se solidarizirali sa žrtvama, mnogi Amerikanci odlučuju ponovno doći u Selmu te ponoviti marš mira kako bi pokazali da građanska prava i slobode ne smiju biti dovedeni u pitanje. Jedna od njih bila je i Viola Gregg Liuzzio, bjelkinja iz Detroita koju su na putu prema Selmi ubili članovi Klana. Iako se i u ovom slučaju pokazalo da bjelački vrijedi više od crnačkog života, njeno ubojstvo natjerala je američke zvaničnike da poduzmu ozbiljnije mjere u borbi protiv Klanova pa je tako predsjednik Johnson na nacionalnoj televiziji objavio rat trećim Klanovima.(Finkelman, 2019) Koliko su bili ozbiljni u namjeri da se obračunaju s članovima Klanova svjedoči i činjenica da se u istragu protiv Klanova uključio House Un-American Activities Committee (HUAC) koji je prvenstveno bio zadužen za borbu protiv komunizma u SAD-u. Tijekom 1965. i 1966. godine HUAC je ispitao mnoge članove i pojedine vođe Klana kako bi otkrio koliko je Klan zapravo jak, a to se prije svega odnosi na organizaciju i članstvo. HUAC je sastavio izvještaj i uspio dati kompletну sliku stanja unutar Klana, odnosno otkriti koliko postoji Klanova i koliko su oni zapravo uvezani. Na osnovu ispitivanja je utvrđeno da postoji minimalno 15 klanova koji posjeduju snagu za djelovanje, te 714 podružnica koje su ti klanovi imali. Izvještaj je sadržavao popis svih podružnica, prva i kodna imena članova te područje djelovanja. Istraživanje je pokazalo još jednom da Klan svakim danom gubi članstvo i popularnost zbog frakcijskih borbi i neprestanog pritiska od sigurnosnih struktura sa federalne razine. Sve ove spoznaje omogućile su federalnoj vlasti da

napravi konačni plan za uništenje Klana jer su svi potrebni podaci bili poznati. Ono što je pogodovalo Klanovima u njihovom razvoju su simpatije koje su imali na Jugu od pojedinih elemenata vlasti na saveznoj razini, a tu se prije svega misli na blagonaklonost pravosuđa prema članovima Klana koji su često uspjevali proći nekažnjeni za najgora djela. Aktiviranjem The Klu Klux Klan Acta te članka 14. i 15. amandmana Ustava pošlo je za rukom Ministarstvu pravosuđa da na osnovu presuda Vrhovnog suda sve tužbe na spomenute zakone budu odlučene na federalnoj, a ne saveznoj razini. Jedan od uspješnih primjera pozitivne pravosudne prakse na federalnoj razini je suđenje urotnika iz slučajeva Mississippi Burning gdje je od 18 optuženih čak sedam osuđeno za zločin koji su počinili. (Milić, 2017.) Iako naizgled nedovoljno osuđenih sa obzirom na broj optuženih, ovo suđenje je pokazalo da Klan nema više uporište u pravosuđu na saveznoj razini te da nijedan zločin više neće proći nekažnjeno. Kako bi pravosuđe moglo dati adekvatan odgovor i omogućiti suđenja u kojima će pravi krivci biti osuđeni, odlučeno je da se prošire ovlasti te da se poveća proračun FBI-u kao bi nastavili provoditi istražne radnje i na taj način smanjivati prostor za djelovanje Klana. Pozitivna praksa sa federalne ohrabrilala je mnoge suce na saveznoj razini da se krenu obraćunavati sa klanovima te je time Klan dobio skoro pa smrtonosni udarac od kojeg se nikada nije uspio oporaviti.

3.1.5. Nestanak Ku Klux Klana

Svaki Klan je ostavio neku vrstu pečata po kojem bi se djelovanje svakog od njih moglo lako prepoznati. Za prvi Klan možemo reći da je bio poprilično umjeren u odnosu na dva klana koja se nastala poslije. Drugi Klan je bio rasistički, ali i izuzetno antisemitski, pokušavao je iskoristiti političku situaciju i nametnuti se kao bitan čimbenik te je izbjegavao nasilje ukoliko su politička sredstva bila dostupna. Iako je prvi Klan okarakteriziran kao teroristička organizacija, prave elemente tog djelovanja pronalazimo tek kod trećih Klanova koji iako razjedinjen postižu vrhunac u nasilju i terorističkim aktivnostima. Iako nikada nisu formalno ugašeni, treći Klanovi su skoro pa nestali te su zbog prevelikog pritiska pravosudnih organa i raznih agencija osuđeni na život u sjeni.

3.2. Atomwaffen Division

Atomwaffen Division (AWD) je teroristička organizacija koja se zbog zakonodavstva pojedinih država često i ne može nazvati terorističkom. Ali zbog svega učinjenog i trenda rasta na međunarodnom nivou, ima sve postojeće predispozicije da postane opasna teroristička međunarodna organizacija čije bi djelovanje moglo do kraja ugroziti sigurnost pojedinih država zbog složene situacije u međunarodnoj politici nastaloj zbog migrantske i gospodarske krize. AWD bi se najbolje mogao opisati kao neonacistička, rasistička, islamofobna i antisemitska organizacija čije je djelovanje dobilo međunarodni pečat.

3.2.1. Nastanak i razvoj AWD-a

Iako je nastala u SAD-u tijekom skupa “Ujedinimo desnicu” u Charlottesvilleu 2017. godine, njeno djelovanje neće se ograničiti samo na zemlju nastanka, nego će stvoriti još veći interes u pojedinim europskim zemljama kao što su: Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačka, Rusija, Ukrajina, Nizozemska i Baltičke zemlje. Grupa je tijekom svog postojanja dokazala da može biti izuzetno opasna i da može sudjelovati u činjenju zločina koje je teško predvidjeti zbog psihičke nestabilnosti članova te unutarnje organizacije koju odlikuje slabe veze i hijerarhija. AWD je povezan s najmanje pet ubojstava u SAD-u, a pored tih djela često su održavali skupljanja u paravojnim kampovima i “kampovima mržnje” u kojim su vršili indoktrinaciju novih članova, a pored toga su ih učili osnovama rukovanja oružja. Nedostatak ozbiljne hijerarhije nije zaustavio članove AWD-a iz SAD-a da komuniciraju s celijama u inozemstvu, a sve prilike na međunarodnoj sceni išle su im u prilog kao što je pandemija COVID-19 koja je pogodila sve slojeve društva, a oni najugroženiji su često bili u potrazi za “glavnim” krivcima zbog izuzetno loše situacije. Budući da su se našli pod lupom istražnih organa širom svijeta, a naročito u SAD-u, 2020. godine AWD se odlučuje službeno ukinuti kako bi mogli neometano raditi pod drugim imenom National Socialist Order (Nacionalsocijalistički red). (Counter Extremism Project, 2022.) Budući da je u pitanju bila samo promjena imena, sljedbenici su nastavili veličati Adolfa Hitlera, zagovarati dominaciju bijele rase i stvaranje arijevske države. Ono što je posebno interesantno u ovom prikrivanju tragova, odnosno

promjene imena, je način i korištenje šablonu kojeg su koristile i druge terorističke grupe koje su postale među najopasnijim na međunarodnoj sceni, a to se prije svega odnosi na salafističke i džihadističke grupe kao što je Al-Qaeda. AWD je dosad uspješno izbjegavala sve ozbiljnije pokušaje vlasti da ih ukinu ili da im onemoguće djelovanje jer nisu uspjeli dobiti oznaku međunarodne terorističke organizacije, a zakoni u SAD-u su previše blago sankcionirali njihove zločine zbog nemogućnosti da ih okarakteriziraju kao terorističke, a to bi trebalo navesti mnoge političare i zakonodavce na preispitivanje o proširivanju zakonskog okvira kako bi se i terorističke organizacije za koje je teško utvrditi odgovornost zbog hibridne strukture, na adekvatan način kaznile. Ono što AWD izdvaja od drugih organizacija je ideološka povezanost članova koja je toliko jaka i čini kohezivni čimbenik da ideja o izboru ili traženju vrhovnog vođe jednostavno gubi smisao. Iako je tijekom 2020. uhićeno par istaknutijih članova organizacije, sam čin službenog ukidanja i preimenovanja omogućio je organizaciji da se izvuče bez većih posljedica, a Državno tajništvo SAD-a je odlučilo proglašiti Ruski imperijalni pokret za najopasniju i glavnu rasističku grupu koja zagovara bijelu supremaciju, iako je AWD prije službenog ukidanja bio najozbiljniji kandidat za tu titulu.(Gartenstein-Ross, Hodgson, & Clarke, 2020.)

3.2.2. Naziv grupe i cilj djelovanja

Sam naziv organizacije Atomwaffen Division (što na njemačkom znači nuklearno oružje) svjedoči koliko je ova organizacija težila destrukciji, a kao vjerni sljedbenici neonacizma odlučili su se na naziv grupe na njemačkom jeziku, nadajući se da će svojim djelovanjem vratiti “staru slavu “ Trećeg Reicha. Osnivač grupe je Brandon Clint Russell, a grupa vuče svoje korijene s internetske platforme pod nazivom Iron March koju je osnovao Alexander Slavros, Uzbekistanac koji živi u Moskvi. Ideološki AWD je rasistička grupa koja je svoje djelovanje usmjerila na digitalnim platformama u nadi da će postati svjetski poznata organizacija sa snagom mobilizacije velikog broja ljudi koji su spremni izazvati rasni rat u cijelom svijetu. Većinu svog djelovanja posvetili su zastrašivanju i slanju niza prijetećih poruka pojedincima koje smatraju odgovornim, prije svega političarima i novinarima. (Reid Ross & Bevensee, 2019.) Zahvaljujući svojoj čelijskoj strukturi, djelovanju na digitalnim platformama i pronalaženjem uzora u djelovanju islamističkih terorista, postaje sve teža meta za sve one koji se i u budućnosti budu namjeravali uključiti u brobu protiv AWD-a. Možemo uvidjeti da je djelovanje AWD u većini situacija u potpunosti komplementarno sa Al-

Qaednim priručnikom pod nazivom Upravljanje divljaštvom koji je napisao Abu Bakr Nadži, a upravo taj priručnik je bio glavna vodilja Islamskoj državi prilikom stvaranja Kalifata.

AWD-ov konačni cilj je da ubrza društveno propadanje, promovira kaos i stvori rasno čisto društvo u kojem bi svu vlast imali bijelci, a svi ustali bi se mogli svrstati u kategoriju Untermensch ljudi. Grupa nastoji ovo postići činjenjem nasilja i zločina nad rasnim manjinama, LGBTQ populacijom, ljevičarskim organizacijama, osobljem javnih institucija, vladinim ustanovama i javnom infrastrukturom. Na online forumima AWD je počeo polako, ali sigurno nadograđivati ideološku matricu na kojoj je nastao te je tako počeo stvarati vlastite heroje koji su počinili zločine u službi bijele supremaciju ili su vodeći zagovornici bijele supremacije, a ti heroji su James Mason kao glavni ideolog na osnovu čijih su tekstova iz osamdesetih godina uspjeli napraviti svojevrsni priručnik pod nazivom Opsada koji čak broji 600 stranica, zatim Joseph Tommasi, William Pierce, Charles Manson...(Epp & Höfner, 2018.)

3.2.3. Međunarodni utjecaj i širenje AWD-a

AWD-ov rast je praćen popularnošću među mnogim rasistima i nacistima koji traže organizaciju koja bi mogla ispuniti njihova očekivanja i dopustila im da svoje ideje i želje pretvore u nasilne činove koje bi organizacija dočekala uz hvalospjeve i nastavila ih bodriti u činjenju zločina. Poseban interes se stvorio u Europi gdje su mnogi nezadovoljni situacijom, a naročito u post-komunističkim zemljama odlučili stvoriti svojevrsnu podružnicu AWD i prilikom formiranja iskazati lojalnost AWD-u u SAD-u koji se smatra začetnikom i predvodnikom procesa koji vode svijet u rasni rat. Mnogi članovi AWD-a uhićeni su u Njemačkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu te su optuženi za terorizam, ali zbog labave strukture organizacije često stradaju samo pojedinci ili manje grupe, a sama organizacije i njeno postojanje ne bude dovedena u pitanje. Rat u Ukrajini stvorio je optimalne uvjete za razvoj organizacije kao paravojne grupe jer je omogućio članovima koji iskažu interes da se bore i da se vrate s borbenim iskustvom koje bi omogućilo svim polaznicima "kampova mržnje" da dobiju adekvatnu obuku. Vojna sposobnost i obučenost članova bila bi samo jedan od problema koji bi onemogućio sigurnosne strukture da zaustave rast i nasilno djelovanje ove organizacije. U cilju ojačavanja organizacije i povezivanja celija, vođa washingtonske celije Kaleb Cole odlučio se na putovanje u Europu na kojem je bio upoznat s radom i djelovanjem celija u Republici Češkoj, Poljskoj i Ukrajini. Tijekom boravka u Ukrajini prisustvovao je

festivalu metalne glazbe Asgardsrei igdje se okupljaju brojni neonacisti, a tom prilikom je stvorio još jače veze s ostalim suradnicima u Europi.(Winston, 2019.)

Najznačajnije celije AWD-a u Europi su:

Baltičke zemlje: Feuerkrieg Division

FKD je osnovana vjerojatno 2018. godine u Estoniji, a svoj uzor je pronašla naravno u AWD-u. Nakon osnivanja ova grupa bilježi rast kako u susjednim baltičkim državama, tako i u Belgiji, Ujedinjenom Kraljevstvu, Irskoj, Nizozemskoj, Norveškoj, Njemačkoj i Rusiji. FKD baštini identičnu ideološku matricu kao što je antisemitizam, supremacija bijele rase, terorizam te survalivizam. FKD je uključen u planiranje mnogih terorističkih djela kako u Europi, tako i u SAD-u. Među poznatijim aktivnostima su prijetnje smrću upućene belgijskom zastupniku u Europskom parlamentu Guy Verhofstadt i planiranje napada u Las Vegasu na sinagogu i gay bar. Američki vojnik Jarrett William Smith koji je bio pripadnik FKD-a priznao je 2020. godine da je planirao napad eksplozivom na medijsku kuću CNN. Nizozemska celija je u studenom 2019. godine postavila mapu kretanja kojom se kreću zvaničnici Zelenih na biciklima i time olakšala posao svim potencijalnim napadačima. O radikalnosti i nedostatku moralnih skrupula FKD-a svjedoči činjenica da je u Estoniji uhićen 13-godišnji dječak kojeg su indoktrinirali do te mjere da je postao vjerni sljedbenik FKD-a. U srpnju 2020. godine Ujedinjeno Kraljevstvo je stavilo FKD na listu zabranjenih organizacija i time je FKD postala treća zabranjena neonacistička organizacija od 2016. pored National Action i Sonnenkrieg Division. Zabранa je nastala nedugo nakon što je FKD distribuirala listu policijskih postaja i time poticala članove da napadnu policiju iz osvete zbog uhićenja jednog pripadnika.(Feuerkrieg Division (FDK), 2019.)

Ujedinjeno Kraljevstvo: Sonnenkrieg Division

Sonnenkrieg Division je podružnica AWD-a u Ujedinjenom Kraljevstvu, a vezu s matičnom organizacijom održava preko online komunikacije. SKD je označena kao teroristička organizacija u Ujedinjenom Kraljevstvu krajem veljače 2022. Godine. SKD je nasljednik ugašene i zabranjene neonacističke grupe pod nazivom System Resistance Network poznatijom pod nazivom National Action. Grupa je postala poznata u javnosti nakon što počela zagovarati ubojstvo princa Harrya zbog ženidbe sa Meghan Markle, nazivajući ga izdajnikom rase.(Osborne, 2018.) Istraga medijske kuće BBC je otkrila online prepiske između članova SDK-a i AWD-a. U javnosti je također izašla fotografija na kojoj se nalazi članovi SDK-a Oskar Dunn-Koczorowski i Andrew Dymock (navodni vođa grupe) gdje su

na njihovoj odjeći jasno vidljivi motivi AWD-a i AZOV Bojne. U lipnju 2019. godine Koczorowski je uhićen na aerodromu i pritvoren zbog optužnica za terorističke aktivnosti, a pretpostavlja se da je razlog putovanja u SAD-e bio posjet AWD članovima. SKD članovi su iskazivali opsесiju prema seksualnom nasilju, okultizmu, ubojstvima, te su u toj opsесiji otišli korak dalje od prethodnih grupa iz kojih su nastali. Kao primjer ekstremizma navodi se i zagovaranje opravdanosti ubojstva bjelkinja koje su u vezi s ljudima druge rase, veličanje norveškog serijskog ubojice Andersa Breivika koji je postao ikona za nasilne neonaciste i rasiste. (Counter Extremism Project, 2021.) Suradnja i inicijalni kontakt pripadnika SKD-a i AWD-a pokazuje koliko je međunarodni terorizam osnažio motiviran starim idejama koje su u prošlosti odvele milijune ljudi u smrt te online komunikacijskim platformama koje omogućuju interakciju članova bez obzira na udaljenost. Ovaj vid komuniciranja omogućio je sigurnosnim strukturama da mnogo teže ulaze u trag teroristima koji svakim danom postaju sve vještiji u online djelovanju.

AWD Deutschland (AWD – D)

Ssimpatizeri AWD-a u Njemačkoj su održavali kontakte duži period s pripadnicima AWD-a u SAD-u prije nego su se odlučili osnovati podružnicu u Njemačkoj. Ova podružnica ima poseban značaj za sve članove jer osim jačanja i povećanja organizacije ima i simboličku vrijednost koja se ogleda u važnosti Njemačke kao kolijevke nacizma. Prvo ozbiljnije djelovanje AWD-D u Njemačkoj odvija se tijekom 2018.-2019. godine prilikom kojeg su članovi iskazali još jednom svoju radikalnu narav obilježavajući godišnjicu bombaškog napada, kojeg su izveli neonacisti na tursku četvrt u Kolnu tijekom kojeg su ozlijedena 22 čovjeka, i tom prilikom su pronađeni pamfleti koji slave taj napad. Iako je ovo bio prvi korak tijekom kojeg je grupa jasno stavila do znanja koje vrijednosti poštuje i čemu će težiti, nastavak prve akcije zahtijevao je ozbiljnije djelovanje koje će zastrašiti ljude koji su politički aktivni i koji su medijski istaknuti, a odluka je bila da to budu zvaničnici Zelene partije Cem Ozdemir i Claudia Roth koji su dospjeli na listu za odstranjivanje AWD-D nakon što su im upućene ozbiljne prijetnje smrću. (Stern, 2019.) Poučeni negativnim iskustvom kolega iz SAD-a njemački obavještajci odlučili su pomno motriti ovu grupu za koju smatraju da predstavlja ogromnu opasnost i avangardu rasta desničarskog ekstremizma koji je u Njemačkoj dobio toliki zalet da su se mnogi zapitali vraća li se Njemačka u svoju neslavnu prošlost. Šef njemačke Unutarnje sigurnosne službe Thomas Haldenwang smatra da su desničarski ekstremizam i terorizam dvije najveće prijetnje s kojim se suočava Njemačka država i demokracija u sadašnjosti. (Deutsche Welle, 2020.) Rast desničarskog ekstremizma u Njemačkoj izravno je povezan sa migrantskom krizom koja je 2015. godine doživjela vrhunac

i omogućila snagama desnice, a tu se prije svega misli na stranku pod nazivom Alternativa za Njemačku (AfD), da se politički profiliraju i postave kao valjana alternativa dotad bezuspješnim pokušajima vladajućih stranaka da efikasno i preventivno djeluju na sprječavanje migrantske krize.

3.2.4. Negativni međunarodni uvjeti i proliferacija suradnika

Osim migrantske krize koja je dala inicijalni zamah rastu desničarskog ekstremizma, pandemija COVID-19 otvorila je niz mogućnosti koje su iskoristili desničari kako bi se približili običnim ljudima koji su se zbog pandemije pronašli u izuzetno lošoj situaciji. 2020. godina predstavlja izuzetno važnu godinu jer je u lipnju osnovana organizaciju za koju se smatra da je podružnica AWD-a u Rusiji i time je zatvoren krug nastanka AWD-a koji svoje začetke može vezati za online forum pod nazivom Iron March koji je osnovao Alisher Mukhiddinov, Uzbekistanac nastanjen u Moskvi. Mukhiddinov je vidio novu priliku u stvaranju podružnice u Rusiji jer je time proširio svoj ideološki utjecaj i kroz indoktrinaciju mlađih ljudi započeo proces novačenja. Prema dostupnim informacijama iz sigurnosnih krugova Mukhiddinov je u redovnom kontaktu sa članovima AWD- a iz SAD-a, a posebice sa Devonom Arthursom te se smatra da je samo pitanje vremena kada će AWD Russland pokrenuti neku ozbiljniju aktivnost koja će zasigurno rezultirati napadima i zastrašivanjem neistomišljenika. Zbog autokratskog vladanja aktualnog predsjednika Vladimira Putina te jake svijesti i sjećanja ljudi na nacistička nedjela iz Drugog svjetskog rata, AWD-u će trebati više vremena dok su odluči istupiti iz sjene, ali i samo postojanje organizacije u Rusiji potvrđuje njen transnacionalni karakter.(Hayden, 2019)

Kako bi neka organizacija postala podružnicom AWD-a u pravom smislu potrebno je da potvrdi vjernost matičnoj organizaciji u SAD-u polaganjem zakletve. Sa sigurnošću možemo utvrditi da ovaj način dokazivanja vjernosti zorno pokazuje da AWD svakim danom postaje ozbiljnija organizacija stvarajući lanac zapovijedanja i omogućavajući da planiraju i vrše napade u potpunoj koordinaciji sa vrhovništvom organizacije te sa podružnicama u ostalim državama. Shvaćajući okolnosti, odnosno digitalni svijet u kojem egzistira, AWD neprestano radi na produciranju medijskih sadržaja koji se kako vrijeme odmiče sve više odlikuju kvalitetom i jačinom korištenja simboličkog jezika. Ponekad je zastrašujuća sličnost koju AWD ima sa islamskičkim organizacijama, a to se ogleda najviše kroz ustroj organizacije i prenošenje propagandnih poruka. U listopadu 2019. godine AWD je postavio snimak pod

nazivom „Fission“ na enkriptiranom forumu za razgovor, a na snimku se vidi maskirani čovjek koji povlači nož i pali zastave SAD-a, Izraela, Europske unije ostavljajući u pojedinim trenutcima dojam da se radi o snimku ISIS-a i da je na snimku umjesto ekstremnog desničara glavni akter „Jihadi John“. Maskirani čovjek koristi fraze kao što su: „Mi ćemo uništiti moderni svijet u potpunosti“ i „...pridruži nam se ili nestani s ostalim!“ dok naglašavaju da s njima ne postoji nikakva mogućnost dogovora ili pregovora te na taj način pokušavaju mobilizirati nove članove širom svijeta.(Makuch & Lamoureux, 2019.)

3.2.5. Djelovanje AWD-a u SAD-u

Pripadnici AWD-a u SAD-u povezani su nizom zločina koji se uglavnom odnosne razna djela nasilja uključujući i pet ubojstava zbog kojih su uhićeni i osuđeni. Jedan od najstrašnijih zločina koji se može pripisati pripadniku AWD-a Samuela Woodwarda je navodno ubojstvo kalifornijskog studenta Blazea Bernsteina koji je bio meta ubojstva jer je bio Židov i usto gay. Ubojstvo Bernsteina poslužilo je drugim članovima kao motivacija i uzor za činjene drugih djela nasilja, a ubojicu Woodwarda je to proslavilo i postavilo kao heroja AWD-a. Organizacija je također povezana i s nedjelima u drugim saveznim državama Virginiji, Floridi, Kaliforniji. Devon Arthurs je primjer okrutnosti koja vlada među članovima jer je ubio druga dva člana jer su ga ismijavali zbog prelaska na islam te pronalaženja uzora u ISIS-u. Koliko je članstvo šaroliko, svjedoči i 17-godišnjak iz Virginije koji je optužen da je ubio roditelje svoje djevojke jer su joj branili da bude u kontaktu s njim zbog njegovih jasno izraženih ekstremno desničarskih stavova. Ono što predstavlja posebnu prijetnju su „kampovi mržnje“ organizirani u više saveznih država u kojim su članovi mogli steći iskustvo pripadanja paravojnoj organizaciji i pored svojih zločinačkih namjera usvojiti osnovne vojne vještine koje omogućuju članovima da pri činjenju zločina ostave krvaviji trag i pruže jači otpor. Koliko su ovi kampovi bitni u ustroju AWD-a svjedoči i činjenica da su glavni instruktori i vođe ovih kampova bivši vojnici od kojih većina ima bogato borbeno iskustvo iz Iraka i Afganistana. Od samog početka, odnosno osnivanja, AWD teži da u svoje redove unovači ljude koji imaju vojničku pozadinu, a to se prije svega misli na aktivno vojno osoblje koje može podrivati elemente vlasti jedne države iznutra te veterane koji su nakon završetka vojne karijere često ostali nezadovoljni, a njihovo vojno iskustvo ih i dalje čini izuzetno korisnim u ustroju organizacije. Kao najpoželjniji regruti pokazali su se oni koji imaju oko 25 godina, a strategija mobilizacije i dalje cilja na pojedince,a ne na grupe. Jedan od onih koji se uklapaju u profil idealnog člana AWD-a je marinac Vasillios Pistolis koji se istakao 2017. godine u Charlottesville tijekom skupa „Ujedinjena desnica“ gdje je palicom za bejzbol

pretukao tri osobe koji su se protivili tom skupu i tom prilikom se otvoreno pohvalio na društvenim mrežama. Drugi primjer koji svjedoči vojničku prisutnost u grupi je Brandon Russell koji je osnivač AWD-a, a ono što je posebno zanimljivo je istraga koja je okončana njegovim uhićenjem i količinom oružja, opasnih materija i detonatora koji su pronađeni u njegovoju kući čime je potvrđeno da je u tijeku bila priprema za izvođenje terorističkih aktivnosti. Tijekom pretresa kuće pronađen je i hladnjak pun HMTD-a, opasnog eksploziva, amonijev nitrat i dva radioaktivna izotopa. Koliko se teško pravosuđe SAD-a nosi s članovima AWD-a, odnosno s nemogućnošću izricanja presuda koje će ozbiljnije sankcionirati članove organizacije svjedoči i presuda Russellu u trajanju od pet godina pod optužnicom za posjedovanje oružja i eksplozivnih sredstava. Kao dokaz opasnosti ovih materija, posebice amonijevog nitrata je i bombaški napad auto bombom u Oklahoma Cityu 1995. godine koji je izveo jedan od heroja AWD-a Timothy McVeigh prilikom kojeg je stradalo 168 ljudi, a preko 600 je bilo ozlijedjeno. Zbog svega navedenog AWD se nametnuo kao vodeća među organizacijama koje zagovaraju supremaciju bijele rase te su česti prelasci u AWD iz drugih grupa ili organizacija. (Barry, 2019.)

3.2.6. AWD u današnjem vremenu

Suradnici i podružnice AWD-a širom svijeta, a posebno u Europi su već dobine svoj pečat djelovanja po kojem postaju poznate i ozloglašene. Kao najčešći metoda zastrašivanja su prijetnje smrću upućene raznim pojedincima iz raznih struktura pa tako možemo vidjeti da se raspon onih kojim se prijeti kreće od političara ljevičarske orientacije do Princa Harrya koji je zbog izbora bračnog partnera postao „izdajnikom rase“. Iako su mnogi članovi uhićeni i optuženi za terorističko djelovanje, sama organizacija je u većini slučajeva ostala netaknuta. Krajem 2019. dolazi do osnivanja i AWD Galizien u Ukrajini i to predstavlja ogromnu prijetnju za sigurnost u mnogim zemljama u kojim AWD ima podružnice jer omogućuje da se članovi preko svojih kolega u Ukrajini mogu i vojno dokazati i usavršiti te stvoriti realnu pretpostavku da u budućnosti dosadašnje prijetnje smrću pretvore u planiranje i izvršavanje ubojstava. (John & Lister, 2022.)

IV Etnoseparatističke terorističke grupe

4.1. Irish Republican Army (IRA)

Irska republikanska armija (IRA) poznatija pod nazivom PrivremenaIrska Republikanska armija je paravojna i teroristička organizacija koja nastoji korištenjem nasilja i zastrašivanjem Britanaca i njihovih suradnika stvoriti samostalnu republiku koja će nastati ujedinjenjem Sjeverne Irske sa Irskom te se riješiti svih okova britanske vlasti. Budući da su razlozi, odnosno povijesna zbilja koja je dovela do stvaranja IRA-e, previše složeni dalekosežni potrebno je navesti kratak pregled i analizu zbivanja kako bi se cijelokupna situacija oko jednog od najjačih svjetskih žarišta shvatila u potpunosti.

4.1.1. Dogadjaji koji su prethodili osnivanju IRA-e

Novija, odnosno parlamentarna povijest Ujedinjenog Kraljevstva bilježi intenzivno buđenje irske nacionalne svijesti te potrebe za neovisnošću. Krajem 19. i početkom 20. stoljeća dolazi do intenzivne političke borbe u parlamentu Ujedinjenog Kraljevstva koja je trebala rezultirati usvajanjem predloženih reformi koje se tiču autonomije Irske. Prva dva pokušaja 1886. i 1893. godine su prošla bez uspjeha no treći pokušaj, odnosno usvajanje Zakona o irskoj samoupravi je naišao na pozitivan odjek i odobravanje u Donjem domu, ali ne i u Domu lordova te je prepusteno monarhu Georgu V da donese konačnu odluku.(Britannica, n.d.) Zbog novih zbivanja i turbulencija na međunarodnoj političkoj sceni, odnosno početak Prvog svjetskog rata zaustavio je sve procese pa tako i one koji se odnose na Zakon o irskoj samoupravi.(Apprendre en ligne, n.d.) Zbog nemogućnosti da ponovno dođu do izražaja, odnosno da postave pitanje irske autonomije kao jedno od glavnih pitanja u Ujedinjenom Kraljevstvu, stvorila se potreba za osnivanjem stranke koja će artikulirati irske interese, a ta stranka je Sinn Fein čiji je osnivač Arthur Griffith.(Cavendish, 2005) Borba irskog naroda da ostvari minimum svojih interesa odnosno autonomiju, dočekana je s velikim negodovanjem od strane protestanata i unionista koji su radi zaštite vlastitih prava, koja su po njihovoj procjeni dovedena u pitanje zbog potencijalne Irske autonomije, odlučuju na osnivanje Ulsterskih dobrovoljaca koji su trebali oružano braniti protestantske interese. Kao odgovor na Ulsterske dobrovoljce Irci su kroz Irsko republikansko bratstvo osnovali vlastite oružane

snage pod nazivom Irski dobrovoljci kojim se priključila i većina članova Sinn Feina. Otpor prema središnjoj vlasti pojačan je jer je pod svoje okrilje prihvatile Ulsterske dobrovoljce koji su zastupali interes lojalista, te na taj način svaki napad na njih bio je napad na monarhiju i vladajuću strukturu. (Conolly, Greenwood, & Wallis, 2005) Iako je Prvi svjetski rat išao u prilog protestantima zbog odgađanja rasprave o autonomiji Irske utoliko su i Irci pokušavali preokrenuti situaciju u svoju korist te su pokušali zatražiti pomoć od Njemačkog Carstva nudeći punu suradnju i preuzimanje uloge pete kolone. Irski dobrovoljci se odlučuju na dizanje Uskršnjeg ustanka 24. travnja 1916. godine kojim su planirali zauzeti čitav Dublin te stvoriti bazu za dugotrajno opiranje središnjim vlastima. Planovi su donekle dovedeni u pitanje zbog zaplijene koju je izvršila Kraljevska mornarica broda koji je prevozio oružje potrebno za ustanak, ali unatoč svemu oni se odlučuju na ustanak te postižu velike pomake, iako ne uspijevaju zauzeti sve zacrtane točke u Dublinu. Ustanak je trajao šest dana tijekom kojih su obje strane imale velike gubitke, a najjače uporište su napravili u Generalnom poštanskom uredu koji je ujedno služio kao i sjedište Vojnog vijeća. Nakon slamanja otpora i zarobljavanja većine ustanika, Britanci su se odlučili na osvetu te su u narednih 15-ak dana uspjeli osuditi skoro sve vođe pobune te izvršiti pogubljenja. Svi ovi događaji poslužili su kao Pirova pobjeda za Britance koji su ovim akcijama izazvali bijes većine Iraca koji su počeli simpatizirati ustanike i njihovu žrtvu. (O'Brien, 2021) O omraženosti koju su Britanci izazvali među Ircima svjedoči i uvjerljiva pobjeda Sinn Feina na izborima 1918. godine prilikom koje su zauzeli čak 73 mjesta u Parlamentu Ujedinjenog Kraljevstva, ali su odbili sudjelovati u radu i time pružili jednu vrstu političkog otpora. Shvaćajući trenutak, odnosno političku atmosferu koja im je omogućavala djelovanje zbog velike podrške, irski političari odlučuju osnovati irski parlament Dáil Éireann i time dati povod za novi sukob, odnosno Anglo-irske rat koji će poslužiti kao katalizator za osnivanje Irske republikanske armije. (Hawkins)

4.1.2. Osnivanje Irske Republikanske Armije (IRA)

Početak Anglo-irskog rata 21. siječnja 1919. godine označio je prekretnicu i zadavanje prvog ozbiljnijeg udarca britanskoj kolonijalnoj imperiji i time su pokazane sve slabosti za koje se vjerovalo da ne postoje. Ovaj rat je odlično tempiran zbog događanja na međunarodnoj političkoj sceni gdje su se granice pojedinih država promijenile do neprepoznatljivosti, a pojedina carstva su u potpunosti nestala. Osnivanje samostalnog irskog parlamenta predstavlja koordinaciju vojnih i političkih snaga u pružanju dotad najvećeg otpora te pokušaja da se postigne sve ono što regularnim političkim putom nije bilo moguće.

Samostalnom irskom parlamentu nije prisustvovao veliki broj zastupnika jer je većina bila u britanskom zarobljeništvu zbog sudjelovanja u Uskršnjem ustanku. Eamon de Valera je izabran za prvog predsjednika novoosnovane i samoproglašene Republike Irske, a njegov izbor je imao i simboličnu vrijednost jer je on jedini od vodećih ustanika koji nije pogubljen zbog činjenice da je ređen u SAD-u. Irski parlament nije bio pasivan te je donio neke presudne odluke koje će oblikovati modernu državu Irsku, a neke od tih odluka su: Ustav Dali, Deklaraciju o neovisnosti i Poruku slobodnim nacijama. Ujedinjeno Kraljevstvo je donekle ostalo zatećeno postupcima irskih političara te je došlo do niza zabrana kojim je ograničeno medijsko i političko djelovanje irskih političara. Budući da su izvukli pouku iz Uskršnjeg ustanka, irski političari odlučili su osnovati Irsku Republikansku Armiju (IRA) koja će izbjegavati veće i frontalne sukobe te će se koristiti gerilskom taktikom napadajući u manjim grupama pomno izabrane ciljeve koje imaju stratešku, sigurnosnu i gospodarsku važnost za Britance, nanoseći im ljudske i materijalne štetu. IRA je najčešće napadala policiju koja se često pokazala kao laka meta, osim u sjevernom djelu gdje je policija imala podršku protestantskih vojnih formacija uz čiju je pomoć pružala odlučniji otpor. O jačini otpora koji su pružili pripadnici IRA-e svjedoči i slanje regularnih vojnih snaga koje su bile potpomognute i veteranim iz Prvog svjetskog rata koji su činili zločine i zastrašivali katoličko stanovništvo prisiljavajući ih da prestanu pružati svaki vid pomoći republikancima. Zbog međunarodnog pritiska i sve veće svjesnosti da ne mogu pobijediti protivnika koji izbjegava frontalnu borbu, Ujedinjeno Kraljevstvo odlučilo je usvojiti Zakon o irskoj samoupravi u nadi da će time smiriti strasti ustanika, ali povećani apetit irskih nacionalista rezultirao je rezolutnim odbijanjem tog zakona. Irski nacionalisti su željeli za sebe čitavu Irsku bez ikakve mogućnosti da oni dijelovi u kojim živi većinski protestantsko stanovništvo ostanu sastavnim dijelom Ujedinjenog Kraljevstva. (rte, 2021.) Zbog sveukupne situacije, britanska vlada je napravila presedan te je odlučila započeti pregovore s irskim nacionalistima 5. srpnja 1921. godine. Osnivanjem irskog parlamenta naijet je prvi ozbiljniji udarac britanskoj kolonijalnoj velesili kojoj se rijetko tko odlučio suprotstaviti, a drugi ozbiljniji udarac bila je odluka britanske vlade da započne pregovore s ustanicima i time do kraja pokaže svoje slabosti. (Embassy of Ireland, USA, 2021.)

Iako se za ovaj sporazum vežu mnoge kontroverze, može se reći da je bio uspješan te da je zaustavio sukob čiji bi nastavak doveo do nebrojnih žrtava i još većeg razdora između Britanca i Iraca. O snazi ovog sporazuma svjedoči i činjenica da on ima pravnu snagu nad ustavom Irske, iako je Ustav najviši pravni akt države. Sporazum je omogućio da se britanske snage povuku sa otoka, ali bi Irска i dalje ostala dominij u Britanskom Carstvu. Irska

Slobodna Država postala je neovisna, a to je potvrđeno i u Ligi naroda i time su donekle zadovoljeni irski zahtjevi. Sporazum su potpisali Arthur Griffith i Michael Collins 6. prosinca 1921. godine, a na snagu je stupio 6. prosinca 1922. godine. (McKenna, 2021.) Iako je ovaj sporazum trebao donijeti mir i smanjiti tenzije, on je za Irce imao suprotan učinak jer je izazvao ogromne podjele u društvu koje su se odnosile na prihvatanje, odnosno neprihvatanje sporazuma. Ove podjele u društvu bile su toliko jake da su dovele do Irskog građanskog rata (1922.-1923.).

4.1.3. Irski građanski rat i politička organizacija republikanaca

Iako je trajao građanski rat, Irska Slobodna Država nastavila se formirati i Ustav temeljiti na Anglo-Irskom sporazumu koji je određivao njen pravni okvir. Nakon usvajanja ustava krenulo se u formiranje državnih institucija koje su još jednom pokazale da su Irci još uvijek u psihološkom i institucionalnom smislu dio Britanskog Carstva jer su institucije uređene po uzoru na britanske. Samo stvaranje država prošlo je uz velike sukobe u kojem su učestvovali dojučerašnji partneri i najbliži suradnici. Obje strane željele su jedinstvenu Irsku državu, ali se nisu mogli složiti oko načina koji bi ih doveo do cilja. Prema Michaelu Collinsu Irska Slobodna Država je bila veliki uspjeh koji je omogućavao daljnju političku borbu za stvaranje jedinstvene Irske. S druge strane, Eamon de Valera te njegove pristaše smatrali su da je to izdaja idealja za koje su se borili jer nisu iskorištene sve mogućnosti i slab položaj Britanaca. Ovi politički sukobi doveli su do oružanih u kojim je Michael Collins poginuo, a u međuvremenu i osnivač stranke Sinn Fein umro. (Walsh J. , n.d.) Kao jak lider ostaje Eamon de Valera koji još uvijek uživa veliko povjerenje zbog svoje uloge u ustancima te zbog činjenice da je proglašen prvim predsjednikom Irske. Kako to inače biva, politički problemi odrazili su se i na vojsku koja se podijelila na dva dijela. Jedan dio podržavao je sporazum i novu državu te su dobili naziv Nacionalna vojska Slobodne Irske Države dok su drugi koji su bili protivnici zadržali naziv Irska Republikanska Armija te su zbog neprihvatanja sporazuma i nove države postali paravojna formacija koja je bila pod vodstvom Eamona de Valera. Ovaj sukob je završio pobjedom Nacionalne Vojske Slobodne Irske Države te je označio kraj IRA-e kao regularne vojske Irske države i time počinje njen dug put kao ilegalne terorističke organizacije čiji će vijek trajanja i aktivnosti iznenaditi mnoge u budućnosti. Unatoč neslaganjima Eamon de Valera ostaje u Sinn Feinu do 1926. godine te nakon istupa osniva vlastitu stranku pod nazivom Fianna Fail koja će 1932. godine osvojiti vlast. Njegova stranka

je tijekom svog djelovanja ukinula par točki iz Anglo-Irskog sporazuma koje su Irsku učinile još više neovisnjom od Ujedinjenog Kraljevstva. Jedna od njih, iako simbolična, bila je ukidanje zakletve Kralju u irskom parlamentu. Na Idućim izborima Fianna Fail opet pobjeđuje te vrši promjene ustava u korist katoličke crkve i u korist irske nacionalne politike koja čitav otok proglašava nacionalnim teritorijem.(Myers, n.d.) Tijekom Drugog svjetskog rata Irska je bila svjesna svog položaja te je zauzela neutralni stav koji je nakon rata nagrađena od britanske vlade te je dubila status republike, odnosno postala je Republika Irska. Odraz te britanske “velikodušnosti” bila je i ponuda da Sjeverna Irska postane neovisna, ali je to odbijeno. Razlog odbijanja bila je i vjerska pripadnost unionista koji su dominantno bili protestanti, a republikanci su mahom bili katolici.

4.1.4. Povratak “irskog pitanja” nakon Drugog svjetskog rata

Nakon Drugog svjetskog rata pod pritiskom antikolonijalnih pokreta, mnoge kolonijalne sile su nestale te su se svele na matični prostor države. Slabljenjem britanske kolonijalne moći rasli su i apetiti irskih nacionalista te želja unionista da ne izgube povlašten položaj koji su imali unutar Sjeverne Irske. Katolici su bili diskriminirani i majorizirani skoro u svim društvenim i političkim segmentima te su zbog položaja bili primorani iznova tražiti prava koja im pripadaju. Kako je Republika Irska postajala neovisnjom, u toj mjeri se položaj katolika, koji su bili u potpunoj izolaciji, u Sjevernoj Irskoj pogoršavao. Na vlasti je bila Ulsterska unionistička partija koja je svojim djelovanjem samo produžavala agoniju te težila ukidanju osnovnih građanskih prava katoličkog stanovništva. Britanska vlada je smatrala da je učinila dovoljan istup kada je u pitanju Republika Irska te nije bila voljna da se bavi problem Sjeverne Irske za koju je smatrala da zbog udjela protestantskog stanovništva ima određenu sigurnost.(Whyte, 2022.) Nemogućnost dobivanja zasluženih prava, katolici su pokušali ostvariti kroz marševe koji su bili mirna vrsta prosvjeda. Zagovornici ovih marševa uzore su pronalazili u SAD-u u crnačkom pokretu koji je masovnim okupljanjima nastojao dobiti zaslužena prva. Iako je prvi marš prošao bez većih incidenata, marš u Londonderryju počeo je nalikovati na onaj u SAD-u koji je krenuo iz Selme, a zaustavljen je korištenjem brutalnih metoda koje su koristile sigurnosne snage.(Macau Daily Times, 2015.) Nakon ovog marša vlast u Sjevernoj Irskoj svjesna mogućnosti odmazde i bijesa izazvanog kod katolika, nastojala je ispuniti njihove zahtjeve i dati im prava na kojim su inzistirali, ali jednostavno bilo je prekasno za mir nakon trećeg marša koji je označio aktivaciju IRA-e. Iako je IRA

postajala stvar prošlosti, svi ovi događaji koji su nalikovali na nasilje u prethodnim vremenima, zahtijevali su povratak organizacije koja može na nasilje odgovoriti nasiljem.

4.1.5. Povratak i raskol unutar IRA-e

Pitanje na koji način postupiti nakon iskazanog nasilja i diskriminacije podijelilo je i samu IRA-u na dva dijela. Službena IRA je zastupala stav da je vrijeme oružane borbe stvar prošlosti dok je drugi dio pod nazivom Privremena IRA zagovarao nasilje kao jedinu opciju ostvarivanja irske državnosti u punom kapacitetu. Potrebno je spomenuti i lojalističke organizacije koje su bile u pojedinim slučajevima i glavni predvodnici zastrašivanja i teroriziranja katolika, a nisu se libili ni djelovati na prostoru Republike Irske. Kao i uvijek najjednostavnije rješenje za Britansku vladu bilo je slanje vojske za koju su mislili da će samom pojавom i brzim djelovanjem dovesti situaciju u red, ali to je samo jačalo sada Privremenu Irsku Republikansku Armiju koja je počela intenzivno raditi na pribavljanju kvalitetnijeg vojnog naoružanja te novačenju novih članova čiji se broj povećao sa par stotina na par tisuća članova. PIRA je nastojala opravdati potrebu za korištenjem nasilja obranom katoličkog puka, a ciljevi napada su joj bili britanski vojnici i lojalisti. PIRA njegujući tradiciju prethodne organizacije i smatrajući se pravim i legitimnim nasljednikom, odlučila učiniti sve kako bi se etablirala u novim uvjetima te se odlučila posvetiti ustroju organizacije, interakciji s drugim organizacijama i državama te načinu djelovanja koji se od revolucionarnog pretvorio u teroristički. Kako bi lakše upravljali jedinicama na terenu i raširili mrežu kako bi zametnuli trag sigurnosnim agencijama, vrhovništvo PIRA-e je odlučilo podijeliti zapovjedništvo na sjeverno i južno. Južno zapovjedništvo je imalo sjedište u Dublinu dok je sjeverno zapovjedništvo imalo sjedište u Belfastu i smatralo se područjem ratnih djelovanja. Vojno vijeće je imalo vrhovnu vlast nad objema organizacijama te je u cilju što kvalitetnijeg ustroja i discipline propisalo par mjera koje su se odnosile na sankcije za kršenje ponašanja i propisa. PIRA je čak uspostavila Vojni sud čije je odluke u konačnici potvrđivalo Vojno vijeće. Budući da se u području sjevernog zapovjedništva smatralo zonom ratnih djelovanja, jedinice prisutne na terenu smatrале su se aktivnim borbenim jedinicama te su se tako i nazivale. Jedinice tog tipa konstantno su vršile borbena djelovanja, odnosno terorističke aktivnosti, koje su često imale različit uspjeh. Trajanjem sukoba britanska vojska je dobila na vremenu da se kvalitetno obuči i da na adekvatan način odgovori napadima koji su zahtijevali sve složenije planiranje od strane PIRA-e kako se ne bi pokazali kao potpuni

neuspjeh. Razlog zbog kojeg PIRA dobila ovakav zamah i novo članstvo može se pronaći i u političkoj podršci koju je stranka Sinn Fein otvoreno iskazivala, potvrđujući nasilje kao jedino legitimno sredstvo za rješavanje irskog pitanja.(White, 1993.)

Među najpoznatijim tragičnim događajima koji su obilježili ovaj sukob je i Krvava nedjelja koja će uistinu ostati zapisana kao jedan od simbola ovog sukoba, a s druge strane katalizator za planiranje terorističkih akcija od strane PIRA-e. U ovom slučaju žrtve su bili katolici koji su sudjelovali u maršu, ali su podaci od sigurnosnih agencija ukazivali da se u koloni nalaze i članovi PIRA-e. Nakon što su britanski vojnici otvorili vatru došlo je do pogibije 14 ljudi. Iako su i prethodne akcije lojalističkih snaga i Britanaca izazivali bijes i želju za osvetom, tek nakon ovog događaja PIRA se odlučuje na seriju terorističkih aktivnosti koje će uslijediti u narednom periodu. Zbog svega navedenog, svi pregovori koji su uslijedili nakon ovog događaja, pokazali su se kao neuspješni.(Walsh D. , 2000.) Pripadnici PIRA-e su u narednim mjesecima planirali teroristički napad koji će poslužiti kao osveta za Krvavu nedjelju te su u srpnju 1972. godine izveli niz bombaških napada u Belfastu prilikom kojih je poginulo devet, a ranjeno 130 ljudi. Ovaj niz bombaških napada nazvan je Krvavi petak i time su pripadnici PIRA-e poslali jasnu poruku i protestantima dali krvav dan za pamćenje. U narednoj godini, terorističke aktivnosti ne jenjavaju jer teroristi u gradiću Coleraine postavljaju dvije bombe čijom su aktivacijom usmrtili šest, a ranili 33 ljudi. Ovim činom su uzdrmali protestante u Londendrrryu, gradu koji nikad nije pao u ruke katolika te je predstavljao simbol protestantskog otpora.(O'Day, 1997.) Shvaćajući vrijeme i okolnosti u kojima djeluju, pripadnici PIRA-e shvaćaju da je djelovanje na lokalnom terenu postalo stvar prošlosti ukoliko se želi pridobiti pažnja međunarodne javnosti. Planiranje i vršenje terorističkih aktivnosti sada se počelo odvijati u čitavom Ujedinjenom Kraljevstvu te širom Europe. Prvi istupi koji označavaju novu taktiku i djelovanje bili su: pucnjava u londonskom hotelu Carlton Tower tijekom koje nije bilo poginulih te otmica nizozemskog biznismena Tiedea Herrema za čije su puštanje zahtjevali puštanje više članova organizacije. Ove aktivnosti su uzdrmale šиру javnost od one u Irskoj jer su metom postajali i ljudi koji nemaju veze s ovim sukobom, a njihova žrtva trebala je poslužiti kao materijal za glavne naslovnice svih svjetskih novina te udarna medijska vijest svih televizijskih kuća.

4.1.6. Međunarodno djelovanje PIRA-e

Pored stanovništva u Ujedinjenom Kraljevstvu koje je bivalo sve svjesnije blizine i opasnosti ovog sukoba te potencijalnih novih napada, PIRA je napravila korak naprijed nakon

umrežavanja, odnosno stvaranja kontakta sa Palestinskom oslobodilačkom organizacijom te je aktivacijom bombe u Bruxellesu u kolovozu 1979. godine alarmirala i svjetsku javnost. Uvidjevši koliko ovi napadi internacionaliziraju irsko pitanje, pokušan je i napad u siječnju 1980. godine na Kraljevsku pukovniju vojvode od Edinburgha prilikom kojeg su stradala trojica pripadnika PIRA-e zbog nestručnog rukovanja eksplozivnim sredstvima. Zbog sve veće medijske popularnosti te interesa drugih aktera, ovi napadi počinju dobivati nazive kako bi se razlikovali od drugih, također zvučnih napada. Jedan od primjera je i napad pod nazivom “For run” prilikom kojeg su u Lisburnu u lipnju 1988. godine od bombe tijekom dobrotvornog maratona stradala šestorica britanskih vojnika. U svibnju mjesecu iste godine u Nizozemskoj stradaju i dva pripadnika Kraljevskih zračnih postrojbi, a dvoje ljudi je tom prilikom lakše ranjeno. Zbog uspjeha tijekom izvođenje ovih napada, smjelost PIRA-e se povećava te u studenom 1991. godine u Belfastu napadaju bolnicu i tom prilikom dva britanska vojnika su ubijena, a 11 osoba je ozlijedeno. Zbog ovog sukoba, pojačan je i rad pravosudnih organa koji osuđuju na zatvorske kazne pripadnike lojalističkih snaga i pripadnika PIRA-e. Sukobi izvana odrazili su se i u zatvorima te pripadnici PIRA-e odlučuju pokazati svoju dominaciju i sveprisutnost organizirajući bombaški napad u zatvoru koji je rezultirao gubitkom života dvojice lojalista, a ranjavanjem njih osam.(CAIN Web Service, 2022.) Jedan od najvećih napada ikad izvedenih na prostoru Ujedinjenog Kraljevstva dogodio se u Belfastu, a cilj je bio forenzički laboratorij čijim su uništenjem članovi PIRA-e uspjeli sakriti tragove te usporiti postojeće istrage koje su se vodile protiv članova. Napad je izведен u rujnu 1992. godine i u tom napadu je korišteno nevjerojatnih 1500 kilograma eksploziva, a jačina detonacije osim što je uništila laboratoriju u potpunosti, uspjela je i oštetiti kuće u radiusu od dva kilometra.(Independent, 1992.) Zbog svih aktivnosti nastaju pojedine grupe koje koriste PIRA-inu zloglasnost predstavljajući se kao borci u službi istog cilja, a opet s druge strane vršeći kriminalne aktivnosti kao što je dilanje droge i pljačkanje. Kako bi pokazala da je sposobna uvesti red i na prostoru koji kontrolira, PIRA odlučuje uništiti jednu takvu kriminalnu organizaciju pod nazivom IPLO (Irish People Liberation Organisation). Ovi obračuni, poznatiji i kao “Noć dugih noževa”, odigrali su se krajem listopada i početkom studenog mjeseca, a rezultat ovih sukoba bilo je potpuno uništenje IPLO-a te ubojstvo njihovog vođe. (Haverty, 2019.)

4.1.7. Posljednje aktivnosti i nestanka PIRA-e

Možda posljednji događaj kojim završavaju turbulentne devedesete i završava se skoro trideset godine sukoba koji po mnogim zaslužuje da bude nazvan ratom je prosvjed koji se

održavao u svibnju 1997. godine, a svoj mirni karakter izgubio je tijekom marša u katoličkom dijelu Portdowna nakon kojeg dolazi do uličnih sukoba prilikom kojih je ranjeno preko 100, a privedeno 120 ljudi.(World News, 1997.) Nakon svih ovih godina sukoba, mnogi ljudi su se na obje strane umorili, a u tim godinama je vladao duh, odnosno osjetila se atmosfera ujedinjene Europe koja je je barem u tim godinama obećavala da neće više biti rata. 1997. godine počinju pregovori u kojim je dogovoren prekid vatre, a okončanjem pregovora 1998. godine postavljeni su novi uvjeti za koje su se obje strane obvezale da će ispuniti. Iako je područje sukoba označeno u Sjevernoj Irskoj, u pregovore su se uključile Ujedinjeno Kraljevstvo i Republika Irska. Ujedinjeno Kraljevstvo je vratilo Sjevernoj Irskoj autonomiju koja joj je oduzeta nakon 1972. godine, a Republika Irska je morala izvršiti promjene Ustava i to u onom dijelu koji je smatran nacionalnim imperativom, a odnosio se na pretenzije prema Sjevernoj Irskoj i potrebi zaokruživanja irskog teritorija u jedinstvenu Irsku državu.(Devenport, 2020.)

Iako su mnogi bili zabrinuti za provedbu sporazuma na terenu, pokazalo se da su obje strane izmorene u sukobu, a obični ljudi željni sigurnijeg života u kojem neće biti straha od svakodnevnih sukoba. Pripadnici PIRA-e su svojom pasivnošću, odnosno prestankom izvođenja terorističkih aktivnosti prešutno pristali na sporazum. Za početak se to smatralo dovoljnim, ali nakon nekog vremena postavilo se pitanja zaostalog oružja koje može svakog trenutka ugroziti ionako krhak mir. Pripadnici PIRA-e su uporno odbijali predati oružje jer u sporazumu to nije zahtijevano, a unionisti prijetili povlačenjem iz vlade uz podršku Velike Britanije koja je prijetila ukidanjem novih institucija. Na kraju se ispostavilo da Velika Britanija ne politizira kada prijeti ukidanjem novih institucija te da je voljna ukoliko situacija zahtijeva vratiti mirovni proces tridesetak godina unazad u stanje totalnog sukoba. Na kraju su popustili pripadnici PIRA-e koju su otvorili skladišta i predali velike količine oružja, uključujući i eksploziv koji je godinama odnosio živote nevinih ljudi širom Europe. (McGee, 2021.) Mnogi nezadovoljni članovi PIRA-e odlučili su formirati novu organizaciju pod nazivom Real Irish Republican Army (RIRA) i time nastaviti djelovati kao teroristička organizacija. Najznačajniji napad RIRA-e bio je napad na sjedište obavještajne službe MI6 20. rujna 2000. godine u Londonu i time je poslana jasna poruka da borba nije završena.(Stanford CISAC, 2019.) Činjenice govore da je sporazum učinio malo kada je u pitanju stanje na terenu jer su katolici i dalje majorizirani na svakom koraku,u prilog tome ide i činjenica da 90% policijskih snaga čine protestanti. U srpnju 2005. godine PIRA konačno prestaje djelovati kao teroristička organizacija pristankom na pregovore i okončanjem oružane borbe.

4.2. ETA (Euskadi Ta Askatasuna)

ETA je akronim za Euskadi Ta Askatasuna (Baskijska domovina i sloboda) je nacionalna i separatistička grupa koja je djelovala, odnosno težila odcjepljenju španjolske regije Baskije koja je oduvijek zbog svojih jedinstvenosti zahtijevala poseban odnos vladajućih. Kako bi se na najbolji način shvatio razlog nastanka organizacije ovog tipa, potrebno se je osvrnuti na značajne događaje iz povijesti koji su oblikovali nepovoljan položaj Baskije u Španjolskoj.

4.2.1. Povjesna pozadina nastanka ETA-e

Baski su poseban narod kojeg najviše čini jedinstvenim jezik koji je zbog svoje posebnosti i danas misterija za mnoge jezikoslovce. Baski uporno inzistiraju na slavnoj povijesti tijekom koje su dugo ostali nepokoreni, a kao najbolji primjer se spominje Rimsko Carstvo koje nije imalo izgrađene utvrde u Baskiji jer su Baski bili prevelik zalogaj za njih. Drugi pak razlog za to pronalaze u manjku važnosti Baskije kao geografskog pojma u to vrijeme. Baski su često ostali pobjednici u sukobu sa Francima, Vizigotima i Maurima. Ostalo je također zapisano da su Baski uspjeli poraziti i vojsku Karla Velikog. Tijekom stoljeća Baskija je često imala poseban status, odnosno njeni žitelji čime su izravno uvjetovali španjolskog kralja koji je težio zadobiti njihovu naklonjenost. Tijekom karlističkih ratova koji su donekle odredili povijest Španjolske, a posljedica su Carlosovog pretendiranja na prijestolje koje ga je dovelo u sukob sa bratom, tadašnjim kraljem Ferdinandom VII. Baski su se iznova pronašli na pogrešnoj strani, a Baskijac Tomas de Zumalacarregui je postao vođa karlističke vojske koju je uspješno vodio do svoje smrti, odnosno do pokušaja zauzimanja Bilbaoa. Nakon poraza karlističke vojske, u znak odmazde Baskiji se ukida autonomija. Abdikacijom kralja Alfonsa XIII 1873. godine, Španjolska postaje republika, a baskijski problemi još veći. (Coverdale, 1984) Baski su relativno kasno doživjeli buđenje nacionalne svijesti i to krajem 19. stoljeća kad je taj val nacionalizma i stvaranja nacionalnih država uvelike prošao. Začetnik modernog baskijskog nacionalizma je Sabino Arana koji je 31. srpnja 1895. godine osnovao Baskijsku nacionalističku stranku. Stranka je uspjela probuditi baskijsku nacionalnu svijest i ponos, ali pod pogrešnim osnovama koje su bile više biološke, odnosno rasne prirode. Tridesete godine 20. stoljeća donose nove turbulencije na španjolskoj političkoj sceni, a Baskijci se stavljaju na stranu republikanaca od kojih su očekivali autonomiju s većim ovlastima. Razlog zbog kojeg su se pridružili republikancima bio je i davanje statusa autonomije Kataloniji, koja je

nagrađena kao španjolski bastion ljevičarstva. (Post, The mind of the terrorist : The psychology of terrorism from the IRA to al-Qaeda, 2007.) Potaknuti katalonskom autonomijom, Baskijci odlučuju provesti referendum za autonomiju te tri od četiri baskijske pokrajine se određuju za autonomiju. Pokrajina koja nije glasala za autonomiju je Navara koja će se nakon ovog događaja često izdvajati kad je u pitanju podrška baskijskom separatizmu. 1934. godine pobijeđuje desnica koja nije išla u prilog baskijskom nacionalnom pokretu kojeg više nije zadovoljavala autonomija, nego potpuna samostalnost. 1936. godine ljevica ponovno pobijeđuje na izborima i nakon toga počinje provoditi radikalne promjene kada je u pitanju agrarna reforma i odnos prema zatočenim ljevičarima. Zabrana desničarskih falangi te slanje neposlušnih časnika desničarske provenijencije na udaljena mjesta službovanja ili kolonije dovelo je do građanskog rata nakon što je Francisco Franco, španjolski general, 17. srpnja iste godine poveo pobunu. (Moreno, 2013.) Baskijci su se podijelili i ta podjela će ih skupo koštati jer će brzo postati meta fašista iz Italije koje će vršiti razne zločine i njemačkih avijatičara koji će svoje nove avione isprobati bombardirajući baskijske gradove. Interesantna je i baskijska podrška Republici koja je bila specifična u baskijskoj određenosti za djelovanje samo na prostoru Baskije, a odlazak na ratišta u druge dijelove zemlje bio im je potpuno nezamisliv. Potpuni poraz Baskija je doživjela nakon bombardiranja Guernice prilikom koje je stradalo preko 1600 ljudi, a sam grad bio je u potpunosti uništen. Dolaskom fašista u Baskiju, koja je smatrana izdajničkom pokrajinom, počinje tortura i ugnjetavanje baskijskog stanovništva kojem je bilo zabranjeno koristiti baskijski jezik, a većina intelektualaca je zatočena ili prognana u egzil. (Hickman, 2017.)

4.2.2. Osnivanje ETA-e

ETA je izrasla iz studentske organizacije pod nazivom Ekinn koja je osnovana početkom pedesetih, a cilj joj je bilo njegovanje i očuvanje baskijske kulture. Ova grupa je kroz razgovor i otvaranje aktualnih tema nastojala pronaći najbolje rješenje za problem baskijskog pitanja. Na 64. obljetnicu osnivanja Baskijske nacionalističke stranke osnovana je ETA kao rezultat prelaska militanta iz stranke u studentsku organizaciju Ekin. (Sullivan, 2015.) Iako se za početke ETA-e vežu mnogi događaji koji bi se trebali odrediti kao prvijenci njihovog djelovanja, većina povjesničara se slaže da je to pokušaj napada na fašističke veterane 1961. godine koji su slavili 25. obljetnicu od državnog udara kojeg su izveli pod Francovim vodstvom. Iako je ovaj pokušaj bio neuspješan, odnosno poguban za organizaciju jer je nakon

neuspjeha plana preko 100 članova uhićeno, ipak su vođe koje su se našle u egzilu u francuskom gradu Bayonneu 1962. godine održale prvu konferenciju. Na konferenciji je ETA okarakterizirala sebe kao revolucionarnu i tajnu organizaciju koja želi doći na vlast i izboriti se za samostalnost Baskije. Tri godine kasnije ETA se odredila i kao marksističko-lenjinistička organizacija. Nakon prve konferencije djelovanje ETA-e je svedeno na minimum, a sve akcije su bile manjeg intenziteta kao što su pljačke i podmetanje eksploziva pod spomenike koji su slavili fašističke vojnike iz građanskog rata. (euronews., 2021.) Nakon zaustavljanja vozila u kojem su se nalazila dvojica pripadnika ETA-e, ubijen je prometni policajac koji je zaustavio vozilo i ovaj događaj iz lipnja 1968. godine izvest će ETA-u iz sjene. Nakon ovog ubojstva koji se može nazvati incidentom, ETA uspijeva isplanirati i izvršiti likvidaciju šefa tajne policije Melitona Manzanasa u San Sebastianu koji je bio poznat kao čovjek koji je uživao u vršenju tortura nad zatvorenicima. Nakon ovog čina, mnogi iz vrhuške fašističke vlasti bili su bijesni te su proglašili vanredno stanje i krenuo je otvoreni lov na pripadnike ETA-e. Nakon uhićenja vrhovništva i početka isceniranog sudskog procesa u Burgosu koji je dobio svjetsku medijsku pažnju, Franco je smatrao da je postigao potpunu pobjedu i da je obezglavio Baskijce kojim će trebati mnogo vremena da se oporave prije no budu u mogućnosti da izazovu režim ponovno. Franco nije računao na simpatije običnih ljudi širom svijeta, a naročito Baskijaca koje će ETA dobiti nakon što se pronašla u ulozi žrtvenog janjeta te početka suđenja vlastitom centralističkom režimu kojeg će na kraju osuditi cijeli demokratski svijet tog vremena. Zbog okrutnosti koja je demonstrirana u sudnici gdje su optuženi bili u lancima s krpama u ustima i zbog činjenice da se među njima nalaze dvije žene i dva svećenika, Francov režim se našao pod pritiskom mnogih država, a u čitav taj postupak se uključio i Ivan Pavao II koji je apelirao na svijest progonitelja. Od 16 optuženih članova, šest njih je bilo predloženo za smrtnu kaznu od strane tužitelja, a optuženi nisu uopće imali obranu u formalnom smislu. Francov zadnji pokušaj provokacije svjetske javnosti bila je osuda čak devet optuženih na smrt, ali je u zadnji trenutak popustio i optužene osudio na zatvorsku kaznu u trajanju od 30 godina. Ovo suđenje donijelo je svjetsku slavu pripadnicima ETA-e koji su bili prepoznati kao borci za slobodu, a ne teroristi. (Nurse, 2020.) ETA nije znala iskoristiti svjetsku slavu te se nakon suđenja našla u krizi tijekom koje nije uopće izvodila veće operacije pa su 1971. i 1972. godina bile mirne godine bez ubojstava. U ovom periodu veliki broj pripadnika nakon šeste skupštine ETA-e prešla je u ljevičarske stranke i tu još jednom pokazala privrženost marksističkim učenjima. Nadalje, prva operacija nakon hibernacije bila je otmica industrijalaca Felipea Huartea u siječnju 1973. godine i tim je još

jednom ETA pokazala da slijedi svoje marksističke principe kad je u pitanju izbor ciljeva.
(The New York Times, 1973.)

4.2.3. Otmica premijera Luisa Carrera Blanca i prekretnica u djelovanju

Najvažnija ETA-ina akcija koja je uistinu donijela promjene je atentat na španjolskog premijera Luisa Carrera Blanca u Madridu 12. prosinca 1973. godine i time su stvoreni uvjeti za rušenje Francove vlasti koja je izgubila Francovog nasljednika i ujedno njegovu desnu ruku. Premijer je inače bio vojno lice, a imao je čin admirala kojeg je zaradio vjernom službom režimu tijekom građanskog rata te nakon rata kada je obavljao niz važnih funkcija. Premijer je bio žrtva ustaljenog rasporeda kojeg se svakodnevno držao i tako je postao laka meta na putu prema crkvi. Ustaljena rutina odlaska u crkvu svako jutro prije posla, omogućila je pripadnicima ETA-e da isplaniraju akciju do tada neviđenu u svjetskoj javnosti, a akcije je izvedena na taj način da je ispod puta kojim se kretao premijerov auto iskopan tunel u kojem je postavljeno 50 kilograma eksploziva. Posljedice eksplozije su bile razarajuće, a svi koji su se nalazili u autu nisu imali bilo kakve šanse za preživljavanje. Prekretnica u španjolskoj povijesti odigrala se nakon Francove smrti koja je mnoge ostavila bez ideje i cilja. Mnogi su se pitali što slijedi nakon diktatorove smrti koji je nemilosrdnom vladavinom održavao red u državi.(Anderson, 2004.) Uvidjevši da je potrebno žurno djelovati kako bi se zaustavili procesi koji bi mogli državu ponovno odvesti u rat, kralj Juan Carlos povlači poteze kojim državu održava funkcionalnom provodeći demokratske reforme kojim država postaje ustavna monarhija. Iako Francov učenik koji unatoč svojoj tituli nikad nije uživao ozbiljniju vlast, a njegovo djelovanje svodilo se na protokolarne dužnosti koje ga nisu spremale za preuzimanje države u kriznoj situaciji, pokazao se kao vješt i sposoban kralj. Nakon odlaska Navarroa, koji nije bio u stanju provoditi potrebne reforme, na mjesto premijera dolazi Adolf Suarez koji se ozbiljnije uključio reformističke procese.(Tucker, 2020.) Iako je ETA i prije smrti Franca postala organizacija koja je sve više dobivala terorističke, a gubila revolucionarne elemente, dolaskom Suareza situacija se pogoršava i ETA započinje seriju terorističkih napada koji će do temelja uzdrmati državu, ali i dovesti ETA-u u položaj omražene organizacije među stanovništvom. O brutalnosti akcija koje je izvodila ETA nakon dolaska nove vlasti svjedoči i činjenica da se broj ubijenih na godišnjem nivou povećao u toj mjeri da je čak u 1980. godini ETA bila odgovorna za smrtskoro 100 ljudi.(euronews., 2021.) O nasilju i strahu koji je ETA tada izazivala svjedoči i činjenica da je čak španjolska vlada zajedno sa premijerom morala

napustiti Madrid i sjedište vlade postaviti u jednoj od palača čiji je položaj omogućavao sigurnosnim snagama da lako uočavaju pokrete potencijalnih napadača. Situacija je eskalirala do te mjere da je vlada bila prisiljena napraviti potez koji se čak i za zemlju u ratu smatra izdajničkim i prvim predznakom kapitulacije.

4.2.4. Politička aktivacija ETA-e

Godine 1977. su održani prvi demokratski izbori nakon smrti Franca, a izbori su bili prilika da ETA utvrdi svoje pozicije na političkoj sceni dajući podršku ljevičarskim strankama. Pokazalo se da su stranke podržane od ETA-e doživjele debakl jer su stranke ljevice osvojile jedan mandat dok je Baskijska nacionalistička stranka osvojila osam mandata. ETA je u ovom periodu doživjela raskol podijelivši se na dvije frakcije: vojna ETA (ETAm) i političko vojna ETA (ETAp). Ovi izbori su pokazali da ETA nikada neće moći artikulirati vlastite stavove na političkoj sceni dajući podršku drugim strankama bez da osnuje stranku na koju će imati izravan utjecaj. Zbog svega navedenog osnovana je stranka Herri Batsuana (Narodno jedinstvo) koja će u budućnosti biti političko krilo ETA-e, iako će obje strane nijekati međusobnu povezanost. Stvaranje stranke se pokazalo kao mudar politički potez kojim je ETA stvorila glasnika na političkoj sceni, a stranka je sve do svog ukidanja 2002. godine imala stabilno biračko tijelo koje se kretalo u rasponu od 10% do 20%. (Bourne, 2018)

Jedna od značajnih aktivnosti, kojom je oštećen energetski sektor Španjolske, je izvođenje više od 100 sabotaža 1977. godine na gradilištu nuklearne elektrane u Lemoizu u pokrajini Baskiji. (Liu N. , 2011.) Godine 1978. stvorili su se uvjeti, odnosno stvorila se potreba za promjenama Ustava, a odluka je trebala biti donijeta referendumom. Referendum je bio uspješan te je od 68% stanovnika koji imaju pravo glasa njih 88% bilo je za promjene Ustava. Novi Ustav prepoznaje baskijsku naciju i jezik, ali bez prava na samoodređenje čime je ETA dobila novi poticaj za djelovanje. Tijekom 1978. godine održan je i referendum u Baskiji koji je trebao odlučiti status i autonomiju pokrajine, a odaziv na referendum je bio odličan jer je izšlo oko 90% stanovnika s pravom glasa koji su u tri pokrajine u potpunosti podržali autonomiju, ali je problem bio u četvrtoj baskijskoj pokrajini Navari koja već duži period nije bila u političkoj koordinaciji s ostatkom Baskije. Djelovanje ETA-e tijekom 1979. godine bilo je izuzetno izraženo jer je izvedeno 136 akcija u kojim je stradala 71 osoba od toga 21 pripadnik civilne garde, 16 doušnika i 11 policajaca.(Murua, 2016) Zbog sveopće nesigurnosti i krajnje zategnute situacije nakon ostavke Adolfa Suarez, veliki dio pripadnika vojske

negoduje zbog nepoduzimanja odlučnijih poteza koji bi ponovno potvrdili autoritet vojske i vratili situaciju u kojoj se Španjolska nalazila u studenom 1975. godine. Među njima je i organizator državnog udara Antonio Tejero koji je Španjolskoj i svijetu nakon suđenje pripadnicima ETA-e 1970. godine priuštio još jedan teatralni nastup u kojem se on našao u glavnoj ulozi kad je u parlamentu mahao pištoljem. Državni udar je propao jer ga nije podržao kralj Juan Carlos koji je pozvao na očuvanje demokratskog društva i vladavine prava. (Woods, 2021)

4.2.5. Suradnja sa IRA-om i posljedice te suradnje

Kako je vrijeme odmicalo, a Baskijska neovisnost se nije nazirala, ETA odlučuje razvijati međunarodnu suradnju s drugim terorističkim organizacijama koje se bore za slične ideale. Među njima je bila i Privremena Irska Republikanska Armija koja je osim davanja smjernica i uputa za destabilizaciju države, naučila ETA-u novim tehnikama i vještinama koje uključuje i vršenje terorističkih aktivnosti podmetanjem automobila bombi ETA je zahvaljujući novoj taktici, odnosno podmetanjem automobila bombi i 1987. godinu napravila jednom od krvavijih, a prvi napad te vrste izведен je u Barceloni ispred robne kuće gdje je nakon eksplozije automobila bombe 21 osoba izgubila život, a desetine su ostale ranjene i povrijeđene. Čak je i ETA bila svjesna užasa koji je prouzrokovala ta automobilska bomba te se javno ispričala i pravdala upozorenjem kojim je obavijestila policiju prije napada. Drugi napad automobilom bombom iste godine odigrao se u Zaragozi i tom prilikom je 11 ljudi izgubilo živote, a desetine su ranjene.(www.barcelona.cat, 2003.) Jedna od novih taktika koju su odlučili primjenjivati odnosi se na gospodarsko iscrpljivanje države i pojačano vršenje terorističkih aktivnosti u Madridu. Gospodarsko iscrpljivanje države se ogledalo u napadima na turističke destinacije kojim se nastojala oslabiti jedna od najjačih grana španjolskog gospodarstva, a to je turizam koji je imao udio 5,5% u ukupnom nacionalnom dohotku Španjolske. Baskija je ovim napadima vršila napade i na vlastito gospodarstvo jer je i Baskija u velikoj mjeri ovisila o turizmu, a vrhunac nesvjesnosti i nedostatka empatije je i proglašenje turista legitimnim metama 2001. godine. ETA se ponovno našla na meti javnosti te je odbačena čak i od Baskijske nacionalističke stranke koja je zaslužna za nastanak ETA-e, a sve više problema ima prilikom regrutiranja novih članova. Vlada je napravila par iskoraka te je od kraja sedamdesetih u tajnim pregovorima sa ETA-om, a vrhunac dobre volje je i 1977.

amnestija za sve bivše pripadnike koji se odlučuju na prestanak terorističke aktivnosti i odbacivanje nasilne prošlosti. (MercoPress., 2013.)

4.2.6. Vladini “prljavi ratovi” protiv ETA-e

Zbog borbe u kojoj su politička te vojna aktivnost rijetko uspijevale polučiti ozbiljnije rezultate, a vlada se odlučuje na korištenje Francovih sredstava borbe protiv ETA-e. Franco je pokrenuo Prvi prljavi rat protiv ETA-e i u njemu je koristio španjolske, talijanske, argentinske fašiste koji su okupljeni u GAL (Antiteroristička oslobodilačka grupa) vršili likvidaciju pripadnika ETA-e. Demokratske vlade nastale nakon smrti Franca se korištenjem istih sredstava borbe nastoje obračunati sa separatistima te opseg svojih operacija proširuju i na Francusku gdje 1978. godine ubijaju Jose Miguela Benaran Ordenana, jednog od lider ETA-e za kojeg se sumnja da je sudjelovao u planiranju i izvršavanju atentata na premijera Luisa Carrera Blanca. (West, 2006.) Nakon pobjede Socijalističke radničke stranke predvođene generalnim tajnikom Felipeom Gonzalezom na izborima 1982. godine, vlada se odlučuje na pokretanje Drugog prljavog rata koji se vodio u periodu 1983.-1987. godina tijekom kojeg su vršene likvidacije niže rangiranih pripadnika i to se pokazalo kao izuzetno kontraproduktivno jer ETA kao organizacija nije doživjela ozbiljniju štetu, a samo je izazvan bijes vrhovništva koje će se odlučiti na pokretanje niza terorističkih aktivnosti. (El Nacional, 2020.) Dodatni raskol izazvan u ETA-i stvorio je ETA VII koja je bila za nastavak pregovora dok je ETA VIII bila za nastavak izvođenja terorističkih akcija. Položaj ETA-e u međunarodnim krugovima bivao je sve lošiji jer je Španjolska postala respektabilan partner u međunarodnim odnosima nakon Francove smrti te osamdesetih postaje punopravna članica NATO-a i Europske ekonomске zajednice. Godina 1989. označava prekretnicu u ETA-inom djelovanju jer prvi put proglašava primirje i započinje pregovore sa španjolskom vladom u Alžиру. Primirje se prekida nakon ubojstva pripadnika civilne garde, a vladin odgovor na ovo ubojstvo je slanje zatvorenika povezanih sa ETA-om u zatvore širom Španjolske kako bi se otežao svaki oblik njihovog djelovanja i povezivanja u zatvorima. Tijekom 1992. godine ETA možda dobiva najveći udarac jer su uhapšeni vodeći ljudi organizacije u južnoj Francuskoj, a među njima su: vojni vođa Francisco Mujika Garmendia (Pakito), politički vođa Jose Luis Alvarez Santacristina te Jose Maria Arregi Erostarbe. (Post, The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda, 2007.) ETA se ponovno budi i najavljuje svoj povratak ubojstvom Tomas y Valientea, bivšeg predsjednika Ustavnog suda Španjolske

1996. godine. Naredna godina obilježena je aktivnostima koje su predstavljale presedane u terorističkim aktivnostima, a kao najznačajniji događaj predstavljen je puštanje Jose Ortega Lara zatvorskog čuvara nakon 532 dana držanja u zatočeništvu. Iste godine ETA vrši otmicu mladog konzervativnog vijećnika Miguela Angela Blanca za čije puštanje traži premještanje u baskijske zatvore svih pripadnika ETA-e koji su se nalazili u zatvorima širom Španjolske. Nakon neispunjavanja uvjeta, Blanco je ubijen, a španjolska javnost je postala bijesna i ogorčena na pripadnike ETA-e. Ova ogorčenost među stanovništvom natjerala je separatiste ponovno za pregovarački stol sa konzervativnom vladom Jose Maria Azanara i to uoči regionalnih izbora, ali uspostavljeni primirje nije dugo trajalo te se 1999. godine prekida. (Aizpeolea L. Z., 2017.) Teroristi su sve aktivniji u planiranju likvidacija ljudi koji su bili sastavnim dijelom prethodnih vlada, a nakon odlaska s funkcije zbog nedostatka osiguranja postaju lake mete te tako 2000. godine ubijaju Ernesta Llucha, bivšeg ministra zdravlja u vradi sastavljenoj od socijalista. (ara, 2021.)

4.2.7. Politički položaj Baskije i nestanak ETA-e

Nakon terorističkih napada na SAD-e 11. rujna 2001. godine, svijet se počinje opirati i pružati otpor svakoj vrsti terorizma, a podršku pronalaze u SAD-u koje su proglašile rat protiv terorizma. U sveopćoj klimi koja nije pogodovala ETA-i, proglašava se primirje treći put te počinju pregovori između terorista i vlade. Jose Antonio Urrutikoetxea Bengoetxea (Josu Ternera) je jedan od vođa ETA-e koji se nalazio u bijegu jer bio optužen za sudjelovanju u bombaškom napadu u Zaragozi, ali se tijekom 2005. i 2006. godine pridružuje tajnim pregovorima s vladom. Pregovore i primirje prekida bombaški napad ETA-e koji se odigrao na aerodromskom parkingu u Madridu prilikom kojeg su stradala dva ekvadorska državljanina. (RTE, 2019.) Posljednja ETA-ina žrtva bila je francuski policajac koji je usmrćen tijekom razmjene vatre sa teroristima nakon pljačke koja se odigrala u Parizu. U listopadu 2011. godine ETA definitivno prekida terorističko djelovanje nakon mirovne konferencije u San Sebastianu. Godine 2017. i 2018. predstavljaju zadnje godine postojanja ETA-e koja radi na razgradnji struktura i predaji materijalno tehničkih sredstava policiji. Unaprjeđivanjem demokratskih procesa i suradnje koja je rezultirala poboljšanjem položaja Baskije, ETA gubi neprijatelja i time dovodi sebe u poziciju gdje terorističkim djelovanjem ne može postići ništa više od onoga što Baskija već nije dobila političkim putom za pregovaračkim stolom. Borba za samoodređenje ostaje nedosanjani san za koji su skoro svi

shvatili da se nikada neće ostvariti te da će samo produžiti rat i agoniju koja će sa sobom nositi nove žrtve. Kao veliki pomak navodi se i sudjelovanje šest pripadnika stare garde ETA-e u izgradnji mirovnih procesa te apeliranje na mlađe snage da prestanu vršiti terorističke akcije i svoju borbu nastave institucionalnim putom. U svibnju 2018. godine organizacija je službeno raspuštena, a za sobom je ostavila krvavi trag zbog izravne povezanosti sa smrću 853 ljudi. (Aizpeolea L. R., 2021.)

V Ljevičarske terorističke organizacije

5.1. RAF (*Frakcija Crvene Armije*)

Uzavrela politička situacija nastala u bipolarnom svijetu Hladnoga rata pogodovala je stvaranju raznih revolucionarnih organizacija koje su težile radikalnoj promjeni društva, a to se prije svega odnosi na ljevičarske organizacije koje su djelovale i europskim kapitalističkim državama. Jedna od njih je i RAF, odnosno Frakcija Crvene Armije, nastale iz nemoći i društvene neshvaćenosti studenata koji za razliku od starijih nisu sebično gledali na svijet, nego su imali empatiju prema ugnjetavanim širom svijeta.

5.1.1. Političke prilike i studentski pokret u Saveznoj Republici Njemačkoj šezdesetih godina

Događaj koji je pokrenuo val nezadovoljstva bila je posjeta Šaha Mohammeda Reze Pahlavija Saveznoj Republici Njemačkoj 2. lipnja 1967. godine, točnije Berlinu gdje su studenti nezadovoljni posjetom totalitarnog vladara odlučili izaći na prosvjede ne računajući da je policija spremna na brutalan način obračunati se sa prosvjednicima. Ovaj prosvjed se razlikovao od mnogih koji su bili organizirani protiv Vijetnamskog rata jer je sa sobom odnio i žrtvu studenta Bennu Ohnesorga čija će smrt dodatno izazvati bijes među studentima koji su zahtijevali da se njihov glas konačno čuje. Krajem šezdesetih studentski pokreti su jačali širom svijeta, ali oni sami nisu mogli iskoristiti akumuliranu snagu, nego su pod utjecajem raznih ideoloških struja tražili pokrovitelje za svoje djelovanje, a Rudi Dutschke, inače prebjeg iz DDR-a, je bio jedan od onih koji je prepoznao ovu snagu i vođen ljevičarskim idejama nastojao djelovati protiv kapitalističkog društva. On je pokušao kombinirati vjeru i marksizam, a Isusa Krista je smatrao najvećim revolucionarom. Iako je zbog svojih stavova smatran ortodoksnim marksistom, on je pak smatrao da se u na prostoru europskog kontinenta ne treba izvoditi nasilje kako bi revolucija pobijedila, nego to treba učiniti "dugim maršem kroz institucije". Stvar će se dodatno zakomplikirati nakon 11. travnja 1968. godine kada je Josef Bachmann iz zasjede ranio Rudija Dutschkea koji je zbog fatalnih hitaca u glavu ostao do kraja života paraliziran. Mnogi ljevičari su motiv za ubojstvo pronašli u novinskim tekstovima Springerovog koncerna koji je u svom vlasništvu imao vodeće novine tog doba, a posebice one koje su spadale pod žuti tisak. Potaknuta fizičkim i medijskim napadima Gudrun Ensslin se odlučuje pridružiti organizaciji pod nazivom "Pokret 2. lipnja" koji je osim

inicijativa za promjenu, težio i njegovanju sjećanja na studentski prosvjed koji je promijenio sliku društva i odnosa države prema studentima. (Mackentun)

5.1.2. Osnivanje RAF-a

Tijekom 1967. godine Andreas Baader upoznaje Gudrun Ensslin koja je u tom trenutku pisala doktorat i imala naizgled normalan obiteljski život koji je svakim danom gubio svoj smisao kako su se njene želje za revolucionarnim djelovanjem povećavale. Na kraju je Ensslin napustila obitelj nakon što je izvršila marksističko-lenjinističku indoktrinaciju Baadera koji je bio spreman svoje sposobnosti i život staviti u službu ljevičarskih ideja. Prva akcija na koju su se odlučili odigrala se 2. travnja 1968. godine postavljanjem dvaju tempiranih bombi u robnu kuću u Frankfurtu koje su izazvale veliki požar i napravile veliku materijalnu štetu. Zbog neiskustva Baader i Ensslin bivaju uhićeni i nakon sudskog procesa osuđeni na tri godine zatvora, ali tu njihova priča tek počinje. Tijekom suđenja branio ih je Horst Mahler koji je smatrano jednim od glavnih zaštitnika ljevičara tog vremena jer je pružao pravničke usluge ljevičarima, a među njima i Rudiju Dutschkeu. Nakon osnivanja RAF-a postaje jedan od vodećih ljudi i pritom vješto izbjegavajući dugo vremena uhićenje i zatvorsku kaznu. Nakon puštanja iz zatvora 1969. godine iako nisu odslužili kaznu do kraja, oni se odlučuju na bijeg boraveći u Parizu i u par europskih gradova te se početkom 1970. godine vraćaju u Berlin. Svi su sumnjali da je njihovo djelovanje dirigirano iz neke od komunističkih zemalja, ali istina je bila opća suprotnost jer su oni nastali kao autohton organizacija i djelovali su sljedeći vlastita ideološka načela.(Whelby Eager, 2016.) Shvaćajući njihov kapacitet, odnosno mogućnost da naprave probleme u Saveznoj Republici Njemačkoj, Stassi je stupio u kontakt sa članovima organizacije te im omogućio minimalnu pomoć kako im se ne bi ušlo u trag, a opet ta pomoć je držala organizaciju u životu. Bitno je spomenuti da je Sovjetski savez polagao nade u Crvene brigade u Italiji te im preko KGB-a pomogao na razne načine dok je RAF bio u isključivoj nadležnosti DDR-a. Nakon osnutka RAF-a 1970. godine pojavile se mnoge nedoumice koje se vežu uz organizaciju i sam naziv organizacije. Tvorci organizacije su sebe smatrali nasljednicima revolucionara predvođenih Rosom Luxemburg koji su nakon Prvog svjetskog rata pokušali izvršiti revoluciju u Njemačkoj po uzoru na onu u Rusiji, odnosno Sovjetskom savezu. Organizacija se pokazala uspješnom jer je postala mjesto okupljanja i uzor za slične organizacije iz Belgije i Francuske gdje zbog nedovoljno razvijene "revolucionarne svijesti" njihovo djelovanje nije bilo moguće.(mdr, 2021.) U travnju 1970. godine Baader je uhićen i pritvoren, a Ensslin pokušava pronaći rješenje pomoću kojeg bi

Baadera izbavila iz zatvora. Ona uspijeva osmisliti ideju koja je graničila s ludošću jer ona stupa u kontakt sa novinarkom Ulrike Meinhof koju do tada nije poznavala te je joj predlaže plan oslobođanja Baadera iz zatvora. Meinhof u početku nije bila voljna jer je imala obitelj koju je htjela zaštiti, ali na kraju pristaje. Ulrike Meinhof se trebala obratiti upravniku zatvora i od njega zatražiti da omogući rad sa Baaderom u normalnim uvjetima koji bi joj pomogao tijekom pisanja knjige čija bi tema bila mladi na rubu društva. Potrebno je napomenuti da Ensslin nije bez razloga izabrala Meinhof za ovaj zadatak za koju je imala povjerenje zbog čitanja njenih tekstova u kojim je optuživala iste ljude i institucije koje je smatrala nositeljima problema u svijetu i Njemačkoj. Akcija oslobođanja Baadera se odigrala 14. svibnja 1970. godine u prostorijama Instituta za društvena istraživanja kada su dvije osobe koje nisu izazivale sumnju zatvorskih čuvara puštene u prostorije instituta, a nakon zvana te iste osobe su propustile oružane osobe, a među njima i Ensslin, koje su uspješno savladale čuvare i oslobodile Baadera. Nakon ove filmske akcije oslobođanja, RAF je od vlade i većine medija prozvan Baader-Meinhof bandom jer u tom trenutku već bilo jasno da je Meinhof osoba kojoj pripadaju većinske zasluge za oslobođanje Baadera, a zbog medijske prepoznatljivosti ona se počinje smatrati jednom od vođa RAF-a, iako je ona zapravo bila novi član grupe. (Deuble & Siedel, 2022.)

5.1.3. Specifičnosti i struktura RAF-a

Struktura RAF-a će omogućavati dugo postojanje i djelovanje, iako su bili na meti mnogih sigurnosnih agencija, jer od samog početka grupa počiva na užem rukovodstvu u kojem je Baader bio operativni vođa i malobrojnom dobro obučenom članstvu. Rukovodstvo, odnosno Politbiro RAF- a uvijek je imalo manje od 20 članova, a cjelokupno članstvo nikad nije prelazilo 90 članova, od koji je 40 činilo urbanu gerilu, a ostalih 50 su bili oni koji su simpatizirali i pomagali RAF-u.(Goethe Universität, n.d.)Specifičnost ove ljevičarske organizacije je i socijalna pozadina tvoraca koji su mahom pripadali srednjem sloju, iako je postalo uobičajeno da vodeći ljevičari potiču iz imućnijih obitelji. Baader je smatrao da treba napadati sve ono što predstavlja kapitalističko društvo, a to se prije svega odnosi na jet set, glamur, konzumerizam i tim napadima oslabiti vrijednosti koje kapitalističko društvo podstiče. U početku se za pripadnike RAF-a smatralo da su salonski ljevičari, ali su oni nakon usvajanja vještina ubrzo pokazali da mogu parirati i njemačkim sigurnosnim snagama i da su sposobni izvršiti niz dobro isplaniranih akcija u relativno kratkom periodu.(Boetcher Joeres &

Mittman, 1993.) RAF je svojim djelovanjem privlačio intelektualce koji su u organizaciji pronalazili potreban prostor u kojem su se mogli do kraja izraziti. Jedan od njih je mladi psihijatar dr. Wolfgang Huber koji je radeći sa pacijentima u psihijatrijskoj bolnici Sveučilišta u Heidelbergu razvio interesantnu teoriju prema kojoj je glavni uzrok psihičkih oboljenja kapitalistički sustav. Njegove inovativne metode liječenja privukle su mnoge pacijente koji su se okupili oko Socijalističkog kolektiva pacijenata (SPK) koji će s vremenom postati regrutna baza za RAF. (Varon, 2004.)

5.1.4. Međunarodna suradnja sa drugim terorističkim organizacijama i proliferacija terorističkih napada

RAF je pored svoje autohtonosti njegovao i suradnju sa međunarodnim terorističkim organizacijama, a posebice s onim koje su zagovarale oslobođanje Palestine od izraelske okupacije, a među njima je i Narodni front za oslobođenje Palestine koji je nakon raspada djelovao pod novim imenom, Demokratski narodni front za oslobođenje Palestine. Zahvaljujući suradnji sa Palestincima, članovi RAF-a se obučavaju u palestinskim kampovima, pretežito u Libanonu gdje stječu vojne vještine uključujući i rad sa eksplozivima. Vođenje borbe u urbanim uvjetima zahtjeva određeno znanje, odnosno primjenjivanje taktike kojom će se uz što manje žrtava nanositi udarci protivnicima. Pripadnici RAF-a su pronašli uzor u djelu "Priručnik za gerilsko djelovanje" autora Carlosa Marighella koje je ostavilo toliko jak utisak na pripadnike da je čak Meinhof napisala verziju tog djela kojeg je prilagodila koncepciji gradske borbe i uvjetima koji su vladali u tim godinama u SR Njemačkoj. Pripadnici RAF-a su učili i iz djela Mao Ze Donga u kojim je artikulirao stavove vezane za gerilsku borbu, stoga je RAF pored marksističko-lenjinističkog prihvatio i maoistički nauk. (Hoffmann, 1997., str. 40-44) Kroz svoje postojanje RAF je uvidio i prednosti konstantnog djelovanja i to napadajući sve što predstavlja stub kapitalističkog društva u institucionalnom smislu. Najpoželjniji ciljevi napada su: ambasade, vladine ustanove, poslovne zgrade, američke vojne baze, banke koje su primamljive zbog mogućnosti oduzimanja sredstava za nastavak borbe te otmicu vodećih ljudi bankarskog sustava, zatim mediji koji igraju možda najvažniju ulogu jer pored negativne slike koju mogu stvoriti, oni su također kroz pisanje i izvještavanje katalizator popularnosti grupe i idealja za koje se grupa bori. RAF je zbog selektivnog izbora ciljeva i djelovanja kojim je štetio "krupnu buržoaziju" zadobio i simpatije javnosti, a provedena istraživanja su to i afirmirala. (Kürten, 2018.)

RAF tijekom 1972. godine poduzima odlučujuće akcije koje će alarmirati njemačke sigurnosne strukture koje će krenuti u otvoreni lov na članove i simpatizere, a nakon ove godine sudbina RAF-a će se uvelike promijeniti. O ažurnosti njemačkih policijskih snaga svjedoči i činjenica da su svi stavljeni pod zapovjedništvo Saveznog ureda za kriminalistička istraživanja kako bi se postigla potpuna koordinacija svih raspoloživih snaga na terenu. Napadi iz svibnja do temelja su uzdrmali SR Njemačku i doveli u pitanje njen kredibilitet jer nije bila u mogućnosti da zaštitи vlastite državljane, ali ni strane vojnike koji su boravili na njenom tlu. 11. svibnja 1972. godine RAF postavlja tri bombe u Zapovjedništvo petog korpusa američkih vojnih snaga prilikom kojih jedan časnik gubi život, a 13 je ranjeno. Šteta koju su izazvale bombe procijenjena je na jedan milijun DM. Nakon ovog napada RAF je dao izjavu za javnost u kojoj je napad opravdao potrebom da se kazni američka imperialistička vojska koja terorizira građane Vijetnama i Južni Vijetnam drži pod okupacijom. Dan nakon ovog napada, odnosno 12. svibnja 1972. godine u policijsku stanicu u Augsburgu postavljene su dvije tempirane bombe koje nakon detonaciju ranjavaju pet policajca. Nešto kasnije u istom danu Baader, Ensslin i još jedan pripadnik RAF-a dovukli su auto u kojem je bila postavljena bomba pred zgradu Saveznog ureda za kriminalistička istraživanja koja je u razornoj eksploziji oštetila 60-ak auta koji su se nalazili u blizini, ali na sreću bez ljudskih žrtava. 16. svibnja 1972. godine RAF je postavio bombu u postrojenju automobilskog proizvođača automobila firme Volkswagen u Karlsruheu. Iako su mnogi nakon zadnjeg napada pomislili da je eksplozivni svibanj završio, RAF 19. svibnja 1972. godine napada svog zakletog protivnika koji je ovjekovječen u Springerovom medijskom koncernu u Hamburgu. Iako su pripadnici RAF- a uputili dva poziva prije eksplozije, kasna reakcija djelatnika u koncernu koji nisu ozbiljno shvatili prijetnju završava ranjavanjem 17 djelatnika i pričinjavanjem materijalne štete. Glavnog krivca za ranjavanje radnika, pripadnici RAF-a su vidjeli u liku i djelu Axela Springera kojeg su optužili da zbog velikih kapitalističkih ambicija i želje za novcem, nije želio skloniti djelatnike na sigurno unatoč upozorenjima. (Axel Springer, 2022.) Posljednji napad izведен u tom paklenom mjesecu, odigrao se 24. svibnja a meta napada su opet bili američki vojnici. Tog dana je Angela Luther bez većih problema koristeći vozilo sa američkim registarskim oznakama ušla u krug vojarne Campbell u Heidelbergu, u kojoj je bilo smješteno vrhovno zapovjedništvo američke vojske u Europi, postavljajući bombu čija je eksplozija usmrtila tri američka vojnika, a pet ranila. (Hoffmann, 1997., str. 145-150)

5.1.5. Djelovanje RAF-a iz zatvorskih celija

Iako su nakon spektakularne akcije njemačke policije uhićeni vodeći ljudi RAF-a, organizacija je nastavila skoro neometano raditi jer su odvjetnici koje je angažirao Stassi osim pravnih aktivnosti vršili i posredovanje između članova RAF-a i vrhovništva u pritvoru. Gudrun Ensslin je dala kodna imena članovima u zatvoru, a inspiraciju je pronašla iz književnog djela Moby Dick. Svjesni izgrađene mreže koju je RAF posjedovao, pritvorenici su se nalazili u samicama, a posjeta u trajanju od pola sata bila je dopuštena samo jednom u dva tjedna. Nakon što je doveden na suđenje Horstu Mahleru, Baader je obznanio javnosti da započinje štrajk glađu kako bi poboljšao položaj zatvorenih u samicama. Štrajk glađu je napravio sitne pomake jer Ulrike Meinhof više nije bila u samici kolnskog zatvora. Zbog štrajka glađu kojeg je pokrenuo Baader, 1974. godine u zatvoru umire Holger Meins koji postaje heroj RAF-a i simbol otpora a samo dan nakon njegove smrti RAF pri pokušaju otmice ubija Guntera von Drenckmanna, predsjednika Vrhovnog suda. Koliko je RAF bi u teškoj situaciji nakon policijskih akcija svjedoči i činjenica da je 1977. godine samo 12 članova bilo na slobodi, a interesantno je da su se skrivali i na prostoru Jugoslavije i uživali određenu zaštitu režima. Koliko se „mučeništvo“ pripadnika RAF-a internacionaliziralo svjedoči i posjeta francuskog nobelovca Jean-Paula Sartrea Baaderu u zatvoru, prilikom koje je apelirao na Baadera da prestane vršiti terorističke aktivnosti jer time ugrožava egzistenciju ljevičarskog pokreta u Europi.(Hoffmann, 1997., str. 180-184) Baader je postao i velika enigma za pravosuđe koje nije moglo izaći na kraj sa domišljatostima koje su članovi organizacije imali kada je u pitanju komunikacija pritvorenih i članova na slobodi. Kako bi riješili problem, usvaja se novi zakon pod nazivom Lex Baader-Meinhof koji počinje važiti od 1. siječnja 1975. godine, a njime se ograničavaju kontakti optuženih sa odvjetnicima, a omogućava se nastavak suđenja u odsutnosti optuženog koji iz vlastitih razloga odbija prisustvovati suđenju (npr. štrajk glađu). (Huffman, 2011.)

5.1.6. Djelovanje RAF-a protiv institucija i predstavnika SR Njemačke

Kao osvetu na novi zakon članovi RAF- a 27.01.1975. godine vrše otmicu Petera Lorenza, kandidata Demokršćanske Unije za kandidata Zapadnog Berlina, a zbog njegove otmice je

prekinuta izborna kampanja. Nakon par dana u medije je došla fotografija na kojoj se nalazio zatočeni Lorenz koji je oko vrata imao natpis na kojem je pisalo: „Peter Lorenz - zatočenik Pokreta 2. lipanj“, a otmičari su za njegovo puštanje tražili oslobođanje Horsta Mahlera i pet drugih članova RAF-a koji nisu bili optuženi za ubojstva. Njemačka vlada je puštanjem zatvorenika u Južni Jemen, nakon što je svakom od njih dala devet tisuća dolara, pokazala još jednom da nema dovoljno snažan odgovor te da nije ništa naučila nakon akcije Crnog rujna.(Hoffmann, 1997., str. 182) RAF se odlučio okušati i u izvođenju akcija van teritorija SR Njemačke te su napali i zauzeli ambasadu SR Njemačke u Stockholmu 24. travnja 1975. godine postavivši velike količine eksploziva, a napad su izvršili članovi ranije spomenutog SPK-a koji su zatočili 11 talaca te tražili puštanje svih članova RAF-a. Prva žrtva u tom napadu je bio vojni ataše koji je ubijen kako bi se švedska policija uvjerila u ozbiljnost situacije i napustila prostorije ambasade, a druga žrtva je bio ataše za gospodarstvo Heinz Hillegart čije je tijelo ostalo visjeti na prozoru nakon ubojstva. Zahtjevima otmičara nije udovoljeno, a agoniju je prekinuo upad specijalaca koji su oslobodili ambasadu. Izvršitelje za ovaj napad odabrao je Siegfried Haag koji je na sudu zastupao članove RAF-a, a nakon zatočenja vodećih ljudi on postaje vođom druge generacije RAF-a. (Hoffmann, 1997., str. 193-196) Nakon navodnog samoubojstva koje je izvršila Ulrike Meinhof u zatvoru, RAF ostaje bez lidera čije je prezime pored Baaderovog stajalo u nazivu grupe i time je zadan veliki udarac grupi koja polako počinje gubiti vođe iz prve generacije. (The New York Times, 1976.)

5.1.7. Otmice zrakoplova i gašenje RAF-a

Kako bi se osvetili i pokušali izvući 6 pripadnika RAF-a iz zatvora izvodi se otmica zrakoplova u lipnju 1976. godine u Ateni koju je isplanirao i proveo u djelu Wilfred Bose. Plan je bio da se nakon otmice zrakoplova obide par arapskih zemalja i postave uvjeti vlasti SR Njemačke, a u rješavanje otmice se uključile i sigurnosne i obavještajne snage Izraela jer je u zrakoplovu bilo 120 Židova koji su nakon slijetanja u ugandski grad Entebbe zadržani, a ostali putnici pušteni i vraćeni u Pariz. Puštene putnike je dočekao ministar vanjskih poslova Francuske i agenti Mossada koji su prikupili dragocjene podatke o otmičarima i stanju u zrakoplovu. Kako bi riješili otmicu zrakoplova u pomoć su pozvane izraelski komandosi koji su uspješno izvršili akciju uz četiri civilne žrtve, a vođa otmičara biva ubijen. Izraelski komandosi su također imali i razmjenu vatre sa uganskim vojnim snagama koje su ih

pokušale zaustaviti. (Pedahzur, 2009.) Zbog pritiska pravosudnih organa na pripadnike RAF-a u zatvoru, organizira se akcija u kojoj je 7. travnja 1977. godine ubijen glavni tužitelj Siegfried Buback koji se kretao u automobilu u kojem su se nalazile još dvije osobe koje su također smrtno stradale. Ovo ubojstvo samo je dodatno potaknulo pravosudne organe da dvogodišnje suđenje privedu kraju koje je uistinu završeno 28. travnja 1977. godine nakon 192 dana svjedočenja i nakon utrošenih 15 milijuna dolara zbog kojih je postalo najskuplje suđenje u povijesti njemačkog pravosuđa. Baader, Ensslin i Jean-Carl Raspe osuđeni su na doživotnu zatvorskou kaznu zbog četiri ubojstva i proglašenja krivim po 30 točki optužnice. Osuđenici su prebačeni u moderni strogo čuvani zatvor Stammheim u okolini Stuttgarta u kojem je čak postojao video nadzor, a za čuvare su mahom birani oni koji su bili simpatizeri desničarskih stranka i time je otežana komunikacija osuđenika s vanjskim svijetom.(www.planet-schule.de, n.d.) Druga generacija RAF-a se odlučila ponovno na napade bogatih industrijalaca i bankara te je RAF 30. srpnja 1977. godine uz pomoć Susanne Albrecht čiji su roditelji bili prijatelji Jurga Ponta, predsjednika upravnog odbora Dresdner Bank, uspjela ući u njegovu kuću u društvu dva pripadnika RAF-a i nakon neuspjelog pokušaja otmice usmrтiti ga s pet hitaca. (Leffers, 2017.)Na Pontovom sprovodu govor je držao predsjednik Udruge njemačkih poslodavaca Hanns Martin Schleyer koji je u svom donekle proročanskom govoru prepostavio da se nalazi društvu iz kojeg će RAF sigurno izabrati novu metu. Schleyer je kidnapiran 5. rujna 1977. godine iako su ga čuvala tri policajca i vozač koji su usmrćeni prilikom otmice. Nakon neispunjavanja uvjeta koje su članovi RAF-a postavili, Schleyer je 18. listopada 1977. godine ubijen.(Die Bundesregierung, 1987.) Uvidjevši da je za puštanje vodećih članova RAF-a iz zatvora potrebno osmislići akciju kojom će više života biti ugroženo, a vlada SR Njemačke zbog medijskog i javnog pritiska neće biti u mogućnosti da odbije uvjete terorista, kreće se u osmišljavanje akcije otmice zrakoplova koja će biti izvedena uz pomoć Palestinaca, odnosno Narodne fronte za oslobođenje Palestine. Odluka je pala da to bude Boeing 737 njemačke zrakoplovne kompanije Luft Hansa koji obavlja charter letove na relaciji Palma de Mallorca-Frankfurt, gdje bi teroristi zbog velikog broja turista uspjeli proći i unijeti oružje neopaženo. U početku otmica je krenula prema planu, a avion preusmjeren prema Rimu, zatim prema Ankari gdje su otmičari postavili uvjete u kojim su zahtjevali puštanje pripadnika RAF-a i tu nije bio kraj jer je avion sletio u Bahrein i Dubai prije nego je došao na konačno odredište, a to je glavni grad Somalije Mogadišu. Otmica aviona je predstavljala izvrsnu priliku za obje strane, s jedne strane RAF se mogao vratiti na stare staze slave ukoliko se udovolji njihovim uvjetima, a s druge strane i njemačka vlada je ovo vidjela kao priliku da zauvijek zavrши sa teroristima

RAF-a. Od samog početka u praćenje aviona uključene su i dvije grupe njemačkih komandosa okupljenih u postrojbi GSG-9 koje su imale priliku da pokažu svoje znanje i vještina. Vlada SR Njemačke se uključuje aktivno te nudi somalijskim vlastima financijsku i vojnu pomoć ukoliko budu pružali podršku u rješavanju talačke krize. Somalijski predsjednik Siyaad Barre svjestan pomoći koju DDR pruža Etiopiji prihvaća molbu za pomoć SR Njemačke u nadi da će u njima pronaći saveznika, a što se na kraju i dogodilo. Pripadnici GSG-9 potpomognuti sa dva britanska SAS-ovca uz odvraćanje pažnje teroristima koje su izveli pripadnici somalijske vojske, uspijevaju se primaknuti zrakoplovu i započeti borbu sa teroristima koja je rezultirala sa četiri ranjena taoca i jednim komandosom.(Hardiman, 2021.) Nakon neuspjele otmice, vođe RAF-a izvršavaju samoubojstvu i na taj način su zakucali zadnji čavao u ljes RAF-a koji nikada nije uspio povratiti snagu i 1998. godine organizacije je službeno raspuštena, a neslužbeno mnogo ranije. Navodno samoubojstvo članova ostalo je velika misterija zbog načina izvršenja i to u najsigurnijem njemačkom zatvoru. Baader i Raspe su izvršili samoubojstvo starijim pištoljima mađarske proizvodnje, Ensslin se objesila dok se Moller probola četiri puta ukradenim nožem, ali je uspjela preživjeti i nakon toga tvrditi da su samoubojstva zapravo ubojstva sa pečatom SR Njemačke. (The Local DE, 2013.)

5.2. Crvene Brigade (Brigate Rosse)

5.2.1. Političke prilike u Italiji nakon Drugog svjetskog rata

Politička atmosfera u Italiji nakon Drugog svjetskog rata bila je obećavajuća jer su Amerikanci uslijed potrebe da naprave branu prema komunizmu razvijali gospodarstvo i poticali oporavak zemalja, a posebno onih gdje bi se nezadovoljstvo stanovništva moglo odraziti na pojačanu aktivnost komunista. Stanje u Italiji je bilo relativno stabilno sve do sredine šezdesetih godina kada zemlja gubi konstantni gospodarski rast od 8% nakon čega slablji položaj talijanskog radnika. Izbori nakon Drugog svjetskog rata su postavili standarde koji se nisu mijenjali godinama, vlast je skoro uvijek bila zagaranirana demokršćanima koji su imali podršku preko 40% birača, dok su ostatak dijelile Komunistička partija Italije i Socijalistička partija Italije. O turbulencijama na političkoj sceni svjedoči i činjenica da je prosjek trajanja talijanske vlade bio 11 mjeseci. KPI je skoro uvijek imala oko 30% glasova, a najveći uspjeh je ostvarila kada je dosegla 35%. Iako stranka koja je imala veliko biračko tijelo koje joj je omogućavalo da ima vlast u pojedinim gradovima i provincijama, ona nikad

nije uspjela postati sastavnim dijelom vlasti. Uslijed uzavrele atmosfere nastale nakon gospodarske krize i recesije u Italiji dolazi do jačanja ljevičarskih studentskih pokreta koji uslijed želje za promjenama postaju skloniji radikalnijim tumačenjima ljevičarskih ideja od onih koje zastupa Komunistička partija Italije koja je postala sastavnim dijelom kapitalističkog društva i demokratskih procesa. KPI pravi otklon od komunističkih stranaka koje pripadaju istočnom bloku, a nakon Praškog proljeća 1968. godine i izrečenih kritika na račun SSSR-a taj rascjep postaje još evidentniji. (Müller, 2008.)

5.2.2.Nastanak Crvenih Brigada i prve aktivnosti

Za neke vladavina crvenog terora počinje 1969. godine, ali se većina slaže da se za vladavinu crvenog terora veže osnivanje Crvenih Brigada, terorističke ljevičarske organizacije koju je osnovao Renato Curcio sa suprugom Margheritom Cagol. Bračni par se upoznao na Institutu za sociologiju sveučilišta u Trenantu gdje su studirali studenti različitog imovinskog statusa, a taj jaz je bio i više nego vidljiv. Među onima koji nisu dolazili iz bogataških obitelji pripadala je i skupina studenata okupljenih Alberta Franceschinija od kojih je dobar dio njih izbačen iz Mladeži Talijanske Komunističke Partije zbog radikalnih stavova koji su se odnosili na isticanja pravednosti oružane borbe proletera. (Briziarelli, 2012., str. 46-48) Prvo djelo novoosnovane organizacije bilo je uništenje auta Giuseppea Leonija, jednog od vodećih ljudi u firmi SIT Siemens, u listopadu 1970. godine. Kako ovo djelo ne bi bio pripisano drugim organizacijama, u poštanski ormarić su ostavili letak na kojem se nalazio logotip grupe, zvijezda petokraka uz natpis Crvene Brigade. Ovo djelo je prošlo medijski potpuno neopaženo, ali je postalo bitno jer predstavlja prvijenac u djelovanju Crvenih Brigada. (Jacobs, n.d.) Početkom iduće godine, točnije 25. siječnja 1971. godine izvode napad postavljanjem osam zapaljivih bombi u osam teretnih vlakova od kojih tri bivaju potpuno uništena, a cilj napada bila je tvornica automobilskih guma Pirelli. Crvene Brigade pronalaze uzore u gerilcima širom svijeta, a posebno u Tupamarosima iz Urugvaja dok politički uzor u velikoj mjeri crpe iz djela Mao Ze Donga čiji rad posebno cijene zbog Kulturne revolucije u Kini 1966. godine. Odlučujući se na borbu za interes proletarijata, Crvene Brigade napadaju industrijalce i njihove poslušnike dok svaki napad ima određenu simboliku. Jedan od takvih napada odigrao se u ožujku 1972. godine kada su napali Idalgoa Macchiarinija jednog od upravitelja Siemensa te su ga nakon napada fotografirali držeći uperene pištolje, a oko vrata

mu je bio stavljen natpis na kojem je pisalo: "Udari i bježi. Ništa neće proći nekažnjeno. Napadni jednog kako bi sto drugih naučio pameti". (IK-PTZ, n.d.)

5.2.3. Ciljevi napada i struktura Crvenih Brigada

Crvene Brigade jasno targetiraju ciljeve koje smatraju legitimnim metama u borbi za prava proletarijata, a među njima su i robne kuće, banke, tvrtke te početkom 1972. godine izvode tri pljačke. O snazi i veličini Crvenih Brigada postoje razna nagađanja, a procjene se kreću da je u njihovim redovima bilo do tisuću brigadista, a tom broju se mogu dodati doušnici i simpatizeri koji su sudjelovali u akcijama te se onda cifra povećava na optimalnih dvije tisuće. Struktura Crvenih Brigada bila je jasno ustrojena po uzoru na vojnu, a Curcio je čitajući Clausewitza stvorio divljenje prema pruskoj vojnoj doktrini te je u organizaciju uveo čeličnu disciplinu po uzoru na onu koja je vladala u pruskoj vojsci.(Mapping Militant Organizations, 2012.) Crvene Brigade su bile sastavljene od kolona koje su se sastojale od brigada, a u pravilu su tri brigade tvorile jednu kolonu, zatim su brigade bile podijeljene na bazu (udarni dio), centralu i vođe, a osnovni, odnosno najmanji dio organizacije činile su čelije koje su imale do deset članova, a pet do deset čelija činilo je brigadu. Središnje upravno tijelo činio je Izvršni komitet koji se sastojao maksimalno 20 članova, među kojima su u pravilu uvijek bili vrhunski intelektualci.(Coker & Holmqvist-Jonsäter, 2009., str. 34-35) Renato Curcio je 1972. godine nakon pružanja otpora i ranjavanja uhićen i pritvoren, a izbavlja ga supruga Margherita Cagol zajedno sa drugim brigadistima. Curcio 1975. godine doživljava veliku osobnu tragediju, nakon što mu je supruga ubijena u razmjeni vatre sa karabinjerima koji su okružili kuću nakon što su dobili informacije da se u njoj nalazi oteti industrijalac Vallerino Gancia.(Hofmann, 1975.)

5.2.4. Izvori financiranja i potpora zemalja Varšavskog pakta

Uzavrela politička situacija izazvala je seriju prosvjeda koji su potresali gradove širom Italije, a brutalnost policije samo je afirmirala postojanje Crvenih Brigada. Tijekom sedamdesetih česta su ubojstva, bombaški napadi i otmice koje se često greškom pripisuju ljevičarima, iako su iza njih ponekad stajali fašisti, posebice iz fašističke organizacije Ordine Nuovo, koji su

koristeći strategiju napetosti nastojali svaki napad pripisati ljevičarima kako bi ih diskreditirali kao borce za slobodu. Crvene Brigade se nisu obazirale previše na akcije fašističkih organizacija koje su im se pokušavali pripisati jer se njihov izbor meta i način djelovanja jasno razlikovao od onog kojeg su vršile fašističke organizacije. Iz skoro svake akcije Crvenih Brigada mogao se uočiti profesionalizam koji im je omogućavao da izvode složenije akcije i napadaju osobe koje su imale jako osiguranje.(Schanche, 1985.)Crvene Brigade su tijekom postojanja predstavljale veliku enigmu i kada je u pitanju obuka članova za koju je teško bilo utvrditi gdje se izvodi, ali se uvijek znalo da iza nje stoji Sovjetski savez. Jedno vrijeme se grupa povezivala i sa palestinskim organizacijama, ali su te tvrdnje brzo odbačene jer je u Crvenim Brigadama, a naročito u užem rukovodstvu bio određen broj Židova. Brigadisti su odbijali uzeti u razmatranje otmicu aviona jer su smatrali da tim činom ugrožavaju previše nevinih ljudi, a oni su oduvijek težili selektivnosti pri izboru meta. Pretpostavlja se da se obuka novih članova za koje se znalo da će izvršavati složenije operacije izvršavala u Čehoslovačkoj pod patronatom SSSR-a, a na obuci su brigadisti osim korištenja pješačkog naoružanja, učili pravljenju eksplozivnih naprava i sudjelovanju u obavještajnim aktivnostima. Možda je najbolji dokaz da se obuka izvršavala u Čehoslovačkoj i omiljeno oružje brigadista, a to je čehoslovački automatski pištolj vz. 61 koji je zbog svojih dimenzija, praktičnosti, i mogućnosti postavljanja prigušivača postao jedan od sinonima grupe. (Orlandi, 2011.)Godine 1977. grupa se aktivira na odlaganju početaka suđenja Curciou, a u jednoj od akcija ubijaju predsjednika torinske odvjetničke komore, Fulvia Crocea. Razlog njegovog ubojstva je bilo dodjeljivanje odvjetnika po službenoj dužnosti, iako Curcio to nije želio jer je pokušavao odgoditi suđenje koje je prvotno trebalo početi 3. svibnja 1977. godine, ali je odgođeno do 1978. godine zbog pritiska Crvenih Brigada i nemogućnosti pronalaska porotnika za održavanje suđenja.(Gilbert, 1978.)Crvene Brigade su kroz svoje postojanje intenzivno radile na razvijanju logističke mreže koja im je omogućavala da na godišnjem nivou mogu trošiti milijune dolara na plaće članova i realizaciju akcija. Pretpostavlja se da je samo jedna kolona trošila preko pet milijuna dolara na godišnjem nivou, a interesantno je da su imali čak i knjigovođu koji je obračunavao plaće članovima. O sofisticiranosti Crvenih Brigada svjedoči i činjenica da su uvijek bili u mogućnosti financirati najbolje timove odvjetnika te liječnike koji su im uvijek bili potrebni kako bi dobili najbolju medicinsku njegu u slučaju ranjavanja tijekom akcija. Izvori financiranja su razni, dobrim dijelom doprinosili su simpatizeri kojih je bilo na desetine tisuća, a među njima i članovi aristokracije koji su bili ljevičarske provenijencije, zatim Sovjetski savez čija je pomoć bila skromna u odnosu na potrebe organizacije te je iznosila par milijuna dolara na godišnjem

nivou. Glavni izvor financija Crvenih Brigada bile su otmice bogatih industrijalaca i članova njihovih obitelji. Za puštanje svakog člana bilo je potrebno izdvojiti između 3 i 5 milijuna dolara, a pretpostavlja se da su u periodu 1975.-1978. godina izvršili preko 300 otmica.(SUBCOMMITTEE ON SECURITY AND TERRORISM, 1984., str. 14-15)Ovaj milijunski kapital je bio uložen u razvoj organizacije, a posebice na financiranje konspirativnih stanova kojih su imali preko pet tisuća, a većina tih stanova nalazila se u naseljima gdje žive imućniji ljudi. Postojanje konspirativnih stanova u luksuznim četvrtima pokazao se kao pravi izbor jer je omogućavao članovima organizacije da budu skriveni od policije koja je smatrala da se brigadisti kriju u siromašnjim četvrtima. O finansijskoj stabilnosti organizacije svjedoči i činjenica da je kod Curcioa prilikom uhićenja pronađena velika količina novca.

5.2.5. Organizacija i posljedice otmice Alda Mora

Još jedna specifičnost koja se veže za postojanje organizacije je sklonost kažnjavanju, a ne ubijanju. Tijekom dugogodišnjeg postojanja i više stotina akcija, smatra se da su Crvene Brigade odgovorne za smrt 75 ljudi. U siječnju 1978. godine pet brigadista upada u Višu školu za kadrove đenoveškog univerziteta i tom prilikom ranjavaju ravnatelja i ostavljujući mu natpis oko vrata na kojem je pisalo: sluga imperijalističke države. Siječanj je bio posebno krvav širom Italije, a zabilježena su 342 napada na ljude, stanove, trgovine u rede prilikom kojih je stradalo pet, a ranjeno 84 osobe. (Urban Guerilla, 2017.)U veljači 1978. godine brigadisti u znak odmazde, zbog stvaranja uvjeta kojim je otežan svaki pokušaj oslobođanja Curcioa, ubijaju suca i stručnjaka za modernizaciju zatvora Ricarda Palmu pod optužbom da je agent imperijalističke antirevolucije. (Tanner, The New York Times, 1978.)Godina 1978. postala je jednim od simbola „olovnih godina“ jer je ta godina pokazala svu nemoć talijanske države i sposobnost Crvenih Brigada da pokažu sposobnost za izvršenje svake akcije bez obzira na složenost pa makar se radilo i o otmici bivšeg premijera. 16. ožujka 1978. godine nakon pomno planirane akcije, brigadisti su krenuli u dotad izvršenje najsloženijeg zadatka, a povod je bio početak suđenja Crucio. Preobučeni u odijela talijanske zračne kompanije naoružani i upoznati sa rutom kretanja bivšeg premijera i jednog od prominentnijih lidera Demokršćanske stranke Italije, Alda Moroa, kreću u realizaciju otmice. Aldo Moro je pet puta bio premijer Italije, tajnik Demokršćanske stranke, najveći zagovornik koalicije sa

komunistima i socijalistima. Kao i većina političara koji su bili napadnuti ili na koje je pokušavan atentat, pokazalo se da su žrtve vlastite nepromišljenosti i nepromijenjene rutine. Moro je kidnapiran na simboličan dan jer je na dan njegove otmice trebalo biti izglasavanje povjerenja vladi, a on je tu trebao prisustvovati. Iako je imao jako osiguranje u kojem je se sastojalo od pet članova, među kojim su pored karabinjera bili i dobro obučeni agenti, Moro nije imao nikakve šanse, a samo je jedan od njegovih pratitelja uspio posegnuti za pištoljem nakon što se Morov auto našao u „sendviču“ nakon režiranog sudara. O kvaliteti pripreme i izvođenja ove akcije svjedoči i prisutnost i 200 brigadista na ulicama Rima koji su pomagali oko česte promjene automobila i koji su tu trebali biti podrška u slučaju velikog obračuna sa policijom. Aldo Moro nakon otmice proživljavao psihičke torture koje su mu privredivali brigadisti, pod ogromnim psihičkom pritiskom i svjesnosti da talijanska vlada neće ispuniti zahtjeve otmičara kako bi ga oslobodili, počeo je iznositi informacije koje su se ticale njegovog političkog djelovanja. Priznao je da je surađivao sa CIA-om kako bi zaustavio komuniste da preuzmu vlast te je tadašnje rukovodstvo Demokršćanske stranke opisao kao hrpu nesposobnjakovića. Aldo Moro je nakon 54 dana provedena u „narodnom zatvoru“ ubijen, a izvršitelj tog ubojstva bio je vođa rimske kolone Mario Moretti. O smjelosti Crvenih brigada svjedoči i činjenica da je Moro pronađen u automobilu parkiranom ispred glavne policijske zgrade u Rimu, a udaljenost sjedišta Demokršćanske stranke i Komunističke partije bila je oko 100 metara zračne linije u oba pravca. Brigadisti su tijekom čitavog perioda držanja u zatočeništvu Moroa imali svoje doušnike u policiji, bile su im dostupne sve policijske frekvencije, a jedan od konspirativnih stanova se nalazio upravo u zgradi preko puta glavne zgrade policije.(Wanted in Rome, 2021.) Otmica je jasno pokazala da Crvene Brigade mogu napasti kog žele i kad žele, ali se smatra da je ova otmica jedan od razloga pada ljevičarskih ideologija i stranaka, a među njima i Komunističke partije Italije čiji predsjednik ponekad bio i najveći kritičar terora Crvenih Brigada. Ponekad se smatra da su Crvene Brigade svojim djelovanjem u kojem su se odrekli KPI najviše pogodovali CIA-i koja je sve svoje snage usmjerila na pad popularnosti KPI, a u slučaju pobjede na izborima imali su čitavu vojsku sastavljenu od desničara, stranih agenata, antikomunistički nastrojenih pripadnika sigurnosnih struktura koji su djelovali iz sjene koristeći „stay behind“ taktiku. (Dunn, 2021.)

5.2.6. Izravni napad na Sjevernoatlantski savez

Početkom osamdesetih u Italiji je bilo preko 12000 stranih vojnika koji su djelovali u okviru NATO snaga, a među njima 7 generala i 6 admirala američke vojske. Smatraljući da je NATO jedan od najvećih simbola kapitalizma jer predstavlja vojni savez kapitalističkih država, čija je glavna misija da prekinu borbu proletarijata za prava koja im pripadaju, Crvene Brigade su krenule u planiranje otmice jednog od vodećih ljudi te organizacije, točnije generala Jamesa Doziera. Dozier je bio među najvažnijim zapovjednicima u NATO komandi južnog krila, smještenog u Veroni. Iako se trudio ostati neopažen kako nitko u vanjskom svijetu ne bi znao kojim se poslom bavi, nije uspio zavarati brigadiste koji su ga dočekali u njegovom stanu i tom prilikom kidnapirali. On se tijekom vojne službe pokazao kao vrlo sposoban časnik koji je sudjelovao u borbi protiv Viet-conga te je iz Vijetnamskog rata izašao s najvećim odlikovanjima.(The New York Times, 1981.) Dozier je bio zatočen u jednom od mnogih konspirativnih luksuznih stanova u Padovi, dok su sigurnosne snage tragale za njim u siromašnim četvrtima. Nakon što se u slučaj uključila talijanska obavještajna služba koja je preko mafije u SAD-u stupila u kontakt sa mafijom u Italiji uspjeli su otkriti tri potencijalne lokacije na kojim se nalazi Dozier.(The New York Times, 1983.)On se uistinu i nalazio na jednoj od tih lokacija te je brzom intervencijom spašen, a zatečeni otmičari su se predali bez pružanja otpora nakon upada specijalaca. Nakon provedene akcije spašavanja Crvenim Brigadama je zadat udarac od kojeg se nikad nisu uspjeli oporavit, a talijanska država se pokazala kao protivnik koji je spreman odgovorit na svaki postavljeni izazov. Najzaslužniji za uspješno spašavanje generala Jamesa Doziera su talijanske policijske specijalne snage pod nazivom NOCS koje su nastale 1978. godine iz potrebe za modernom antiterorističkom jedinicom po uzoru na njemački GSG-9 ili britanski SAS.(Katz, 2005., str. 28-31)

5.2.7. Raskol unutar Crvenih Brigada i prestanak djelovanja

Jedan od razloga rapidnog pada popularnosti Crvenih Brigada je ubojstvo tvorničkog radnika, koji je ujedno bio sindikalac i član KPI, a ubijen je jer je navodno prijavio kolegu koji je dijelio propagandni materijal Crvenih Brigada. Na pogrebu ubijenog radnika bilo je oko sto tisuća ljudi od kojih mnogi u plavim radničkim mantilima, a pogreb su pohodili i mnogi talijanski zvaničnici. (Pledge Times, 2022.)Pad popularnosti uzrokovao je mnoge podjele

među brigadistima, a 1981. godine dolazi do podjele iz koje izlaze dvije frakcije Crvenih Brigada, jedna pod vodstvom Barbare Balzerani, a druga pod vodstvom Giovannija Senzanija. Pojedini iz užeg rukovodstva počeli su optuživati Crucioa da je tiranin koji bi se dolaskom na vlast ponio gore nego Robespierre i nakon upotrebe tih kvalifikacija, Crvene Brigade su ostale bez vođe koji je bio središnja osoba organizacije i uzor brigadistima. (International Public Policy Review IPPR, 1921.) Nakon unutarnjih sukoba i pokazanih slabosti koje je talijanska policija počela koristit, u jednoj od akcija uhitili su zapovjednika torinske i đenoveške kolone. Zapovjednik torinske kolone Petrizio Peci pristao je na suradnju sa policijom te postao brigadista pokajnik kojih će kako organizacija bude slabila biti mnogo više u budućnosti. Djelovanje Crvenih Brigada će tijekom osamdesetih slabiti dok će većina nekadašnjih vođa prekinuti sa oružanom borbom i označiti je kao besmislenom i kontraproduktivnom. (Tanner, The New York Times, 1981.) Sredinom osamdesetih se vraćaju članovi Crvenih Brigada u Italiju, ali mnogi i ostaju nakon što im je francuski predsjednik Mitterand zagarantirao amnestiju i zaštitu od progona talijanskih vlasti. Crvene Brigade se krajem devedesetih aktiviraju i ponovno vrše atentate, a jedan od njih je bio i onaj na Massima D Antonu, koji je tom trenutku služio kao savjetnik premijera Italije. Godine 2002. ubijen je ekonomski savjetnik talijanskog premijera Silvija Berlusconija, a zanimljivo je da su oba ubojstva počinjena istim oružjem. (CNN, 2002.) Crvene Brigade nikada nisu službeno raspuštena, ali se smatra da u svijetu rastućeg desničarskog ekstremizma, ljevičarske ideologije i organizacije povezane s njima još dugo neće doći do izražaja.

VI Religijski motivirane terorističke grupe

6.1.Aum Shinrikyo

Druga polovica 20. stoljeća pokazalo se kao izuzetno plodonosno razdoblje za razvoj terorističkih organizacija bez obzira na ideološku pozadinu. Pored razvoja ljevičarskih i desničarskih grupa tijekom šezdesetih i sedamdesetih godina, slabljenjem komunizma osamdesetih godina na scenu dolaze organizacije koje su religijski motivirane, a kao novina pojavljuje se i Aum Shinrikyo koji kombinira više svjetskih religija nastojeći privući simpatizere širom svijeta. U Japanu, u kojem se nakon Drugog svjetskog rata i primjene Marshalllovog plana koji je preporodio japansko gospodarstvo i omogućio relativno blagostanje stvorila država odriješena okova militarizma iz prošlosti, bilo je teško zamisliti da će jedna religijska organizacija postati teroristička organizacija koja će stvoriti međunarodnu mrežu donatora i članova. Organizacija je tijekom svog postojanja dokazala da ju je skoro nemoguće uništiti jer je svoja ideološka, odnosno religijska uvjerenja ovjekovječila kroz knjige, a međunarodni karakter grupe čuvao ju je od globalnog nestanka.

6.1.1. Kontroverze i životni put Shoko Ashare

Neobičnosti koje se vežu uz nastanak grupe mogile bi se smatrati samo nastavkom kontroverzi koje se vežu uz život osnivača Chiuzoa Matsumotoa, koji je uslijed stvorenih iluzija o samom sebi odlučio promijeniti ime te se nazvao Shoko Ashara. Odgojen je u višečlanoj obitelji, a život su mu odredile poteškoće jer je u djetinjstvu ostao slijep na jedno oko u potpunosti, dok je drugo ostalo oštećeno i tom prilikom mu je dijagnosticiran glaukom. Zbog velikog oštećenja pohađao je školu za slijepu djecu, a iz školskih zapisa je vidljivo da je bio izuzetno nasilan kao dijete te da je u svrhu dominacije iskorištavao relativno bolji vid koji je imao u odnosu na drugu djecu. Nakon završetka škole i selidbe u Tokyo pokušava se upisati na Univerzitet u Tokyu, ali mu to ne polazi za rukom zbog pada na prijemnom ispitu. Nakon toga izučava drevnu kinesku medicinu i astrologiju te se počinje se baviti akupunkturom i nadriličništвом zbog kojeg je 1982. godine kažnen zbog kršenja zakona o prakticiranju medicine bez liječničke dozvole. Zbog svih događaja koji su Asharin život učinili punim neuspjeha i turbulencija, on je prigrlio mnoge ekstremističke poglede koje je kombinirao s

religijama i raznim budističkim pravcima. Ashara se okrenuo meditaciji i yogi, a kombiniranjem učenja više budističkih sekti, tvrdio je da je doživio Nirvanu. Pored budizma, u svoja učenje je uključio i hinduizam, a izabrao je Šivu (Bog uništenja) kao najviše božanstvo te iz sklonosti prema kršćanskim evanđeljima usudio se proglašiti i novim Mesijom. (The Famous People, n.d.)

6.1.2. Osnivanje AUM pokreta

Ashara je nakon skupljanja pristalica koji su priglili njegovu karizmatičnu ličnost i prakticirali yogu i meditaciju s njim, odlučio osnovati 1984. godine Aum pokret. Ashara je svoja učenja bazirao na težnji o stvaranju utopijske države, odnosno kraljevstva Shambala, a išao je i do te mjere da je stvarao Lotus sela u kojim je vršena indoktrinacija mladih redovnika i redovnica koji su vjerovali da će postati iduće Budhe. Ashara je potencirao izoliranost od vanjskog svijeta jer je smatrao da je vanjski svijet prljav i pokvaren. Navodno je drogirao pojedine članove grupe kako bi ih učinio poslušnim. Godine 1987. Aum pokret je preimenovan u Aum Shinrikyo što na japanskom znači Vrhovna istina i u tom trenutku imao je oko 1300 članova. Zbog sve osebujnosti i misterioznosti, Ashara je svakim danom privlačio sve više obrazovanih i mladih ljudi koji su poticali iz više slojeva te se njegova organizacija počinje smatrati elitističkom zbog velikog broja bogatih ljudi. Mnogi su slijedeći Asharina učenja koja su se odnosila na asketski život i oslobođenost od tereta materijalnog svijeta, nemilice davali za potrebe organizacije, a do 1989. godine već su se stvorili uvjeti da se AUM Shinrikyo registrira kao religijska organizacija. Nakon što je Aum Shinrikyo registriran kao religijska organizacija koja je javno mogla promovirati svoje ciljeve i poglede na svijet, broj članova je u naglom porastu te je u samo tri godine postojanja grupa od četiri tisuće članova, povećala članstvo na 50000 članova 1992. godine. Rastom organizacije, rasla je i financijska moć koja je svakim danom postajala sve veće zbog mnogih financijera iz viših slojeva društva te je Aum Shinrikyo 1990. godine, samo godinu nakon službene registracije kao religijske organizacije, imao kapital vrijedan preko milijardu američkih dolara. (Alqithami, Haegele, & Hexmoor) Sve pojedinosti vezane za djelovanje ove organizacije nisu mogle proći neopaženo te je vrlo ubrzo stvorena opozicija koja je sumnjala u namjere članova i vrhovništva organizacije, a vodio ju je Tsutsumi Sakamoto, odvjetnik koji je planirao tužbu. Vrijeme će pokazati da je bio u pravu jer se članovi organizacije jednostavno nisu znali nositi s kritikama

koje su se odnosile na njihov način života i djelovanje jer su krajem 1989. godine u Yokohami ubili Sakamota zajedno s ostatkom njegove obitelji. (Pollack, 1995.)

6.1.3. Međunarodno djelovanje i indoktrinacija sljedbenika

Uvidjevši da u svojim rukama imaju ogroman kapital koji prelazi potrebe organizacije u Japanu, odlučuju se na inozemno širenje i to u SAD-u gdje su očekivali veliki broj sljedbenika nakon što su 1987. godine registrirali neprofitnu tvrtku za dobrotvorni rad pod nazivom AUM U.S.A. Co. Ltd. Iako neočekivano, prazan prostor nastao padom komunizma, omogućio je velik rast organizacije u Rusiji gdje je Aum Shinrikyo imao više tisuća članova, a ovaj rast je bio konstantan zbog stalnog osnivanja novih podružnica širom Rusije čiji je zadatak bio da vrbuju nove članove. Organizacije se počela širiti na svim kontinentima i svim važnijim državama, a među njima su Australija, Njemačka, Ujedinjeno Kraljevstvo, Izrael, Tajvan... Rast, odnosno širenje grupe izazivalo je brojne sumnje sigurnosnih struktura koje su bile nemoćne u pokušaju da to zaustave jer organizacije nije izvodila veće napade, a zbog dobre finansijske potpore uspješno je prikrivala manje zločine.(Senate Government Affairs, 1995.)

Osim finansijske stabilnosti koju su imali zahvaljujući imućnijim sljedbenicima, organizacija je i imala veoma obrazovane ljude koji su strukturiranjem postigli da organizacija unatoč svim aktivnostima dugo vremena ne bude u društvu percipirana kao negativna. Jačina organizacije počivala je na učenjima, a posebice vezanim za meditaciju, a članovi su težili postići više duhovno stanje kroz meditaciju. Kako bi se uvjerio da sljedbenik uistinu doživljava promjenu kroz meditaciju, korišteni su moderni medicinski uređaji koji su mjerili otkucaje srca, elektromagnetne moždane impulse, količinu kisika... Članovi grupe bili su podijeljeni u dvije grupe: oni koji su donekle vodili normalan život s obiteljima te drugi koji su bili u potpunosti posvećeni učenjima, meditaciji te njegovanju asketskog života.Kako bi proširio vlastiti utjecaj u svijetu i potvrđio se kao religijski vođa, Ashara je putovao širom svijeta i susretao se sa učenjacima i vođama drugih religijskih skupina, a jedan od njih bio je i Dalai Lama. Iako je odbijao prihvatići tradicionalno japansko budističko učenje, Ashara je potencirao popularizaciju budističkih tekstova i tako zadobio povjerenje mnogih lidera, a tu su naravno bili i ljudi iz politike koji su bili skloniji prakticiranju vjere. (Lifton, 1997.) Sljedbenici Aum-a su aktivno radili na novačenju obećavajući novim članovima liječenje psihičkih bolesti kroz meditaciju, pospješujući inteligenciju i usredotočenje na

duhovni napredak. Razvoj gospodarstva i tehnološke moći Japana, ostavio je mnoge bez svrhe i cilja u životu, a Aum se tu postavio kao rješenje i zbog toga je imao velik rast sljedbenika zbog čije se brojnosti i fanatizma smatrao kultom. Sljedbenici Ashare su od samog postanka grupe uvijek potencirali teoriju u nadolazećem smaku svijeta u kojem će se rijetki spasiti, odnosno samo sljedbenici. Kroz vrijeme i razvoj grupa sve više postaje radikalnija i sklonija činjenju nasilnih djela kako bi se obračunala sa neistomišljenicima i pribavila dodatna finansijska sredstva.

6.1.4. Politička aktivacija i razvoj kemijskog oružja

U potrazi za širenjem utjecaja i novačenjem članova, Ashara se odlučuje politički aktivirati te osniva političku stranku pod nazivom Shinrito (Stranka Vrhovne Istine) i najavljuje uvjerljivu pobjedu za sebe i za sve kandidate koji se nađu na listi te stranke. Nakon isticanja kandidature za sebe i druga 24 kandidata za Zastupnički dom na izborima početkom 1992. godine, Ashara je doživio potpuni debakl nakon kojeg je japansko društvo u cjelini počeo promatrati negativno. Nakon izbora, Asharina retorika je postala radikalnija te nije više bilo govora o spasenju, nego je bio imperativ na uništenju i nestanku onih koji nisu dio organizacije i ne dijele Asharina učenja i uvjerenja. Novi zaokret u razvoju organizacije ogledao se u transformaciji iz religijske u organizaciju s militantnim ustrojem, iako većina članova nije imala formalno vojno predznanje. Pretvorba u militantnu organizaciju čiji je protivnik japanska država, značio je i promjenu ustroja koji bi omogućio Aum-u lakše upravljanje državom i institucijama vlasti, stoga je organizacija prihvatile ustroj sličan državnom u kojem je kreirala razna ministarstva koje su pokrivala određeno problemsko područje.(Liu A. , 2021.) Svjesni činjenice da promjena ustroja organizacije zahtijeva nove međunarodne veze i povećanje članstva, vodeći ljudi Aum-a odlaze u Rusiju gdje intenzivno tragaju za oružjem, a zbog ogromnih finansijskih sredstava usuđuju se kupiti i ruski vojni helikopter Mi-17. U razvoju ovih aktivnosti ističe se Kiyohide Hayakawa koji je u svom djelu "Principi građanske utopije" neslužbeno objavio rat Japanu, odnosno Ustavu i institucijama. (Top War, 2015.) Za razliku od ljevičarskih i desničarskih terorističkih organizacija, Aum ne nastoji bombaškim napadima zastrašiti ljudi, nego to nastoji učiniti nervnim otrovima koji su mnogo smrtonosniji, a nije im lako ući u trag. Nakon što je počela na razvoju nuklearnog oružja i pokušaju da u Rusiji kupi dijelove nuklearne bobe, Aum se prebacuje na razvoj programa kroz koji će razviti razne nervne plinove koji mogu usmrtiti milijune ljudi. Za rukom im

polazi razvijanje sarina i VX nervnog plina koje uspješno koriste za likvidaciju neistomišljenika i protivnika, a pretpostavlja se da je sarin čak ispitana na ovcama u Zapadnoj Australiji što jasno svjedoči kakvu je međunarodnu mrežu organizacija stvorila. (A. Nehorayoff, Ash, & Smith, 2016.)

6.1.5. Teroristički napadi kemijskim oružjem i odgovor japanske države

Uvidjevši da je sarin vrlo smrtonosan prilikom pojedinačnih likvidacija, smatrali su da može učiniti puno više tijekom masovnih likvidacija te su 27. lipnja 1994. godine u gradu Matsumotu izvršili prvi masovni napad kemijskim oružjem koji je bio i prvi teroristički napad ove vrste. Od posljedica trovanja par ljudi umire, a oko 200 ljudi je osjetilo posljedice izazvane trovanjem sarinom.

Drugi napad koji je označio prekretnicu u razvoju grupe i odnosu sigurnosnih agencija širom svijeta prema njoj je teroristički napad koji su sljedbenici izvršili 20. ožujka 1995. godine ispuštajući u pet vagona tokijske podzemne željeznice velike količine sarina. Od posljedica tog napada smrtno je stradalo 12 ljudi, 54 ljudi je ozlijedeno, a pretpostavlja se da je skoro tisuću ljudi osjetilo blaže posljedice tog čina. Ovaj napad izazvao je sam vrh japanske države koja je pokrenula veliku policijsku akciju kako bi uhitile vrhovništvo Aum-a i sve odgovorne sljedbenike za izvršenje terorističkih djela. Tijekom pretresa prostorija u koje je bilo uključeno više od 2500 policajaca pronađene su mnoge opasne materije, a među njima i kloroform, etan i 15 boćica etilena. Zastrašujuća je količina pronađenog materijala dovoljnog za proizvodnju 5.6 tona sarina kojim bi se moglo ubiti deset milijuna ljudi. Nakon debakla na izborima koji su mnogo čemu odredili daljnji tijek Asharinog djelovanja, najviše se ističe aktivnost na proizvodnji kemijskog oružja gdje je za potrebe te proizvodnje pokrenuto nekoliko proizvodnih kapaciteta u čiji je rad bilo uključeno preko 300 znanstvenika i inženjera. Osim sastojaka za proizvodnju kemijskih otrova, pronađen je materijal za proizvodnju dinamita, a u Asharinom sefu su pronađene zlatne poluge u vrijednosti sedam milijuna dolara. Pored pronalaska predmeta i materijala, pronađeni su zatočenici koji su držani u zatvorima, neuhranjeni, a mnogi i ovisnici namjerno navučeni na teže droge zbog lakše manipulacije nad njima. Na heliodromu u vlasništvu Aum-a pronađen je kupljeni ruski vojni helikopter, a dodatnom pretragom pronađeno je i 2 tisuće litara goriva, materijal potreban za proizvodnju sarina dovoljnog za ubojstvo četiri milijuna ljudi, supstance za proizvodnju narkotika kao što su amfetamini, LSD te čak i serum istine. Aum je negirao da je

pronađeni materijal korišten za proizvodnju otrova i droge, nego da je korišten za proizvodnju gnojiva. Shvaćajući kakvu su nacionalnu katastrofu bili spremni prirediti, Japan proglašava vanredno stanje u državi, a policija tijekom šest tjedana intenzivne potrage i istrage uspijeva uhiti skoro 300 sljedbenika kulta. U znak odmazde, sljedbenici klana na slobodi 30. ožujka 1995. godine izvršavaju atentat Takajija Kunimatsu, šefa nacionalne policijske agencije, pogodivši ga sa četiri hica i tom prilikom ga ozbiljno ranjavajući. O aktivnostima i planovima organizacije kojim su planirali višestrukim napadima kemijskim otrovima paralizirati državu, svjedoče i napadi nakon što je krenuo val uhićenja. 5. svibnja 1995. godine u podzemnoj tokijskoj željeznici na više lokacija u vrećicama su pronađene naprave u kojim se nalazio hidrogen cijanid dovoljan za smrtno trovanje 20 tisuća ljudi. Ashara je tijekom čitavog ovog perioda davao samo izjave kojim je pokušao skinuti krivicu sa sebe i sljedbenika organizacije te prebaciti je na američku vladu koja ga je nastojala uništiti zbog njegovih tvrdnji da u budućnosti slijedi svjetski rat u kojem će Japan i SAD-e biti glavne strane u sukobu. O smjelosti preostalih slobodnih sljedbenika svjedoči i činjenica da je na dan Asharinog uhićenja izvedenog Kumikuishikiju, pokušan atentat na tokijskog guvernera i to kovertom bombom prilikom čijeg je otvaranja ranjena guvernerova tajnica. (Senate Government Affairs, 1995.) Ashara se našao u sudnicu sa ostalim vođama Aum-a, optužen je za 29 ubojstava i 23 druga prekršaja, a tužiteljstvo je za sve njih tražilo smrtne kazne. Suđenje se odvijalo veoma teško zbog nepriznavanja suda i bilo je potrebno preko dva desetljeća kako bi sud donio konačnu presudu, odnosno smrtnu presudu. Shoko Ashara je zajedno sa šest drugih visokopozicioniranih članova Aum Shinrikyja 6. srpnja 2018. godine pogubljen na vješalima. (Cox, 2018.)

6.1.6. Nasljeđe Shoko Ashare i post Aum Shinriyko pokreti

Nakon obračuna sa vrhovništvom organizacije, odnosno uhićenjem odgovornih i zapljenom pronađenih sredstava, uslijedila je pravna bitka protiv organizacije nakon koje je ona ukinuta i zabranjeno joj je djelovanje, ali zakon nije dopuštao da se zabrani prakticiranje religijskih učenja koje je iza sebe ostavio Shoko Ashara čije će se naslijede pokazati kao veliki teret za sve one koji budu pokušali ponovno oživjeti organizaciju. Nakon uhićenja vrhovništva u Japanu, na scenu dolazi Fumihiro Joyu koji je bio zadužen za vođenje ruskih podružnica Aum-a. Joyu je osuđen s ostalim, ali na blažu kaznu zatvora u trajanju od tri godine tijekom kojih je shvatio da je potreban potpuni zaokret organizacije ukoliko se namjerava održati

Dolaskom Joyua provodi se lustracija kojom se pokušava razgraničiti sa svim negativnim događajima koja se vežu za grupu i time se nastoji uspostaviti određeni ideološki zaokret koji organizacije nikad ne bi doveo u položaj da budu u stanju činiti nedjela. Joyu, u nadi da će izvršiti potpunu transformaciju grupe koja bi ponovno trebala postati sastavnim dijelom japanskog društva, čak vrši i promjenu imena davajući joj novi naziv Aleph. U cilju dokazivanja cjelokupnom japanskom društvu, uključujući preživjele žrtve i obitelji stradalih, nudi ispriku u ime organizacije te osniva kompenzacijski fond kako bi na barem taj način kompenzirao sve ona negativna djela koja su ostala iza organizacije. Iako se smatralo da Joyu ovim gestom stvara novi početak iza kojeg stoji cjelokupna grupa bivših članova Aum-a. pokazalo se kao neispravnim jer je tvrdolinijska struja inzistirala da promjene unutar organizacije mijenjaju samu bit učenja oko kojeg su se prvenstveno i okupili. Joyu razočaran 2007. godine osniva novu grupu pod nazivom Hikari no Wa, što u prijevodu znači Krug svjetla, a grupa svoje postojanje bazira na kombiniranju religije i znanosti. Iako smanjenim intenzitetom i brojem, grupe povezane sa Aum-om i članovi nastoje i dalje predstavljati realnu prijetnju ukoliko se odluče vratiti Asharinim učenjima kroz koja je demonizirana japanska država, a svijet predstavljen kao prljavo mjesto u iščekivanju apokalipse. (Asia & The Pacific Policy Society, 2019.) Japansko društvo je svojim tehnološkim napretkom ostavilo najmlađe članove društva u velikoj potrazi za ciljem kojem bi mogli stremiti te postoji realna opasnost de nekima i Asharino učenje postane cilj. Stoga je potrebno više raditi na razgradnji njegovih učenja, nago na razgradnji organizacija koje nastaju iz njegovih učenja.

6.2. Islamska Država (ID)

Nakon strašnih napada 11. rujna 2001. godine prilikom kojeg su pripadnici Al Kaide izvršili otmicu četiri zrakoplova koja su iskoristili kako bi izvršili napade na objekte od vitalnog gospodarskog i sigurnosnog značaja za SAD-e, nitko nije mogao ni sumnjati da će se svijet nakon toga suočiti s još većom brutalnošću i radikalnošću koju će ispoljavati grupa pod nazivom Islamska Država. Nedugo nakon ovog napada uslijedila je američka kopnena invazija na Irak, a pozadina napada iz 11. rujna i navodne informacije o postojanju postrojenja za razvoj zabranjenog oružja dvali su dovoljno dobre razloge za ovu invaziju. Kao posljedica ove invazije svrgnut je dugogodišnji diktator Saddam Hussein koji je tijekom svoje vladavine

brutalno gušio svaki oblik pobune ili neslaganja šijitskog ili kurdskog stanovništva i na taj način omogućavao dominaciju manjinskog sunitskog stanovništva.

6.2.1. Začetci osnivanja Islamske Države (ID) i sukob sa Al Kaidom

Samo godinu nakon invazije, 2004. godine Jordanac Abu Musab al-Zarqawi osniva organizaciju koja će nakon prisege vjernosti Al Kaidi postati njena podružnica u Iraku, a tijekom svog djelovanja bit će jedna od većih pobunjeničkih grupa koja će osim napada na američke vojниke napadati i vjerske protivnike, šijite i Kurde. Zbog svoje povezanosti sa Al Kaidom grupa će se u prosincu 2004. godine naći na listi stranih terorističkih grupa. Postojanje grupe i djelovanje postat će neznatni tijekom višegodišnjeg perioda jer je nakon Zarkawijeve smrti promijenila naziv u Islamska Država u Iraku, a napori američke vojske da stvori prijateljske odnose sa sunitskim plemenima koji su odbijali brutalnost IDI urodit će plodom. Svi ovi događaji vratit će ID na margine iračkog sukoba koja zbog svoje brutalnosti i beskompromisnosti ne uspijeva privući nove članove i dobiti naklonost postojećih grupa. Događaji koji su uslijedili nakon Arapskog proljeća 2010. godine pogodovali su povratku IDI koja je pokušala u početku regionalizirati svoje djelovanje, a naposljetu i internacionalizirati. Dolaskom novog vođe, Abu Bakr al Baghdadija započinje aktivacija grupe koja vrši desetine napada širom Iraka. Loše upravljanje vlasti sastavljenje većinom od šijita pod vodstvom predsjednika Nourija al- Malikija dovelo je do porasta nezadovoljstva sunitskog stanovništva, koje se nije uspjevalo pomiriti sa gubitkom povlaštenog položaja kojeg su imali pod patronatom Baath partije, koje je ponovno pribjeglo radikalnim grupama koje su do bile vjetar u leđa nakon odlaska koalicijских snaga. Stvarno proširivanje utjecaja ID-a omogućio je rat u Siriji kojeg su pobunjeničke grupe vodile protiv sirijskog predsjednika Bashara al-Assada, a IDI je tu pronašla mjesto slanjem dragovoljaca koji su pomagali Al Nusra Frontu, sirijskoj podružnici Al Kaide. Nakon što su uspjeli zadržati se u određenim dijelovima Sirije i proširiti svoje djelovanje u Iraku, al Baghadi se usuđuje proglašiti Islamsku Državu Iraka i Levanta (IDIL) i na taj način otvoreno prkositi Al Kaidi, a vrhunac sukoba će se dogoditi nakon prelaska velikog broja pripadnika Al Nusra Fronta u redove IDIL-a. Nakon ovog pojavit će se prva veća pukotina u džihadističkom svijetu nakon što Baghadi pokuša Al Nusra Front u potpunosti staviti pod svoju kontrolu inkorporirajući je u IDIL. Vrijeme će pokazati da je ovaj rascjep napravio više štete islamskom terorizmu, nego ijedan napad koalicijских snaga. Al Kaida svjesna da ne može kontrolirati situaciju, pokušava stvoriti vezu sa pripadnicima koji

su ostali odani Al Nusra Frontu, ali ne uspijeva učiniti dovoljno te početkom 2014. godine IDIL uspijeva zauzeti grad Raqqu koji je bio pod kontrolom snaga Al Nusra Fronta. (Brüggemann, 2016.)

6.2.2. Veličine vojne operacije i teritorijalne pretenzije

Krajem 2013. godine al Baghdadi svjestan činjenice da sama prisutnost pred velikim gradovima ne znači ništa ukoliko se ti gradovi uistinu na kontroliraju, pokreće velike akcije u kojim mu pomažu nekadašnji suradnici Saddama Husseina, a u jednoj od njih polazi mu za rukom i zauzeti grad Falluju koja je bila poprište velikih sukoba tijekom američke invazije. IDIL nastavlja val širenja, u lipnju 2014. godine zauzima drugi najveći irački grad Mosul te dolazi u blizinu Baghdada i time opasno urušava sve što su koalicijske snage godinama postizale. Pripadnici IDIL-a smatraju se sljedbenicima salafizma, a njihov cilj je ujedinjavanje cjelokupne muslimanske zajednice umme u jednu državu ili teritorijalnu cjelinu koja neće imati granice uvjetovane nacionalnom pripadnošću stanovnika na određenim područjima. Njihov cilj je zapravo oživljavanje Kalifata koji je ugašen slabljenjem Osmanskog Carstva i dolaskom francuskih i engleskih kolonizatora. 29. lipnja 2014. godine Abu Bakr al Baghdadi je proglašio osnivanje Kalifata koji se protezao od Aleppa u Siriji do Diyale u Iraku. Nakon početka zračnih napada u kolovozu iste godine predvođenih američkim vojnim zrakoplovstvom, ID počinje gubiti teritoriju u Iraku, ali u isto vrijeme započinje seriju napada u Siriji kako bi nadoknadila teritorijalni gubitak i prave veće pomake u području oko Aleppa dok u isto vrijeme čine sve kako bi Raqqu, nominalnu prijestolnicu ID-a, učinili neosvojivom tvrđavom. Brzina kojom se ID širila na područje Sirije i Iraka pratila je i proliferaciju podružnica u barem osam drugih država, a među njima su bile i organizacije koje su prisegnule na vrijednost ID-u, jedna od njih je i zloglasni Boko Haram iz Nigerije. (Wilson Center, 2019.)

6.2.3. Institucionalno uređenje Kalifata i dolazak stranih dragovoljaca

Nakon proglašenja kalifata slijedilo je preimenovanje u naziv Islamska Država, ovoga puta u punom smislu te riječi jer su na osvojenim područjima pokušavali uspostavljati državne institucije kao što su škole, sudovi, lokalna uprava, naravno koje su bile zadužene za provedbu šerijatskog zakona. ID je uistinu uspijevo promovirati sebe u najboljem svjetlu za

sve one koji su maštali o državi koja će biti uređena po šerijatskom zakonu i zahvaljujući odličnoj propagandi i publicitetu kojeg su pojačavale svjetske medijske kuće, ID uspijeva u svoje redove dovesti mnoge dragovoljce iz raznih država, a među njima i one iz SAD-a i Europe. Interesantan je podatak da je ID uspijevo privući i obrazovane ljude koji su se u potpunosti ostvarili vani, a mnogi od njih se nisu libili dovesti u kompletne obitelji. ID je svakim danom privlačio sve više stranih dragovoljaca, a pretpostavlja se da su čak činili trećinu među borbenim snagama u Siriji.(Khaspekova, i dr., 2016.) Iako svoj nastanak može zahvaliti Al Kaidi, ID se u velikoj mjeri razlikuje od matične organizacije, a to se prvenstveno odnosi na organiziranje državne uprave na oslobođenim prostorima, zatim borba protiv koalicijskih snaga gdje je preferirana borba na Bliskom istoku, a ne izvođenje napada na teritoriju neke od zemalja koalicijskih snaga. Rukovodstvo ID-a svjesno potrebe da jedino kroz kvalitetnu kontrolu upravljanja može uspostaviti autoritet na oslobođenim područjima, odlučuje pokrenuti osnivanje institucija koje će sprovoditi volju ID-a na terenu. Zbog velikog broja obrazovanih stranaca i bivših članova Baath partije, vrhovništvo ID-a bilo je upoznato sa provođenjem kvalitetne uprave i bili su svjesni da je to nemoguće postići tamo gdje su se izvodila intenzivna borbena djelovanja. Za razliku od ruralnih, urbane sredine poput Mosula i Raqqae imale su sve odlike koje imaju moderne države kada su u pitanje upravni organi, a u tim sredinama su se čak izdavali originalni dokumenti Islamske Države. Većina onih koji su se nalazili u vrhovništvu upravnih organa i institucija bila je arapskog podrijetla, a u prošlosti su uglavnom bili vezani za Al Kaidu, odnosno za neku od njenih podružnica. Sustav upravljanja sastoji se od pružanja usluga vezanih za humanitarnu pomoć, električnu energiju, infrastrukturu... ID je uistinu imao određene odlike modernih država kada je u pitanju skrb za stanovništvo, a to se uglavnom ogledalo u popravci oštećenih infrastrukturnih objekata koji su omogućavali pristojan život građanima te redovita podjela humanitarne pomoći kako bi se izbjegla glad. Kroz sve ove postupke ID je pokušala pridobiti blagonaklonost i lojalnost stanovnika na područjima pod njihovom kontrolom, a pretpostavlja se da su na vrhuncu moći kontrolirali područje na kojem se nalazilo oko 10 milijuna stanovnika. Nadalje, osim usluga koje su pružane stanovnicima, tu su i različiti administrativni odsjeci koji su imali različite sfere djelovanja, a među njima tu je obrazovanje, sudstvo, organiziranje raznih događaja, vjerska policija al-Hisba, lokalna policija... (Günther & Kaden, 2016.)

6.2.4. Međunarodne aktivnosti i izvori financiranja

ID se pokušava nametnuti kao jedini zaštitnik sunitskih muslimana i proklamirati sebe kao jedinu organizaciju koja je na putu pravog džihada. ID naravno nije bio protiv napada u Zapadnim zemljama, ali se najviše fokusirao na izgradnju države na oslojenim prostorima, dok su inozemni napadi prepušteni “vukovima samotnjacima” koji bi se potaknuti djelovanjem i ideologijom sami odlučili na taj čin. Budući da su snimke ID-a postale dostupne javnosti, mnogi su potaknuti tim snimkama pokušavali izvršiti napade širom Europe, a neki od njih bili su napad na pariški lokal 2015. godine, napad na briselski aerodrom 2016. godine... Shvativši koliko su medijske poruke postale moćno oružje ukoliko se iskoriste na ispravan način, ID je počeo zastrašivati protivnike teatralnim snimcima vješanja, batinanja, odsijecanja glava i udova protivnika koji su iz raznih razloga bili žrtve ID-a.(Byman, 2017.) Kao što se snašao u medijskom prostoru, ID-a se snašla ubrzo i u finansijskom svijetu, a glavni izvori prihoda su bili, prodaja nafte, pljačkanje, iznuđivanje, plaćanje prelazaka preko teritorija koji se nalazi pod njihovom kontrolom, ubiranje poreza, a jedan od njih se i odnosi i na onaj koji su kršćani plaćali kako bi ostali na životu, prodaja kulturno-povijesnih artefakata, otmica djevojaka koje bi naknadno bile prodavane kao seksualno roblje. (Heißner, Neumann, Holland-McCowan, & Basra, 2017.)

6.2.5. Gubitak teritorija i prelazak u defanzivno djelovanje

ID je već sredinom 2015. godine izgubio osvajački momentum i svoje djelovanje uglavnom je pretvorio u defanzivno koje se nije moglo dugo održavati jer je pod naletom združenih snaga gubio svakodnevno teritoriju. O ozbiljnosti situacije i želje da se ID konačno uništi svjedoči i činjenica da su u jednom trenutku blisko surađivali Kurdi, američke snage, šijitske snage potpomognute iz Irane, Turska, zatim Rusija koja je pomagala Basharu al-Asadu da ostane na vlasti. 2015. godina je označila prekretnicu u djelovanju ID jer je preko svojih podružnica i saveznika počela izvršavati terorističke napade i na prostoru van kalifata, jedan od zastrašujućih bilo je obaranje ruskog zrakoplova u čijem su padu poginule 224 osobe, a odgovornost je preuzeila egipatska podružnica ID-a. U isto vrijeme ID širi svoj utjecaj i vrši

seriju napada Parizu prilikom kojih strada 130 osoba, a oko 300 osoba je lakše ili teže ozlijedeno. Tijekom 2016. godine sirijski pobunjenici potpomognuti Turskom napadaju uporišta ID-a i uspijevaju napraviti određene teritorijalne pomake, a jedan od njih predstavlja i zauzimanje grada Dabiqa koji je imao veliku simboličku važnost jer je to navodno bilo mjesto gdje će se održati posljednja bitka pred apokalipsu koja će ujedno označiti potpunu pobjedu Kalifata. Konstantni napadi doveli su do toga de se prostor Kalifata skoro prepolovio do kraja 2016. godine. (Wilson Center, 2019.) Iako je tijekom čitavog postojanja ID bila izuzetno aktivna organizacija koja je često medijski isticala svoja djela i uspjehe, njen vođa Baghdadi je imao rijetke medijske nastupe i pokušavao je učiniti sve kako bi ostao neotkriven, odnosno kako bi izbjegao zračne napade koalicijskih snaga ukoliko bi njegova lokacija bila kompromitirana. Njegovi medijski istupi su služili kao indikator složenosti situacije pa se tako krajem 2016. godine obratio kada se obruč oko Mosula počeo stezati, a napadi zračnih snaga bivali sve jači. Često je retorikom pokušao izgladiti situaciju i predstaviti je drugačijom nego u stvarnosti, a Kuronom je pokušao predstaviti vojne poraze i gubitak teritorije kao pripremu za odsudnu bitku koja će nalikovati na one koje su vodili prvi muslimani, često brojčano nadjačani. ID naravno nije uspijevala držati sve dijelove teritorije pod kontrolom jer je kontrolirala ogromne površine koje često nisu bile ni naseljene, a samim tim i mogućnost obrane je bila sve manja. Zračni napadi su svakim danom odnosili nove žrtve na strani ID-e te su se mogli mjeriti u desetinama tisuća. Jedan od razloga zbog kojih je ID gubio teritoriju iako se smatralo da će se za svaki pedalj žustro boriti je i činjenica da je u svojim redovima imao i nemotivirane vojnike koji su mobilizirani na teritorijama pod kontrolom ID-a, a velik dio tih vojnika želio je okončanje vladavine terora. (Kennedy, 2016.) Tijekom 2017. godine nakon širih i koordiniranih akcija koje su izvršavale sve raspoložive snage na kopnu i u zraku, ID počinje gubiti oslonce u svim većim gradovima, a među njima i Mosul koji je predstavljaо najveće uporište u Iraku te Raqqu koja je proglašena prijestolnicom Kalifata i bila je najveće uporište na sjeveru Sirije. Gubitkom ovih gradova koji su bili glavni teritorijalni temelji ID-ove državnosti, mnogi počinju smatrati da je ID konačno poražena jer je izgubila 95% teritorije koja je bila pod njihovom kontrolom, a irački premijer Heider al Abadi krajem 2017. godine proglašava pobjedu nad nestajućim Kalifatom. ID je redom gubila velike gradove u Iraku uključujući Tikrit, Ramadu, Falluju, a posebno je težak udarac doživjela nakon pada Mosula. Situacija u Siriji nije bila mnogo drugačija jer se i tamo ID našla pod ogromnim pritiskom te je izgubila gradove Kobani, Hasaku, Tal Abyad i Manbij čijim je gubitkom ugašen jedan od glavnih financijskih priljeva jer više nije postojala opskrbljivačka ruta prema Turskoj. 2018. godine nakon teritorijalnog poraza u Iraku, težište

ratišta sa premješta u Siriju u kojoj i dalje ne jenjava građanski rat u kojem aktivno sudjeluje više aktera, ali većina njih najveću prijetnju vidi u ID-u. (Wilson Center, 2019.)

6.2.6. Gubitak teritorije i konačni pad Islamske Države

Sirijski Kurdi i Arapi okupljeni u organizaciju pod nazivom Sirijske Demokratske Snage (SDF) potpomognuti američkim snagama i logističkom potporom, odlučuju se na uništenje ID-a u istočnoj Siriji i prilikom izvođenja akcija uspijevaju potisnuti ID-u i zauzeti Hajin. Nakon gubitka Hajina snage ID se povlače u par sela oko Eufrata i time gube svaki oblik organizirane teritorijalne organizacije koja je izgubila sve državotvorne elemente koje je posjedovala. Potiskivanje ID-a, barem u teritorijalnom smislu, ponovno je aktiviralo stare sukobe koji su kratkoročno ugašeni kao bi uspjeli pobijediti zajedničkog neprijatelja. Među aktiviranim sukobima je i onaj između kurdske i turske snage koje su bile zabrinute zbog rapidnog kurdskog širenja u Siriji potpomognutog vojnom i logističkom podrškom Zapadnih zemalja. Krajem 2018. godine američki predsjednik svjestan činjenice da stanje na terenu ne ide u prilog ID-u i da je svaki pokušaj pružanja frontalnog otpora postao uzaludan proglašava pobjedu nad ID-om i povlačenje preko 2000 američkih vojnika koji su pomagali SDF u borbi protiv ID-a. Nakon niza poraza na bojnom polju, članovi Šerijatskog vijeća sve više razmišljaju o povlačenju u pustinju, odnosno slabo naseljene dijelove, kako bi skupili snagu i sačuvali raspoloživo ljudstvo. Iako su Amerikanci najavili povlačenje, a irački premijer i američki predsjednik proglašili pobjedu nad ID-om, ostalo je još par uporišta koje je bilo potrebno uništiti kako u međuvremenu ne bi postali okupljališta pripadnika ID-a koji bi ohrabreni odlaskom Amerikanaca pokrenuli nove napade. U veljači 2019. godine SDF pokreće napad na posljednje veće uporište ID-a u Baghouzu prilikom kojeg vrši napadna djelovanja i stavlja grad u okruženje koji će pripadnici ID-a svjesni bezizlazne situacije braniti do posljednjeg čovjeka. Opsada Baghouza trajat će mjesec dana nakon koje će članovi ID-a izgubiti posljednje veće uporište koje su imali pod svojom kontrolom. Pad posljednjeg uporišta označio je potpuni teritorijalni poraz organizacije koja je svoju slavu stekla šireći se i kontrolirajući velike dijelove teritorije, a nakon što više nisu bili u mogućnosti pružati frontalni otpor krenuli su napadi na vodeće preživjele ljude organizacije čijim su ubojstvima nastojali obezglaviti organizaciju i postaviti je u položaj s kojeg nikada više neće moći predstavljati prijetnju za međunarodnu sigurnost.(Winston, 2019.) Kada se kraj ID-a već nazirao, odnosno kraj mogućnosti pružanja frontalnog otpora, ostalo je veliko pitanje koje se odnosilo na jačinu ideologije koja bi zbog svoje odlične medijske zastupljenosti mogla postati

generator za nove islamističke fanatike i nakon gubitka teritorije. Oslobađanje teritorija pod kontrolom ID-a označava “Pirovu pobjedu” jer sam gubitak teritorija ne može do kraja uništiti organizaciju, točnije ne može je dovesti ni na rub uništenja jer ID bez teritorije postaje samo ono što je bila u prošlosti, a to je pobunjenička teroristička organizacija, a nestabilnosti i postojanje istih problemskih područja samo pojačava mogućnost povratka. Nadalje, sam gubitak teritorija osim što ne može uništiti ID do kraja, ne može je vratiti čak ni u početni položaj iračke terorističke organizacije jer ID bez obzira na sve ostaje internacionalna organizacija čija se državnost prostirala na Libiju, Nigeriju, Siriju i Irak. (Almohamad, 2021.) U jednom od napada američkih snaga ubijen je Bagħdadi, vođa, idejni tvorac i organizator svih aktivnosti koje je provodila ID-a. Poslije gubitka teritorija, ubojstvo Bagħdadija predstavljalo je drugi najveći udarac koji je organizacija doživjela, a smatralo se da će to djelovati demotivirajuće na ostale pripadnike jer je Bagħdadi navodno bio potomak proroka Muhameda i poticao je iz Kurijaši plemena. Iako neočekivano, ubojstvo Bagħdadija nije bitnije oštetilo ID, odnosno zapovjedna struktura i mreža koju su imali, posebice u ruralnom području ostali su relativno netaknuti. Jedan od razloga zbog kojih ID opstaje u relativno nepovoljnim uvjetima je prilagođavanje koje omogućava da čak i jedna organizacija koja imala odlike države, nakon teritorijalnog gubitka, nastavi djelovati u pozadini djelujući protiv suparnika korištenjem gerilske taktike. Jedan od razloga zbog kojih Bagħdadijevo ubojstvo nije znatnije oštetilo rad i djelovanje organizacije je i brza zamjena koja je došla nakon samo četiri dana nakon gubitka vođe. Uskoro je postavljen novi vođa Qurayshi al-Salbi za kojeg se tvrdilo da je također potomak proroka Muhameda i da potiče iz Kurijaši plemena, a pripadao je prvoj generaciji vođa ID-a. Digitalnim platformama se počele kružiti snimke iz raznih dijelova svijeta u kojima vođe podružnica ID-a i saveznici iskazuju vjernost novom vođi. ID je trenutno u potrazi za područjima gdje će ponovno iskazati svoje djelovanje u punom kapacitetu, a jedno od njih je i područje sjeveroistočne Sirije gdje se aktivnost ID-a povećala nakon upada turskih snaga protiv kojih izvodi gerilske akcije. (National Public Radio, 2019.) Situacija u Iraku također djeluje obećavajuće jer ID nije više u fokusu interesa svjetskih sila, a naročito SAD-a koje nakon ubojstva iranskog generala Qasema Soleimanija, jednog od heroja iz iračko-iranskog rata, ponovno oživljavaju neprijateljstva sa Irancima i šijitima općenito. (Iran International, 2021.)

6.2.7. Opasnosti povratka ratnika Islamske Države

Ono što posebno zabrinjava je asimilacija bivših pripadnika u normalno društvo koji mogu služiti kao “spavači” dok se ne vidi potreba za njihovim ponovnim angažmanom te migracijska kriza jer se u svakom novom valu mogu pronaći bivši pripadnici ID-a koji ukoliko stupe u kontakt sa simpatizerima u Europi mogu organizirati napad kojim bi se ID pokušao vratiti jer nakon gubitka teritorije ideja o frontalnoj borbi ostaje uzaludna. Dodatna specifičnost ID-a je da je služila i kao krovna organizacija za mnoge druge koje su joj prisegnule na vjernost, a među njima je osam službenih podružnica koje se dalje na osnovu teritorijalnog principa dijele na 37 vilajeta ili provincija. Ovakvo širenje i stvaranje međunarodne reputacije među džihadističkim skupinama postignuto je zahvaljujući medijskim istupima na više od 30 jezika. (Wright, 2016.-2017.) Posebno problem se uočava kada je nemoguće utvrditi točan broj simpatizera i “uspavanih” ratnika koji svakodnevno mogu biti izloženi i indoktrinirani ideologijom ID-a.

ZAKLJUČAK

Kao što ovaj rad pokazuje, ideologije nastavljaju biti sastavni dio djelovanja terorističkih grupa jer ideologija inicira te na kraju legitimira izbor meta. Utjecaj ideologija, a naročito onih desničarskih i religijski motiviranih je stalnom porastu jer uvjeti na globalnoj sceni pružaju obilje razloga za nezadovoljstvo raznih društvenih grupacija. Kroz svoj rad teroristi i dalje podrivaju konvencionalne oblike vladavine koji zbog nemogućnosti pružanja konkretnog otpora često gube podršku među običnim stanovništvom. Moderna država i njene institucije koje se bave borbom protiv terorizma često ne pronalaze najbolje načine za efikasniju borbu jer zanemaruju ideološku pozadinu koja se krije iza nastanke određene terorističke grupe. Potrebno je shvatiti uzroke nastanka određene ideologije kako bi se na efikasniji način došlo do efikasnijih metoda u borbi protiv određene terorističke grupe.

Najbolji dostupni dokazi potvrđuju da ideologija i dalje igra najvažniju ulogu u razvoju i određivanju djelovanja terorističkih grupa. Na osnovu ideologije terorističke grupe nastoje dostići određeni nivo aktivnosti kojim će postići određeni cilj, a sama ideologija određuje do koje će mjere protivnik biti demoniziran kako bi se mogao opravdati napad svake vrste. U slučaju ljevičarskih ideologija, a među njima RAF i Crvene Brigade koje su glavnim neprijateljima smatrali krupne kapitaliste te imperijalističke suradnike, izbor meta bio je izrazito selektivan te su prilikom napada striktno vodili računa o potencijalnim civilnim žrtvama. Iako su obje organizacije bile izrazito popularne tijekom svog postojanja i velike javne podrške koju su imale, njihov izbor meta odredio je da će postati glavni državni problem zbog napada na vodeće ljude iz gospodarskog i političkog života. Nadalje, razvoj ovih terorističkih grupa bio je vezan za poistovjećivanje sa drugim grupama ljevičarske orijentacije širom svijeta koje su postale izrazito popularne zbog osmišljavanja urbane gerile.

Kao što ovaj rad naglašava izuzetno bitan utjecaj društveno-političke situacije na sveukupne odnose u društvu koji pod pritiskom raznih čimbenika daju razne odgovore na postojeće stanje, a jedan od njih su često i terorističke grupe koje kroz sljedbeništvo ideologije nastoje doći do konačnog cilja, iako on podrazumijeva i civilne žrtve. Oni koji svjesno pristaju živjeti u uvjetima koje konvencionalna višenacionalna država uspostavlja, a posebno oni koji zagovaraju status quo, u očima etnoseparatističkih grupa postaju legitimne mete jer svojim djelovanjem svjesno potpomažu državu. Ovdje se posebno misli na IRU i ETA-u koje su u nastojanju da postignu nacionalno oslobođenje koristili sve raspoložive metode, a često su mete napada bivali ciljevi uz koje se vezao veliki rizik za civilne žrtve. Izbor civilnih ciljeva

nije za obje organizacije imao isti rezultat jer je IRA napadima na protestante i na ciljeve van Sjeverne Irske pridobila simpatije Iraca dok su pripadnici ETA-e napadima na civilne ciljeve gubili popularnost, a jedan od njih je bio i monstruozni napad na robnu kuću u Barceloni.

Budući da su glavna meta napada obični građani, sigurnosne strukture te institucije koje predstavljaju državu potrebno je učiniti mnogo više na polju izučavanja skupa uvjerenja koja teroristička grupa koristi kako bi opravdala postojanje i činjenje terorističkih djela. Budući da je ovo zajednički problem koji dijele obični građani koji su u većini slučajeva žrtve terorističkih napada te institucije koje gube moć, a i sama država ukoliko se nađe na meti terorista. Samo kroz koordinirano djelovanje stanovništva i države moguće je uništiti terorističku grupu jer grupa koja nema podršku među stanovništvom ne može dugo opstati. Jedna od njih je i Aum Shinrikyo, grupa koja je nakon izvođenja neselektivnog kemijskog napada u tokijskoj podzemnoj željezničkoj doživjeli osude javnosti i preko noći je izgubila popularnost koju je izgrađivala godinama, a nakon napada i straha stanovništva pokrenute su velike policijske akcije koje su rezultirale uhićenjem vodećih ljudi. Možda kao najbolji primjer možemo uzeti Islamsku Državu koja je počela gubiti masovno pristalice zbog brutalnosti koju je iskazivala prilikom likvidacije i kažnjavanja protivnika. Religijski motivirane grupe imaju specifičnost u svom djelovanju jer prilikom izbora mete ne vode nužno računa o mogućim žrtvama jer opravdanje za sve one koji stradaju prilikom njihovog napada pronalaze u religiji.

U razvoju neke ideologije koja igra presudan utjecaj na razvoj organizacije igra vrijeme koje sa sobom nosi određene prednosti jer omogućava da ideologija bude do kraja usavršena kroz primjenu raznih učenja. Učenja i postupci u radu mogu se djelomično razlikovati, ali povod ili razlog koji je doveo do stvaranja ideologije ostaje isti. Ovdje se prvenstveno misli na desničarske ideologije koje su tijekom vremena zbog postojanja sličnih problema na svjetskoj sceni samo nastavile rasti različitim intenzitetom u raznim dijelovima svijeta. Podizanje nacionalne svijesti, antikolonijalna borba i migracije doveli su do interakcije ljudi različite rase i nacije, ali to naravno nije blagonaklono gledano od strane svih. Oni koji su tu vrstu interakcije smatrali pogubnom pribjegli su desničarskim ideologijama. Budući da je ova teme u doba globalizacije i migracija aktualna i danas, potrebno je navesti primjere dvaju grupa nastalih u velikom vremenskom razmaku, ali sa sličnim pogledima na svijet, a to su Ku Klux Klan i Atomwaffen Division. Obje grupe zagovaraju supremaciju bijele rase te eliminaciju svih koji se ne uklapaju u taj svijet, a metode kojim nastoje postići svoje ciljeve su zastrašivanje, ubijanje, zlostavljanje... Izrazito su selektivni prilikom izbora meta zbog

otvorenog neprijateljstvima prema pojedinim društvenim grupama, kao što su crnci, Židovi i homoseksualci. Digitalni svijet je omogućio procvat desničarskih ideja i organizacija jer je omogućena komunikacija i interakcija ljudi iz različitih dijelova svijeta koji mogu koordinirano djelovati bez ostvarivanja fizičkog kontakta.

Borba protiv terorizma postaje sve teža jer postojeće, a naročito grupe koje tek nastaju, koriste sve prednosti koje nudi digitalno doba kako bi svoje djelovanje učinili što manje uočljivim, a hibridna struktura organizacija dodatno otežava posao sigurnosnim agencijama u borbi protiv terorizma.

Bibliografija

- SÖNMEZ, G. (31.. Rujan 2019.). *gsd.msu.edu.tr*. Dohvaćeno iz Factors behind the Rise and Fall of Left-Wing Terrorism in Western Europe:The Cases of Rote Armee Fraktion and Brigate Rosse:
https://gsd.msu.edu.tr/Content/sayilar/dokuman/GSD_31/GSD_31_Art_2_092019.pdf
- (1963.). Dohvaćeno iz Report on James Venable and Wally Butterworth:
https://www.crmvet.org/docs/630000_klan-rpt.pdf
- A. Nehorayoff, A., Ash, B., & Smith, D. S. (2016.). *The Journal of Strategic Security (JSS)*. Dohvaćeno iz Aum Shinriky um Shinrikyo's Nuclear and Chemical Weapons Developmnet:
<https://digitalcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1510&context=jss>
- Aizpeolea, L. R. (20.. Listopad 2021.). *El Pais*. Dohvaćeno iz The end of Basque terror group ETA: ‘It was unilateral, clean and without trade-offs’: <https://english.elpais.com/spain/2021-10-20/the-end-of-basque-terror-group-eta-it-was-unilateral-clean-and-without-trade-offs.html>
- Aizpeolea, L. Z. (12.. Srpanj 2017.). *El Pais*. Dohvaćeno iz The day that Basque terror group ETA lost the support of the street:
https://english.elpais.com/elpais/2017/07/12/inenglish/1499853524_605938.html
- Almohamad, S. (2021.). *GIGA*. Dohvaćeno iz Not a Storm in a Teacup: The Islamic State after the Caliphate: <https://www.giga-hamburg.de/en/publications/giga-focus/not-a-storm-in-a-teacup-the-islamic-state-after-the-caliphate>
- Alqithami, S., Haegele, J., & Hexmoor, H. (n.d.). *www2.cs.siu.edu*. Dohvaćeno iz Conceptual Modeling of Networked Organizations:The Case of Aum Shinrikyo:
<https://www2.cs.siu.edu/~hexmoor/CV/PUBLICATIONS/BOOKS/Case/Aum.pdf>
- Anderson, W. (2004.). *The ETA : Spain's Basque terrorists*. New York, USA: The Rosen Publishing Group.
- Apprendre en ligne*. (n.d.). Dohvaćeno iz Ireland from home rule to the irish free state, 1891-1923: <https://www.clicours.com/ireland-from-home-rule-to-the-irish-free-state-1891-1923/>
- ara. (20.. Studeni 2021.). Dohvaćeno iz The legacy of Ernest Lluch, 20 years later:
https://en.ara.cat/misc/the-legacy-ernest-lluch-years_129_1034252.html

Asia & The Pacific Policy Society. (07.. Siječanj 2019.). Dohvaćeno iz The ghosts of Aum

Shinrikyo: <https://www.policyforum.net/the-ghosts-of-aum-shinrikyo/>

Axel Springer. (19.. Svibanj 2022.). Dohvaćeno iz When bombs exploded in the Axel Springer building: <https://www.axelspringer.com/en/inside/when-bombs-exploded-in-the-axel-springer-building>

Barry, B. J. (2019.). *Hate groups and extremist organizations in America : An encyclopedia.* Santa Barbara, California: ABC-CLIO.

Bergeron, P. H. (1999.). *Tennesseans & Their History.* Univ Tennessee Press.

Boetcher Joeres, R.-E., & Mittman, E. (1993.). *The Politics of the Essay: Feminist Perspectives.* Bloomington, USA: Indiana University Press.

Bourne, A. (2018). *Democratic Dilemmas: Why democracies ban political parties.* Routledge.

Dohvaćeno iz

https://books.google.at/books?id=TbJjDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Democratic+Dilemmas:Why+democracies+ban+political+parties&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=Democratic%20Dilemmas%3AWhy%20democracies%20ban%20political%20parties&f=false

Britannica. (n.d.). Dohvaćeno iz Home Rule: <https://www.britannica.com/event/Home-Rule-Great-Britain-and-Ireland>

Briziarelli, M. (2012.). REVOLUTION AND RESTORATION: MEDIATING THE EXPERIENCE OF THE RED BRIGADES. Colorado, USA. Dohvaćeno iz <https://www.google.at/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=0CAQQw7AJahcKEwjwvt22y5L5AhUAAAAAHQAAAAAQAg&url=http%3A%2F%2Fscholar.colorado.edu%2Fdownloads%2Fgf06g287w&psig=AOvVaw10mz1MicFi0l27PGSeFkJv&ust=1658787724496086>

Brüggemann, U. (Rujan 2016.). *Federal Academy for Security Policy.* Dohvaćeno iz Al-Qaeda and the Islamic State: Objectives, Threat, Countermeasures: <https://www.baks.bund.de/en/working-papers/2016/al-qaeda-and-the-islamic-state-objectives-threat-countermeasures>

Bullard, S. (1996.). *The Ku Klux Klan.* Collingdale, USA: Diane Publishing.

- Byman, D. L. (8.. Lipanj 2017.). *Brookings*. Dohvaćeno iz Beyond Iraq and Syria: ISIS' ability to conduct attacks abroad: <https://www.brookings.edu/testimonies/beyond-iraq-and-syria-isis-ability-to-conduct-attacks-abroad/>
- CAIN Web Service. (2022.). Dohvaćeno iz A Chronology of the Conflict: <https://cain.ulster.ac.uk/othelem/chron/ch80.htm>
- Cavendish, R. (11. Studeni 2005). *History Today*. Dohvaćeno iz The Foundation of Sinn Fein: <https://www.historytoday.com/archive/foundation-sinn-fein>
- Chalmers, D. M. (1981). *Hooded Americanism : The history of the Ku Klux Klan*. Durham : Duke University Press: USA: Franklin Wats.
- CNN. (20.. ožujak 2002.). Dohvaćeno iz Red Brigades claim assassination: <https://edition.cnn.com/2002/WORLD/europe/03/20/italy.slaying/?related>
- Coker, C., & Holmqvist-Jonsäter, C. (2009.). *The Character of War in the 21st Century*. Routledge.
- Conolly, M., Greenwood, M., & Wallis, G. (2005). *The rough guide to Ireland*. London: Rough Guides, UK.
- Counter Extremism Project. (2021.). Dohvaćeno iz Sonnenkrieg Division: <https://www.counterextremism.com/supremacy/sonnenkrieg-division>
- Counter Extremism Project. (2022.). Dohvaćeno iz Atomwaffen Division / National Socialist Order: <https://www.counterextremism.com/supremacy/atomwaffen-division-national-socialist-order>
- Coverdale, J. F. (1984). *The Basque Phase of Spain's First Carlist War*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Cox, J. (7.. Srpanj 2018.). *The Sun*. Dohvaćeno iz CULT KILLER HANGED Japan executes Shoko Asahara, head of death cult behind 1995 Sarin gas attacks that killed 13 on Tokyo subway: <https://www.thesun.co.uk/news/6708862/shoko-asahara-aum-shinrikyo-death-cult-sarin-executed/>
- Deuble, A., & Siedel, S. (05.. Svibanj 2022.). *NDR*. Dohvaćeno iz Ulrike Meinhof und die RAF: Eine Frau radikalisiert sich: <https://www.ndr.de/geschichte/koepfe/Ulrike-Meinhof-und-die-RAF-Eine-Frau-radikalisiert-sich,meinhof105.html>
- Deutsche Welle. (2020.). Haldenwang sieht Rechtsextremismus als größte Gefahr. Dohvaćeno iz <https://www.dw.com/de/haldenwang-sieht-rechtsextremismus-als-groesste-gefahr/a-5500000>

gr%C3%B6%C3%9Fte-gefahr/a-
57791492#:~:text=Haldenwang%20sieht%20Rechtsextremismus%20als%20gr%C3%
B6%C3%9Fte%20Gefahr%20F%C3%BCr%20Verfassungsschutzpr%C3%A4sident,
Aber%20auch%20aus%20anderen%20pol

Devenport, M. (29.. Prosinac 2020.). *The Irish Times*. Dohvaćeno iz When the fragile peace process verged of extinction – 1997: <https://www.irishtimes.com/news/politics/when-the-fragile-peace-process-verged-of-extinction-1997-1.4440668>

Die Bundesregierung. (11. Rujan 1987.). Dohvaćeno iz zum gedenken an hannes martin schleyer und die opfer des terrorismus: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/bulletin/zum-gedenken-an-hannes-martin-schleyer-und-die-opfer-des-terrorismus-806772>

Dunn, M. (16.. Studeni 2021.). *ati*. Dohvaćeno iz Inside Operation Gladio, The CIA's Secret Fight Against Communism In Cold War Europe: <https://allthatsinteresting.com/operation-gladio>

El Nacional. (15.. Lipanj 2020.). Dohvaćeno iz CIA documents state: Spain's death squads under democracy were led by prime minister: https://www.elnacional.cat/en/politics/cia-gal-spain-death-squads-felipe-gonzalez_513636_102.html

Embassy of Ireland, USA. (6.. Prosinac 2021.). Dohvaćeno iz The Anglo-Irish Treaty of December 1921: <https://www.dfa.ie/irish-embassy/usa/about-us/ambassador/ambassadors-blog/the-anglo-irish-treaty-of-december-1921.html>

Epp, A., & Höfner, R. (07.. 09. 2018.). The Hate Network: The Atomwaffen Division. *Spiegel International*.

euronews. (20.. Listopad 2021.). Dohvaćeno iz ETA ten years on: The key moments that led to the end of the Spanish terror group: <https://www.euronews.com/2021/10/20/eta-ten-years-on-the-key-moments-that-led-to-the-end-of-the-spanish-terror-group>

euronews. (20.. Listopad 2021.). Dohvaćeno iz ETA ten years on: The key moments that led to the end of the Spanish terror group: <https://www.euronews.com/2021/10/20/eta-ten-years-on-the-key-moments-that-led-to-the-end-of-the-spanish-terror-group>

Feuerkrieg Division (FDK). (10.. Srpanj 2019.). Dohvaćeno iz ADL: <https://www.adl.org/resources/backgrounder/feuerkrieg-division-fkd>

Finkelman, P. (2019). *Encyclopedia of African American History, 1896 to the Present: O-T*. New York, USA: Oxford Univ.

Gartenstein-Ross, D., Hodgson, S., & Clarke, C. P. (24.. Travanj 2020.). *International Centre for Counter Terrorism*. Dohvaćeno iz The Russian Imperial Movement (RIM) and its Links to the Transnational White Supremacist Extremist Movement: <https://icct.nl/publication/the-russian-imperial-movement-rim-and-its-links-to-the-transnational-white-supremacist-extremist-movement/>

Gilbert, S. (15.. Ožujak 1978.). *The Washington Post*. Dohvaćeno iz Trial of 'Red Brigades' in Turin a Test of Italy's Communists and Courts: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1978/03/15/trial-of-red-brigades-in-turin-a-test-of-italys-communists-and-courts/d6c3c315-706b-4e2a-80b2-400ba5811639/>

Gitlin, M. (2009). *The Ku Klux Klan: A Guide to American Subculture*. Santa Barbara, California: Greenwood Press.

Goethe Universität. (n.d.). Dohvaćeno iz Attacks by the Red Army Faction (RAF) 1972, 1976 and 1982: https://www.uni-frankfurt.de/68266042/Attacks_by_the_Red_Army_Faction__RAF__1972__1976_and_1982

Günther, C., & Kaden, T. (2016.). *Max Planck Institute for Social Anthropology*. Dohvaćeno iz The Authority of The Islamic State: <https://www.eth.mpg.de/pubs/wps/pdf/mpi-eth-working-paper-0169>

Hardiman, J. (2017.. Listopad 2021.). *Simple Flying*. Dohvaćeno iz 44 Years On: The Hijack Of Lufthansa Flight 181: <https://simpleflying.com/lufthansa-flight-181-hijack/>

Haverty, D. (08. Studeni 2019.). *Irish Central*. Dohvaćeno iz IRA's Night of Long Knives' part in Northern Ireland's peace process: <https://www.irishcentral.com/opinion/others/iras-night-long-knives-peace-process>

Hawkins, M. (n.d.). THE EASTER RISING AND THE FALL TO FREEDOM. Dohvaćeno iz <https://www.eiu.edu/historia/Hawkins.pdf>

Hayden, M. E. (21. Svibanj 2019). *The Southern Poverty Center*. Dohvaćeno iz "Alexander Slavros," a pseudonymous Eastern European essayist and founder of the neo-fascist forum Iron March, no longer appears online under that alias – but his ideology, rooted in thoughts of violence, racial conquest and fascist purity, is spreading.:

<https://www.splcenter.org/hatewatch/2019/05/21/mysterious-neo-nazi-advocated-terrorism-six-years-disappearance>

Heißner, S., Neumann, P. R., Holland-Mccowan, J., & Basra, R. (2017.). *The International Centre for the Study of Radicalisation (ICSR)*. Dohvaćeno iz Caliphate in Decline: An Estimate of Islamic State's: <https://icsr.info/wp-content/uploads/2017/02/ICSR-Report-Caliphate-in-Decline-An-Estimate-of-Islamic-States-Financial-Fortunes.pdf>

Hickman, K. (13.. Svibanj 2017.). *Thought Co.* Dohvaćeno iz Spanish Civil War: Bombing of Guernica: <https://www.thoughtco.com/spanish-civil-war-bombing-of-guernica-2360536>

Hoffmann, M. (1997.). *Rote Armee Fraktion:Texte und Materialien zur Geschichte der RAF*. Berlin, Njemačka: Independent Verlagsgesellschaft. Dohvaćeno iz <https://www.nadir.org/nadir/archiv/PolitischeStroemungen/Stadtguerilla+RAF/RAF/raf-texte+materialien.PDF>

Hofmann, P. (13.. Lipanj 1975.). *The New York Times*. Dohvaćeno iz ITALY IS SHAKEN BY TERROR GROUP: <https://www.nytimes.com/1975/06/13/archives/italy-is-shaken-by-terror-group-death-of-woman-shatters-conspiracy.html>

Huffman, R. (11. Listopad 2011.). *baader-meinhof.com*. Dohvaćeno iz Lex Baader-Meinhof: <http://www.baader-meinhof.com/lex-baader-meinhof/>

Hunter, R., & Heinke, D. (01.. Rujan 2021.). *Articles*. Dohvaćeno iz Radicalization of Islamist Terrorists in the Western World: <https://leb.fbi.gov/articles/perspective/perspective-radicalization-of-islamist-terrorists-in-the-western-world>

IK-PTZ. (n.d.). Dohvaćeno iz Italian Red Brigades. Blood Red Brigades: <https://ik-ptz.ru/en/literature/italyanskie-krasnye-brigady-krovavo-krasnye-brigady.html>

Independent. (23.. Rujan 1992.). Dohvaćeno iz IRA blast damages over 1,000 homes: <https://www.independent.co.uk/news/uk/ira-blast-damages-over-1-000-homes-1553260.html>

International Public Policy Review IPPR. (19.. Lipanj 1921.). Dohvaćeno iz Political terrorism and the Italian Red Brigades, forty years later: <https://ippr-journal.com/2021/06/19/political-terrorism-and-the-italian-red-brigades-forty-years-later/>

Iran International. (22.. Prosinac 2021.). Dohvaćeno iz Iran Renews Vow To Avenge Qasem Soleimani's Death: <https://wwwiranintl.com/en/202112222810>

Jacobs, S. (n.d.). *Ammo.com.* Dohvaćeno iz The Italian Years of Lead: Could the Secret "Strategy of Tension" Foreshadow America's Future?: <https://ammo.com/articles/italian-years-of-lead-strategy-of-tension-foreshadow-america-future-civil-war>

John, T., & Lister, T. (30.. Ožujak 2022.). *CNN World.* Dohvaćeno iz A far-right battalion has a key role in Ukraine's resistance. Its neo-Nazi history has been exploited by Putin: <https://edition.cnn.com/2022/03/29/europe/ukraine-azov-movement-far-right-intl-cmd/index.html>

Katz, S. M. (2005.). *Global counterstrike : international counterterrorism.* Minneapolis, USA: Lerner Publications Co.

Kennedy, M. (03.. Studeni 2016.). *The Two Way.* Dohvaćeno iz ISIS Leader Purportedly Releases Rare Message As Iraqi Troops Enter Mosul: <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2016/11/03/500505507/isis-leader-purportedly-releases-rare-message-as-iraqi-troops-enter-mosul?t=1658356795981>

Khaspekova, D., Zamurueva, A., Sorokina, I., Gurova, M., Smekalova, M., Teslya, A., & Puminov, D. (2016.). *Russian International Affairs Council.* Dohvaćeno iz Who are they? Islamic State Volunteers: <https://russiangroup.ru/en/isvolunteers>

Kobayashi, A. (2020.). *ScienceDirect.* Dohvaćeno iz The Politics of Radical Separatism: <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/separatism>

Ku Klux Klan. (27. 05 2015). Dohvaćeno iz Who are the Ku Klux Klan: <https://zacgialanze.wixsite.com/ku-klux-klan/single-post/2015/05/27/who-are-the-ku-klux-klan>

Kürten, J. (31.. Svibanj 2018.). *DeutscheWelle.* Dohvaćeno iz Why did Germans sympathize with leftist RAF terrorists?: <https://www.dw.com/en/why-did-germans-sympathize-with-leftist-raf-terrorists/a-43980587>

Leffers, J. (29.. Srpanj 2017.). *Spiegel Geschichte.* Dohvaćeno iz Der Tag, als Jürgen Ponto starb: <https://www.spiegel.de/geschichte/raf-peter-juergen-boock-ueber-juergen-ponto-und-linksterrorismus-1977-a-1158972.html>

- Lifton, R. J. (1997.). From Mysticism To Murder. (L. Shainberg, Ispitivač) Dohvaćeno iz From Mysticism To Murder: <https://tricycle.org/magazine/from-mysticism-to-murder/>
- Liu, A. (05.. Veljača 2021.). *liuangel.medium.com*. Dohvaćeno iz From TV personality to terrorist: <https://liuangel.medium.com/from-tv-personality-to-terrorist-32ff7eda406f>
- Liu, N. (25.. Rujan 2011.). *The Global Nonviolent Action Database*. Dohvaćeno iz Basque citizens end construction of Lemoniz Nuclear Power Plant, 1976-1978: <https://nvdatabase.swarthmore.edu/content/basque-citizens-end-construction-lemoniz-nuclear-power-plant-1976-1978>
- Macau Daily Times*. (05.. Listopad 2015.). Dohvaćeno iz THIS DAY IN HISTORY | 1968 LONDONDERRY MARCH ENDS IN VIOLENCE: <https://macaudailytimes.com.mo/this-day-in-history-1968-londonderry-march-ends-in-violence.html#:~:text=The%20march%20of%205%20October%201968%20is%20regarded,the%20world%2C%20provoking%20widespread%20condemnation%20and%20outraging%20Nationalists>.
- Mackentun, G. (n.d.). *www.geraldmackentun.com*. Dohvaćeno iz Vor 40 Jahren wurde der Student Benno Ohnesorg in Berlin erschossen: <https://www.geraldmackenthun.de/app/download/5798354809/1967+wurde+der+Student+Benno+Ohnesorg+in+Berlin+erschossen.pdf>
- Makuch, B., & Lamoureux, M. (17.. Rujan 2019.). *Vice*. Dohvaćeno iz Neo-Nazis Are Glorifying Osama Bin Laden: <https://www.vice.com/en/article/bjwv4a/neo-nazis-are-glorifying-osama-bin-laden>
- Mapping Militant Organizations*. (27.. Lipanj 2012.). Dohvaćeno iz Red Brigades: https://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/print_view/77#note18
- Martinez, J. M. (2007). *Carpetbaggers, cavalry, and the Ku Klux Klan : exposing the invisible empire during Reconstruction*. Maryland, USA: Rowman & Littlefield.
- McGee, H. (30.. Prosinac 2021.). *The Irish Times*. Dohvaćeno iz Security chiefs advised that IRA surrender of weapons was ‘unnecessary’: <https://www.irishtimes.com/news/politics/security-chiefs-advised-that-ira-surrender-of-weapons-was-unnecessary-1.4765506#:~:text=Security%20chiefs%20advised%20that%20IRA%20surrender%20of%20weapons,Photograph%3A%20David%20Giles%2FPA%20Wire%20Harry%20McGee%20>

McKenna, F. (17.. Siječanj 2021.). *CAIN Web Service*. Dohvaćeno iz The Anglo-Irish Treaty, 6 December 1921: <https://cain.ulster.ac.uk/issues/politics/docs/ait1921.htm>

mdr. (26.. Ožujak 2021.). Dohvaćeno iz Geschichte: <https://www.mdr.de/geschichte/ddr-als-unterschlupf-fuer-raf-terroristen-100.html>

Melissa Carosella, . K. (2011). *The Fight for Freedom: Ending Slavery in America: Ending Slavery in America*. Westminster, United States: Primary Source Readers.

Mercopress. (02.. Listopad 2013.). Dohvaćeno iz UN recommends Spain to overturn 1977 amnesty law that "forgets" Franco's era crimes: <https://en.mercopress.com/2013/10/02/un-recommends-spain-to-overturn-1977-amnesty-law-that-forgets-franco-s-era-crimes>

Milić, M. (2017.). *Ku Klux Klan(ovi)*. Dohvaćeno iz [hrcak.srce.hr](https://hrcak.srce.hr/file/268544): <https://hrcak.srce.hr/file/268544>

Moreno, L. (2013.). *The Federalization of Spain*. London, New York: Routledge.

Müller, J.-W. (22.. Rujan 2008.). *The Paradoxes of Post-War Italian Political Thought*. Dohvaćeno iz [www.princeton.edu](https://www.princeton.edu/~jmueller/HEI-ITA-Thought-JWMueller-22Sept2008-pdf.pdf): <https://www.princeton.edu/~jmueller/HEI-ITA-Thought-JWMueller-22Sept2008-pdf.pdf>

Murua, I. (2016). *Ending ETA's Armed Campaign*. Oxford, UK: Routledge.

Myers, J. (n.d.). *The Ultimate History Project*. Dohvaćeno iz The Boy is Back in Town: De Valera and Fianna Fáil's electoral victory in 1932: <https://ultimatehistoryproject.com/eamon-de-valera.html>

National Public Radio. (31.. Listopad 2019.). Dohvaćeno iz ISIS Confirms Baghdadi's Death And Names His Successor: <https://www.npr.org/2019/10/31/775038966/isis-confirms-baghdadis-death-and-names-his-successor>

Nurse, C. (03.. Prosinac 2020.). *ihr.world*. Dohvaćeno iz THE BURGOS SHOWTRIAL OF 1970: <https://ihr.world/en/2020/12/03/the-burgos-showtrial-of-1970/>

O'Brien, S. (11. Travanj 2021). *Irish Central*. Dohvaćeno iz How the 1916 Easter Rising gave way to Ireland's War of Independence: <https://www.irishcentral.com/roots/history/irish-war-of-independence-easter-1916>

O'Day, A. (1997.). *Political violence in Northern Ireland : Conflict and conflict resolution*. Westport, Connecticut: Praeger.

Orlandi, F. (Veljača 2011.). *www.comdos.bg*. Dohvaćeno iz KGB and the Red Brigades:No Ties that Bind: <https://www.comdos.bg/media/Nashite%20izdania/KGB-RED-BRIGADES.pdf>

Osborne, S. (6. Prosinac 2018.). *Independent*. Dohvaćeno iz Neo-Nazis 'demand Prince Harry's assassination for marrying Meghan Markle': <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/prince-harry-meghan-markle-neo-nazi-assassination-murder-marriage-wedding-royal-family-a8670091.html>

Pedahzur, A. (2009.). *The Israeli secret services and the struggle against terrorism*. New York, USA: Columbia University Press.

Pledge Times. (24.. Siječanj 2022.). Dohvaćeno iz Genoa remembers the death of Rossa, the Ital sider worker victim of the Red Brigades: <https://pledgetimes.com/genoa-remembers-the-death-of-rossa-the-italsider-worker-victim-of-the-br/>

Pollack, A. (07.. Rujan 1995.). *The New York Times*. Dohvaćeno iz Japanese Police Find Body of a Lawyer Believed Killed by Cult: <https://www.nytimes.com/1995/09/07/world/japanese-police-find-body-of-a-lawyer-believed-killed-by-cult.html>

Post, J. M. (2007.). *The mind of the terrorist : The psychology of terrorism from the IRA to al-Qaeda*. New York, USA: Palgrave Macmillan.

Post, J. M. (2007.). *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*. St. Martin's Publishing Group.

Quarles, C. L. (1999). *The Ku Klux Klan and related American racialist and antisemitic organizations : A history and analysis*. Jefferson, N.C.: McFarland.

Reid Ross, A., & Bevensee, E. (19.. Prosinac 2019.). *Bellingcat*. Dohvaćeno iz Transnational White Terror: Exposing Atomwaffen And The Iron March Networks: <https://www.bellingcat.com/news/2019/12/19/transnational-white-terror-exposing-atomwaffen-and-the-iron-march-networks/>

Rori, L., Roumanias, C., & Georgiadou, V. (16.. Listopad 2019.). *LSE*. Dohvaćeno iz Is the resurgence of Europe's far-right a cultural or an economic phenomenon?: <https://blogs.lse.ac.uk/europppblog/2019/10/16/is-the-resurgence-of-europes-far-right-a-cultural-or-an-economic-phenomenon/>

RTE. (16.. Svibanj 2019.). Dohvaćeno iz Fugitive ex-leader of Basque separatist group ETA detained in France: <https://www.rte.ie/news/europe/2019/0516/1049847-ternera-eta-detained/>

rte. (Siječanj 2021.). Dohvaćeno iz The Irish War of Independence, 1919-21: <https://www.rte.ie/documents/history/2021/01/rte-ucc-short-history-of-the-war-of-independence.pdf>

Schanche, D. A. (21.. Siječanj 1985.). *Los Angeles Times.* Dohvaćeno iz Italy Troubled by the Twilight World of Terrorism on the Right: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1985-01-21-mn-14207-story.html>

Senate Government Affairs, I. (31.. Listopad 1995.). *irp.fas.org.* Dohvaćeno iz Global Proliferation of Weapons of Mass Destruction:A Case Study on the Aum Shinrikyo: https://irp.fas.org/congress/1995_rpt/aum/part06.htm

Stanford CISAC. (Kolovoz 2019.). Dohvaćeno iz Real Irish Republican Army: <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/real-irish-republican-army>

Stern. (04.. Travanj 2019.). Dohvaćeno iz Özdemir und Roth auf "Todesliste" – Politiker entsetzt: <https://www.stern.de/politik/deutschland/morddrohungen--cem-oezdemir-und-claudia-roth-auf--todesliste---politiker-entsetzt-8984452.html>

SUBCOMMITTEE ON SECURITY AND TERRORISM. (Studeni 1984.). TERRORISM AND SECURITY: THE ITALIAN EXPERIENCE. Washington, DC, USA. Dohvaćeno iz <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/129291NCJRS.pdf>

Sullivan, J. L. (2015.). *ETA and Basque Nationalism (RLE: Terrorism & Insurgency):The Fight for Euskadi 1890-1986.* London, New York: Routledge. Dohvaćeno iz ETA and Basque Nationalism (RLE: Terrorism & Insurgency).

Tanner, H. (15.. Veljača 1978.). *The New York Times.* Dohvaćeno iz Italian A ide Slain; Leftist Extremists Take Responsibility: <https://www.nytimes.com/1978/02/15/archives/italian-aide-slain-leftist-extremists-take-responsibility-violence.html>

Tanner, H. (09.. kolovoz 1981.). *The New York Times.* Dohvaćeno iz DEATH AND THE RED BRIGADES TAKE NO HOLIDAY: <https://www.nytimes.com/1981/08/09/weekinreview/death-and-the-red-brigades-take-no-holiday.html>

The Famous People. (n.d.). Dohvaćeno iz Shoko Asahara Biography: <https://www.thefamouspeople.com/profiles/shoko-asahara-8792.php>

The Local DE. (20.. Travanj 2013.). Dohvaćeno iz No new investigation into RAF prison deaths: <https://www.thelocal.de/20130420/49253/>

The New York Times. (18.. Siječanj 1973.). Dohvaćeno iz Basque Guerrillas Kidnap Spanish Industrialist: <https://www.nytimes.com/1973/01/18/archives/basque-guerrillas-kidnap-spanish-industrialist.html>

The New York Times. (10. Svibanj 1976.). Dohvaćeno iz Ulrike Meinhof, an Anarchist Leader In Germany, Is Found Hanged in Cell: <https://www.nytimes.com/1976/05/10/archives/ulrike-meinhof-an-anarchist-leader-in-germany-is-found-hanged-in.html>

The New York Times. (18.. Prosinac 1981.). Dohvaćeno iz RED BRIGADES KIDNAP AN AMERICAN GENERAL IN VERONA: <https://www.nytimes.com/1981/12/18/world/red-brigades-kidnap-an-american-general-in-verona.html>

The New York Times. (21.. Veljača 1983.). Dohvaćeno iz Mafia's Help Reported In the Rescue of Dozier: <https://www.nytimes.com/1983/02/21/world/mafia-s-help-reported-in-the-rescue-of-dozier.html>

Theoharis, A. G. (1999.). *The FBI: A Comprehensive Reference Guide*. Phoenix, Ariz: Oryx Press.

Top War. (22.. Listopad 2015.). Dohvaćeno iz Return of Aum Shinrikyo. In Moscow, a branch of the famous sect: <https://en.topwar.ru/84759-vozvrashenie-aum-sinrikye-v-moskve-raskryt-filial-znamenitoy-sekty.html>

Tucker, S. C. (2020.). *The Cold War: The Definitive Encyclopedia and Document Collection [5 volumes]*. ABC-CLIO.

Urban Guerilla. (26.. Rujan 2017.). Dohvaćeno iz Social War in Italy-January 1978: <http://urbanguerilla.org/social-war-in-italy-january-1978/>

Varon, J. (2004.). *Bringing the war home : the Weather Underground, the Red Army Faction, and the revolutionary violence in the sixties and seventies*. Berkley, California, London: University of California Press.

Vinson Williams, M. (2011.). *Medgar Evers: Mississippi Martyr*. Fayetteville, USA: The University of Arkansas Press.

Walsh, D. (2000.). *Bloody Sunday and the rule of law in Northern Ireland*. Hounds Mills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan.

Walsh, J. (n.d.). *The Histories*. Dohvaćeno iz Eamon de Valera and the Rivalry that Led to War:

https://digitalcommons.lasalle.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1156&context=the_histories

Wanted in Rome. (14.. Prosinac 2021.). Dohvaćeno iz The kidnapping and assassination of Aldo Moro: <https://www.wantedinrome.com/news/the-kidnapping-and-assassination-of-aldo-moro.html>

West, N. (2006.). *Historical Dictionary of International Intelligence*. Lanham, Md.: Scarecrow Press.

Whelby Eager, P. (2016.). *From Freedom Fighters to Terrorists: Women and Political Violence*. Routledge. Dohvaćeno iz https://books.google.at/books?id=m_IFDAAAQBAJ&pg=PA58&dq=From+Freedom+Fighters+to+Terrorists+baader&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwj28-3L_Y_5AhXWQvEDHVe9CQoQ6AF6BAGEEAI#v=onepage&q=From%20Freedom%20Fighters%20to%20Terrorists%20baader&f=false

White, R. W. (1993.). *Provisional Irish republicans : An oral and interpretive history*. Westport Conn:London, UK: Greenwood Press.

Whyte, J. (17.. Siječanj 2022.). *CAIN Web Service*. Dohvaćeno iz 'How much discrimination was there under the Unionist regime, 1921-1968?': <https://www.google.at/search?q=ulster+union+party+and+catholic+rights+pdf+discrimination&sxsrf=ALiCzsC4NYCYRF7PRhkFK1np9D4UQSong%3A1658525295494&ei=bxbbYpDZHcKqxc8PzMaY6Ac&ved=0ahUKEwjQzNqYuI35AhVCVfEDHUwjBn0Q4dUDCA8&uact=5&oq=ulster+union+party+and+catholic>

Wilson Center. (28.. Listopad 2019.). Dohvaćeno iz Timeline: the Rise, Spread, and Fall of the Islamic State: <https://www.wilsoncenter.org/article/timeline-the-rise-spread-and-fall-the-islamic-state>

Winston, A. (19. Listopad 2019.). *Daily Beast*. Dohvaćeno iz Atomwaffen Division's Washington State Cell Leader Stripped of Arsenal in U.S., Banned from Canada:

<https://www.thedailybeast.com/kaleb-james-cole-atomwaffen-divisions-washington-state-leader-stripped-of-arsenal-in-us-banned-from-canada>

Woods, A. (23.. Veljača 2021). *In Defence of Marxism*. Dohvaćeno iz 23-F: remembering the 1981 Spanish coup attempt: <https://www.marxist.com/23-f-remembering-the-1981-spanish-coup-attempt.htm>

World News. (06.. Srpanj 1997.). Dohvaćeno iz Northern Ireland march prompts renewed rioting, suspicions: <http://edition.cnn.com/WORLD/9707/06/n.ireland.pm/index.html>

Wright, R. i. (2016.-2017.). List of Branches. U R. i. Wright, *The Jihadi Threat: ISIS, al-Qaeda and Beyond* (str. 15-17). Unitet States Institute for Peace, Wilson Center.

www.barcelona.cat. (2003.). Dohvaćeno iz The Hurt of Hipercor: Barcelona 1987.: <http://www.bcn.cat/museuhistoriaciutat/docs/FullsHipercorEng.pdf>

www.planet-schule.de. (n.d.). Dohvaćeno iz Filminhalt: Die RAF vor Gericht – Der Stammheimprozess 1975–1977: <https://www.planet-schule.de/wissenspool/die-raf-vor-gericht-der-stammheimprozess/inhalt>

